

RUBRYKI MSZAŁU I BREWIARZA RZYMSKIEGO

(Przekład O. Franciszka Małaczyńskiego OSB)

CZĘŚĆ PIERWSZA RUBRYKI OGÓLNE

ROZDZIAŁ I ZASADY OGÓLNE

1. Rubryki, które następują, odnoszą się do obrządku rzymskiego.

2. Nazwa kalendarz oznacza kalendarz do użytku całego Kościoła i kalendarze partykularne.

3. Rubryki ogólne, które następują, odnoszą się tak do Breviarza, jak do Mszału.

Wyjątki od nich określają rubryki szczegółowe, które zachodzą niekiedy w Breviarzu i w Mszałe zredagowanych według zasad niniejszych rubryk.

ROZDZIAŁ II O DNIU LITURGICZNYM W OGÓLNOŚCI

4. Dzień liturgiczny jest to dzień poświęcony czynnościami liturgicznymi, a zwłaszcza Ofiarą Eucharystyczną i publiczną modlitwą Kościoła, tj. Oficjum Bożym; trwa on od północy do północy.

5. Obchód dnia liturgicznego z zasady trwa od Jutrzni do Komplety. Są jednak dni uroczystsze, których Oficjum

rozpoczyna się od I Nieszporów w dniu poprzednim. Istnieje wreszcie niepełny obchód liturgiczny czyli tylko *wspomnienie* w Oficjum i Mszy bieżącego dnia liturgicznego.

6. W poszczególne dni obchodzi się albo niedzielę, albo dzień powszedni (feria), albo wigilię, albo święto, albo oktawę, według kalendarza i pierwszeństwa dni liturgicznych.

7. Pierwszeństwo między poszczególnymi dniami liturgicznymi określa się jedynie według specjalnej tabeli (n. 91).

8. Dni liturgiczne są pierwszej, drugiej, trzeciej albo czwartej klasy.

ROZDZIAŁ III

NIEDZIELE

9. Pod nazwą niedzieli rozumie się dzień Pański przypadający na początku każdego tygodnia.

10. Niedziele są 1 albo 2 klasy.

11. *Niedzielami 1 klasy* są:

- a) 1—4 Adwentu,
- b) 1—4 W. Postu,
- c) 1—2 Męki Pańskiej,
- d) Niedziela Zmartwychwstania czyli Wielkanoc,
- e) Niedziela Biała,
- f) Niedziela Zesłania Ducha Świętego.

Niedziele Wielkanocna i Zesłania Ducha Świętego, są równocześnie świętami 1 klasy z oktawą.

12. Wszystkie inne niedziele są 2 klasy.

13. Oficjum niedzieli rozpoczyna się w poprzednią sobotę od I Nieszporów i kończy się po Komplecie niedzielnej.

14. Niedzielę obchodzi się w jej własnym dniu, według rubryk. Nie odprawia się wcześniej ani później Mszy i Oficjum niedzieli, która napotkała przeszkodę.

15. *Niedziela 1 klasy* w razie spotkania ma pierwszeństwo przed wszystkimi świętami. Jednak święto Niepokalanego Poczęcia N. M. P. ma pierwszeństwo przed napotkaną niedzielą Adwentu.

16. *Niedziela 2 klasy* w razie zbieżności (occurentia) ma pierwszeństwo przed świętami 2 klasy.

Jednak:

- a) święto Pańskie 1 lub 2 klasy przypadające w niedzielę 2 klasy zajmuje miejsce niedzieli z wszystkimi prawami i przywilejami; dlatego nie wspomina się niedzieli;

b) niedziela 2 klasy ma pierwszeństwo przed Dniem Zadusznym.

Co do spotkania (concurrentia) zachowuje się zasady podane w nn. 104 i 105.

17. Zasadniczo na niedzielę nie wolno wyznaczać na stałe świąt.

Wyjątek stanowią:

- a) święto Najśw. Imienia Jezus, które obchodzi się w niedzielę przypadającą od 2 do 5 stycznia (lub 2 stycznia);
- b) święto Świętej Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa, które obchodzi się w pierwszą niedzielę po Objawieniu;
- c) święto Najśw. Trójcy, które obchodzi się w pierwszą niedzielę po Zesłaniu Ducha Św.;
- d) święto Chrystusa Króla, które obchodzi się w ostatnią niedzielę miesiąca października;
- e) święta Pańskie 1 klasy, które obecnie wyznaczone są na niedzielę 2 klasy w kalendarzach partykularnych.

Te święta zajmują miejsce przypadającej niedzieli z wszystkimi prawami i przywilejami, dlatego nie wspomina się niedzieli.

18. Niedziele po Objawieniu, których nie można odprawić wskutek nadchodzącej Siedemdziesiątnicy, przenosi się po niedzieli 23. po Zesłaniu Ducha Świętego w tym porządku:

- a) jeżeli jest 25 niedziel po Zesłaniu Ducha Św., 24. niedzielą będzie nosząca nazwę 6. niedzieli po Objawieniu;
- b) jeżeli jest 26 niedziel po Zesłaniu Ducha Św., 24. niedzielą będzie nosząca nazwę 5 niedzieli po Objawieniu, a 25. niedzielą będzie nosząca nazwę 6. niedzieli po Objawieniu;
- c) jeżeli jest 27 niedziel po Zesłaniu Ducha Św., 24. niedzielą będzie nosząca nazwę 4. niedzieli po Objawieniu, 25. niedzielą będzie nosząca nazwę 5. niedzieli po Objawieniu, a 26. niedzielą będzie nosząca nazwę 6. niedzieli po Objawieniu;
- d) jeżeli jest 28 niedziel po Zesłaniu Ducha Św., 24. niedzielą będzie nosząca nazwę 3. niedzieli po Objawieniu, 25. niedzielą będzie nosząca nazwę 4. niedzieli po Objawieniu, 26. niedzielą będzie nosząca nazwę 5. niedzieli po Objawieniu, a 27. niedzielą będzie nosząca nazwę 6. niedzieli po Objawieniu.

Na ostatnim miejscu zawsze umieszcza się tę, która w ko-

lejności jest 24. po Ześlaniu Ducha Świętego, opuszczając jeżeli trzeba pozostałe, na które niekiedy nie ma miejsca.

19. Za pierwszą niedzielę miesiąca uważa się tę, która pierwsza przypada w miesiącu, to znaczy od pierwszego do siódmego dnia miesiąca; za niedzielę ostatnią uważa się tę, która jest najbliższa pierwszego dnia następnego miesiąca.

Również dla ustalenia pierwszej niedzieli miesięcy sierpnia, września, października i listopada odnośnie do czytania Pisma świętego, za pierwszą niedzielę miesiąca uważa się tę, która przypada od pierwszego do siódmego dnia miesiąca.

20. Pierwszą niedzielę Adwentu jest ta, która przypada 30 listopada lub jest mu najbliższa.

ROZDZIAŁ IV

DNI POWSZEDNIE

21. Nazwą dni powszednich (feriae) określa się poszczególne dni tygodnia, poza niedzielą.

22. Dni powszednie są pierwszej, drugiej, trzeciej lub czwartej klasy.

23. *Dniami 1 klasy* są:

a) Środa Popielcowa;

b) wszystkie dni Wielkiego Tygodnia.

Te dni mają pierwszeństwo przed wszystkimi świętami i dopuszczają tylko jedno wspomnienie uprzywilejowane.

24. *Dniami powszednimi 2 klasy* są:

a) dni Adwentu od 17 do 23 grudnia;

b) Suche Dni Adwentu, W. Postu i wrześniowe.

Te dni mają pierwszeństwo przed partykularnymi świętami 2 klasy, a jeżeli napotykają przeszkodę, muszą być wspomniane.

25. *Dniami powszednimi 3 klasy* są:

a) dni W. Postu i Męki Pańskiej od czwartku po Popielcu aż do soboty przed drugą niedzielą Męki Pańskiej włącznie, z wyjątkiem wymienionych wyżej; mają one pierwszeństwo przed świętami 3 klasy;

b) dni Adwentu aż do dnia 16 grudnia włącznie, nie wymienione wyżej; ustępują one świętom 3 klasy.

Te dni, jeżeli napotkają przeszkodę, muszą być wspomniane.

26. Wszystkie dni niewymienione w numerach 23—25 są *dniami powszednimi 4 klasy*; jeżeli napotkają przeszkodę, nigdy się ich nie wspomina.

27. Oficjum dnia powszedniego zaczyna się od Jutrzni i kończy się zasadniczo po Komplecie; Oficjum zaś soboty z wyjątkiem Oficjum Wielkiej Soboty kończy się po Nonie.

ROZDZIAŁ V

WIGILIE

28. Wigilią nazywa się dzień liturgiczny, który poprzedza jakieś święto i jest przygotowaniem do niego.

Wigilię Wielkanocną, ponieważ nie jest dniem liturgicznym, odprawia się w sposób jej właściwy przez czuwanie.

29. Wigilie są pierwszej, drugiej lub trzeciej klasy.

30. *Wigiliami 1 klasy* są:

a) Wigilia Bożego Narodzenia, w razie zbiegu zajmuje ona miejsce 4 niedzieli Adwentu, której wobec tego nie wspomina się.

b) Wigilia Zesłania Ducha Świętego.

Te wigilie mają pierwszeństwo przed wszystkimi świętami i nie dopuszczają żadnych wspomnień.

31. *Wigiliami 2 klasy* są:

a) wigilia Wniebowstąpienia Pańskiego;

b) wigilia Wniebowzięcia N. Maryi Panny;

c) wigilia Narodzenia św. Jana Chrzciciela;

d) wigilia św. Apostołów Piotra i Pawła.

Te wigilie mają pierwszeństwo przed dniami liturgicznymi 3 i 4 klasy i jeżeli napotkają przeszkodę wspomina się je zgodnie z zasadami rubryk.

32. *Wigilią 3 klasy* jest wigilia św. Wawrzyńca.

Ta wigilia ma pierwszeństwo przed dniami liturgicznymi 4 klasy i jeżeli napotka przeszkodę, wspomina się ją zgodnie z zasadami rubryk.

33. Wigilię 2 lub 3 klasy zupełnie opuszcza się, jeżeli wypadnie w jakąkolwiek niedzielę lub święto 1 klasy, albo jeżeli święto, które poprzedza zostaje przeniesione lub zredukowane do wspomnienia.

34. Oficjum wigilii zaczyna się od Jutrzni i kończy się gdy rozpoczyna się Oficjum następującego święta.

ROZDZIAŁ VI

ŚWIĘTA i KALENDARZ

A) NATURA I WŁAŚCIWOŚĆ ŚWIĄT

35. Świętem nazywa się dzień liturgiczny, w którym publiczny kult Kościoła kieruje się w szczególny sposób ku

uczczeniu Tajemnic Pańskich albo N. Maryi Panny, Aniołów, Świętych lub Błogosławionych.

36. Święta są pierwszej, drugiej lub trzeciej klasy.

37. Sposób odprawiania świąt jest następujący:

- a) święta 1 klasy zalicza się do uroczystości, których Oficjum zaczyna się od I Nieszporów dnia poprzedniego;
- b) święta 2 i 3 klasy mają Oficjum, które zasadniczo trwa od Matutinum do Kompletu samego dnia świątecznego;
- c) święta Pańskie 2 klasy otrzymują I Nieszpory ilekroć wskutek zbieżności zajmują miejsce niedzieli 2 klasy.

38. *Święta są powszechne (universalialia) lub partykularne (particularia), partykularne zaś są własne (propria) lub przyznane (indulta).*

39. Świętami powszechnymi są te, które Stolica święta wpisuje w kalendarzu całego Kościoła.

Te święta muszą obchodzić wszyscy używający obrządku rzymskiego, zgodnie z przepisami rubryk.

40. Świętami *partykularnymi* są te, które wpisuje się w kalendarzach partykularnych na mocy prawa lub indultu Stolicy świętej.

Te święta muszą obchodzić wszyscy, którzy posługują się tym kalendarzem i tylko na podstawie specjalnego indultu Stolicy świętej można je usunąć z kalendarza lub zmienić ich stopień.

41. Świętami partykularnymi, które *na mocy prawa* należy wpisać do kalendarza, są święta własne:

- a) narodu i kraju lub prowincji tak kościelnej jak cywilnej (n. 42);
- b) diecezji lub terytorium kościelnego, na którego czele stoi „Ordynariusz miejscowy“ (n. 43);
- c) miejsca, miejscowości lub miasta (n. 45);
- d) kościoła lub kaplicy publicznej i półpublicznej, która zastępuje kościół (n. 45);
- e) Zakonu lub Zgromadzenia (n. 46).

42. *Świętami własnymi narodu i kraju lub prowincji tak kościelnej jak świeckiej* są:

- a) święto prawnie ustanowionego Patrona głównego (1 klasy);
- b) święto prawnie ustanowionego Patrona drugorzędnego (2 klasy).

43. *Świątami własnymi diecezji lub terytorium kościelnego, na którego czele stoi „Ordynariusz miejscowy“ są:*
- święto prawnie ustanowionego Patrona głównego (1 klasy);
 - rocznica konsekracji kościoła katedralnego (1 klasy);
 - święto prawnie ustanowionego Patrona drugorzędnego (2 klasy);
 - święta Świętych lub Błogosławionych, którzy zostali prawowicie wpisani w Martyrologium lub w jego Dodatku i mają specjalne związki z diecezją przez pochodzenie, dłuższy pobyt, lub zgon (2 lub 3 klasy, albo wspomnienie).
44. *Świątami własnymi miejsca lub miejscowości albo miasta są:*
- święto prawnie ustanowionego Patrona głównego (1 klasy);
 - święto prawnie ustanowionego Patrona drugorzędnego (2 klasy);
45. *Świątami własnymi kościoła lub kaplicy publicznej i półpublicznej, która zastępuje kościół są:*
- rocznica konsekracji, jeżeli są konsekrowane (1 klasy);
 - święto Tytułu, jeżeli są konsekrowane lub przynajmniej uroczyście poświęcone (1 klasy);
 - święto Świętego prawowicie wpisanego w Martyrologium lub jego Dodatku, którego ciało tutaj się przechowuje (2 klasy);
 - święto Błogosławionego również wpisanego w Martyrologium lub w jego Dodatku, którego ciało tu się przechowuje (3 klasy).
46. *Świątami własnymi Zakonu lub Zgromadzenia są:*
- święto Tytułu (1 klasy);
 - święto Założyciela kanonizowanego (1 klasy) lub beatyfikowanego (2 klasy);
 - święto prawnie ustanowionego Patrona głównego całego Zakonu lub Zgromadzenia, w całym Zakonie lub Zgromadzeniu, albo głównego Patrona również prawnie ustanowionego prowincji zakonnej, w poszczególnych prowincjach (1 klasy);
 - święto Patrona drugorzędnego, jak wyżej (2 klasy);
 - święta Świętych lub Błogosławionych, którzy byli

członkami tego Zakonu lub Zgromadzenia (2 lub 3 klasy albo wspomnienie).

47. Świętami partykularnymi *przyznanymi* są święta, które wpisuje się w kalendarzach partykularnych na podstawie indultu Stolicy świętej.

B) KALENDARZ I ŚWIĘTA, KTÓRE NALEŻY DO NIEGO WPISAĆ

48. Kalendarz jest *powszechny* albo *partykularny*, czyli własny.

49. *Kalendarzem powszechnym* jest kalendarz na użytek całego Kościoła, który umieszczony jest na czele Breviarza i Mszału Rzymskiego.

50. *Kalendarz partykularny*, czyli własny, może być diecezjalny albo zakonny; sporządza się go włączając do kalendarza powszechnego święta partykularne.

Taki kalendarz partykularny wieczysty winien sporządzić Ordynariusz miejscowy lub najwyższy przełożony Zakonu za radą swojej Kapituły lub Rady generalnej i przedłożyć go do zatwierdzenia Św. Kongregacji Obrzędów.

51. *Kalendarz diecezjalny* posiada każda diecezja i każde inne terytorium kościelne, na którego czele stoi „Ordynariusz miejscowy“.

52. W Kalendarzu *diecezjalnym* oprócz świąt powszechnych należy wpisać:

- a) święta własne (n. 42) i przyznane całemu narodowi i krajowi lub prowincji tak kościelnej jak cywilnej;
- b) święta własne (n. 43) i przyznane całej diecezji.

53. Na podstawie takiego Kalendarza *diecezjalnego* sporządza się:

- a) kalendarz każdej miejscowości, przez dodanie świąt własnych (n. 44) i przyznanych;
- b) kalendarz każdego kościoła lub kaplicy, przez dodanie świąt miejscowych własnych (n. 44) i przyznanych oraz świąt własnych (n. 45) i przyznanych kościoła;
- c) kalendarz Zgromadzeń Zakonnych i Instytutów na prawie papieskim, które nie są zobowiązane do odmawiania Oficjum Bożego i Zgromadzeń na prawie diecezjalnym przez dodanie świąt miejscowych własnych (n. 44) i przyznanych oraz innych świąt ich własnych (nn. 45 i 46) i przyznanych.

54. *Kalendarz zakonny* mają:

- a) Zakony ścisłe, Mniszki i Siostry tegoż zakonu oraz Tercjarze doń agregowani, żyjący wspólnie i składający śluby proste;
- b) Zgromadzenia zakonne lub Instytuty obojga płci na prawie papieskim i pozostające pod władzą jednego przełożonego generalnego, jeżeli z jakiegokolwiek tytułu są zobowiązane do odmawiania Oficjum Bożego.

55. W kalendarzu *zakonnym* oprócz świąt powszechnych należy wpisać święta własne (n. 46) i przyznane Zakonowi lub Zgromadzeniu.

56. Na podstawie takiego kalendarza *zakonnego* sporządza się:

- a) kalendarz każdej prowincji zakonnej, przez dodanie świąt własnych (n. 46) i przyznanych;
- b) kalendarz każdego kościoła lub kaplicy przez dodanie świąt własnych (n. 45) i przyznanych, oraz innych, o których mowa w następnym numerze; taki kalendarz nazywa się również kalendarzem domu zakonnego.

57. W poszczególnych diecezjach i miejscowościach zakonnic, także ci, którzy zachowują inny obrządek niż rzymski, są obowiązani obchodzić razem z duchowieństwem diecezjalnym:

- a) święto głównego Patrona narodu, kraju lub prowincji tak kościelnej jak cywilnej, diecezji, miejsca lub miejscowości albo miasta (1 klasy);
- b) rocznicę konsekracji kościoła katedralnego (1 klasy);
- c) inne święta aktualne obchodzone, w tym samym stopniu, jaki mają w kalendarzu diecezjalnym.

58. Zakonnicy mają dostosować się do duchowieństwa diecezjalnego co do dnia i Oficjum ściślej własnego w obchodzeniu świąt Świętych Zakonu lub Zgromadzenia, jeżeli ci Święci są gdzieś czczeni jako Patronowie główni (n. 57 a).

Podobnie jeżeli duchowieństwo jakiejś diecezji lub miejscowości obchodzi święta Świętych lub Błogosławionych jakiegoś Zakonu lub Zgromadzenia w wyższym stopniu albo Oficjum ściślej własnym, również zakonnicy tego Zakonu lub Zgromadzenia mogą je tam obchodzić w tymże stopniu wyższym lub Oficjum ściślej własnym, byleby te święta były wpisane na ten sam dzień w obydwu kalendarzach.

C) WŁAŚCIWY DZIEŃ ŚWIĄT

59. Święta już wprowadzone do kalendarzy należy obchodzić w tym dniu, w którym obecnie są wpisane w kalendarzach.

60. Przy wprowadzaniu nowych świąt *powszechnych* należy zachować takie zasady:

- a) święta Świętych zwykle należy wyznaczać na dzień „narodzin“ (dies natalicius), mianowicie na dzień w którym święty narodził się do życia wiecznego, jeżeli ten dzień z jakiegokolwiek przyczyny jest zajęty, święta te wyznaczy się na dzień określony przez Stolicę świętą i uważać się go będzie za dzień „jakby narodzin“, (quasi-natalicius);
- b) dzień innych świąt ustali Stolica Święta.

61. Przy wprowadzaniu nowych świąt *partykularnych* należy zachować takie zasady:

- a) święto własne Świętych lub Błogosławionych zwykle należy wyznaczać na dzień narodzin dla wieczności (dies natalicius), chyba że jest zajęty lub Stolica Święta inaczej postanowiła. Jednak święta własne jakiejś miejscowości lub kościoła, które są wpisane również w kalendarzu powszechnym, albo diecezjalnym, albo zakonnym, chociaż w niższym stopniu, należy obchodzić w tym dniu, co w kalendarzu powszechnym, diecezjalnym lub zakonnym;
- b) jeżeli dzień narodzin dla wieczności nie jest znany, za pozwoleniem Stolicy świętej należy te święta wyznaczyć na dzień, który ma 4 klasę w kalendarzu wieczystym diecezji lub Zakonu;
- c) jeżeli dzień narodzin dla wieczności jest na stałe zajęty w całej diecezji, lub Zakonie, lub własnym kościele, w ich kalendarzu partykularnym należy wyznaczyć święta 1 i 2 klasy na najbliższy następny dzień, który nie jest świętem 1 lub 2 klasy; święta 3 klasy należy wyznaczyć na najbliższy następny dzień wolny od innych świąt lub Oficjów równego lub wyższego stopnia;
- d) święta partykularne przyznane wpisuje się w kalendarzu w dniu wyznaczonym przez Stolicę świętą w zezwoleniu.

62. Święci i Błogosławieni, którzy z jakiegokolwiek przyczyny mają w kalendarzu wspólne święto, zawsze obchodzeni

są razem, jak to jest w Breviarzu, ilekroć wypada ich czcić w równym stopniu, chociażby jeden lub kilku z nich było ściślej własnymi.

Natomiast:

- a) jeżeli jednego lub kilku z tych Świętych należy czcić świętem 1 klasy, odprawia się Oficjum tylko o nich, opuściwszy towarzyszy;
- b) jeżeli jednego z kilku tych Świętych lub Błogosławionych, jako ściślej własnych, wypada czcić świętem wyższego stopnia, odprawia się całe Oficjum o ściślej własnych ze wspomnieniem towarzyszy.

ROZDZIAŁ VII

OKTAWY

A) OKTAWY W OGÓLNOŚCI

63. Oktawa jest przeciągniętym przez osiem dni obchodem największych świąt.

64. Obchodzi się tylko oktawy Bożego Narodzenia, Wielkanocy i Zesłania Ducha Świętego, wykluczwszy wszystkie inne tak w kalendarzu powszechnym, jak w kalendarzach partykularnych.

65. Oktawy są 1 i 2 klasy.

B) OKTAWY 1 KLASY

66. Oktawami 1 klasy są oktawy Wielkanocy i Zesłania Ducha Świętego. Dni wewnątrz tych oktaw są 1 klasy.

C) OKTAWA 2 KLASY

67. Oktawą 2 klasy jest oktawa Bożego Narodzenia. Dni wewnątrz tej oktawy są 2 klasy; natomiast dzień ósmy jest 1 klasy.

68. Oktawa Bożego Narodzenia jest zbudowana w szczególny sposób, a mianowicie:

- a) dnia 26 grudnia obchodzi się święto św. Stefana Pierwszego Męczennika (2 klasy);
- b) dnia 27 grudnia obchodzi się święto św. Jana Ap. i Ewangelisty (2 klasy);
- c) dnia 28 grudnia obchodzi się święto Świętych Młodzianków Męczenników (2 klasy);

- d) dnia 29 grudnia obchodzi się wspomnienie św. Tomasza Biskupa i Męczennika;
- e) dnia 31 grudnia obchodzi się wspomnienie św. Sylwestra I Papieża i Wyznawcy;
- f) ze świąt partykularnych dopuszcza się tylko święta 1 klasy na cześć Świętych, którzy w tych dniach wpisani są w kalendarzu powszechnym, chociaż tylko jako wspomnienie, inne przenosi się na czas po oktawie.

69. O niedzieli w oktawie Bożego Narodzenia, która przypada między 26 a 31 grudnia zawsze odprawia się Oficjum ze wspomnieniem święta przypadkiem zbiegającego się, chyba że w niedzielę przypadnie święto 1 klasy; w takim wypadku obchodzi się święto ze wspomnieniem niedzieli.

70. Szczegółowe zasady dla ułożenia Oficjum i Mszy w oktawie Bożego Narodzenia znajdują się w rubrykach Breviarza i Mszału.

ROZDZIAŁ VIII

OKRESY ROKU LITURGICZNEGO

A) OKRES ADWENTU

71. Okres świętego Adwentu trwa od I Nieszporów 1 niedzieli Adwentu do Nony Wigilii Bożego Narodzenia włącznie.

B) OKRES WCIELEŃ

72. Okres Wcielenia (*tempus natalicium*) trwa od I Nieszporów Bożego Narodzenia do dnia 13 stycznia włącznie.

Ten okres obejmuje:

- a) *Okres Bożego Narodzenia (tempus Nativitatis)*, który trwa od I Nieszporów Bożego Narodzenia aż do Nony dnia 5 stycznia włącznie;
- b) *Okres Objawienia (tempus Epiphaniae)*, który trwa od I Nieszporów Objawienia Pańskiego aż do dnia 13 stycznia włącznie.

C) OKRES SIEDEMNDZIESIĄTICY

73. Okres Siedemdziesiąticy (*tempus Septuagesimae*) trwa od I Nieszporów niedzieli Siedemdziesiąticy aż do Kompletu wtorku po Pięćdziesiąticy.

D) OKRES WIELKOPOSTNY

74. Okres wielkopostny (*tempus quadragesimale*) trwa od Jutrzni Środy Popielcowej aż do Mszy Wigilii Wielkanocnej łącznie.

Ten okres obejmuje:

- a) *Okres Wielkiego Postu (tempus Quadragesimae)*, który trwa od Jutrzni Środy Popielcowej aż do Nony soboty przed niedzielą Męki Pańskiej łącznie;
- b) *Okres Męki Pańskiej (tempus Passionis)*, który trwa od I Nieszporów 1 niedzieli Męki Pańskiej do Mszy Wigilii Wielkanocnej łącznie..

75. Tydzień od 2 niedzieli Męki Pańskiej czyli Palmowej aż do Wielkiej Soboty łącznie nazywa się *Wielkim Tygodniem (Hebdomada sancta)*; natomiast trzy ostatnie dni tego tygodnia noszą nazwę *Trzech Dni Świętych (Triduum Sacrum)*.

E) OKRES WIELKANOCNY

76. Okres wielkanocny (*tempus paschale*) trwa od początku Mszy Wigilii Wielkanocnej aż do Nony soboty w oktawie Zesłania Ducha Świętego.

Ten okres obejmuje:

- a) *Okres Zmartwychwstania (tempus Paschatis)*, który trwa od początku Mszy Wigilii Wielkanocnej aż do Nony Wigilii Wniebowstąpienia Pańskiego;
- b) *Okres Wniebowstąpienia (tempus Ascensionis)*, który trwa od I Nieszporów Wniebowstąpienia Pańskiego aż do Nony Wigilii Zesłania Ducha Świętego;
- c) *Oktawę Zesłania Ducha Świętego (octava Pentecostes)*, która trwa od Mszy wigilii Zesłania Ducha Świętego aż do Nony następnej soboty łącznie.

F) OKRES „W CIĄGU ROKU“

77. Okres „w ciągu roku“ („*per annum*“) trwa od 14 stycznia aż do Nony Soboty przed niedzielą Siedemdziesiątnicy i od I Nieszporów święta Trójcy Przenajświętszej, to jest 1 niedzieli po Zesłaniu Ducha Świętego aż do Nony soboty przed 1 niedzielą Adwentu łącznie.

ROZDZIAŁ IX

OFICJUM N. MARYI PANNY W SOBOTY

78. W soboty, w które wypada dzień powszedni 4 klasy odprawia się Oficjum o N. Maryi P. w sobotę.

79. Oficjum N. Maryi Panny w sobotę rozpoczyna się od Jutrzni i kończy się po Nonie .

ROZDZIAŁ X

LITANIA WIEKSZA I MNIEJSZA**A) LITANIA WIEKSZA**

80. Litania większa wyznaczona jest na dzień 25 kwietnia: jeżeli w tym dniu przypada Niedziela Zmartwychwstania lub Poniedziałek Wielkanocny, przenosi się ją na następny wtorek.

81. Litani większej nie wspomina się w Oficjum, lecz tylko we Mszy. Wspomnienie jej nie jest wspomnieniem okresu liturgicznego („de Tempore“).

82. Zależnie od warunków i zwyczajów miejscowych, według zdania Ordynariusza miejscowego, w tym dniu odprawia się procesję, w czasie której odmawia się Litanię do Wszystkich Świętych (jej wezwań nie podwaja się) z właściwymi modlitwami.

83. Jeżeli procesja nie może się odbyć, niech Ordynariusze miejscowi ustanowią specjalne nabożeństwo, w czasie którego odmawia się Litanię do Wszystkich Świętych i inne modlitwy, jakie zwykle odprawia się w czasie procesji.

84. Wszyscy obowiązani do odmawiania Oficjum Bożego, którzy nie uczestniczą w procesji lub innym specjalnym nabożeństwie wspomnianym w poprzednim numerze, są obowiązani odmówić w tym dniu Litanię do Wszystkich Świętych z modlitwami po łacinie.

85. Jeżeli według zwyczaju miejscowego Litanię do Wszystkich Świętych z modlitwami odmawia się w czasie procesji lub specjalnego nabożeństwa razem z wiernymi w języku krajowym, obowiązani do odmawiania Oficjum Bożego, którzy brali udział w tych nabożeństwach, nie są obowiązani powtarzać te modlitwy po łacinie.

86. Mszę z Dni Krzyżowych (de Rogationibus) zasadniczo odprawia się po ukończeniu procesji, według przepisów zawartych w nn. 346—347. Wypada zaś, aby Mszę z Dni Krzyżo-

wych odprawiono także po specjalnym nabożeństwie, które zastępuje procesję, chociażby odbywało się w godzinach wieczornych.

B) LITANIA MNIEJSZA CZYLI DNI KRZYŻOWE

87. Litania mniejsza czyli Dni Krzyżowe (Rogationes) zasadniczo wyznaczone są na poniedziałek, wtorek i środę przed świętem Wniebowstąpienia Pańskiego.

Ordynariusze miejscowi otrzymują władzę przeniesienia ich na inne 3 dni po sobie następujące, bardziej odpowiednie, zależnie od różnic geograficznych, zwyczajów lub potrzeb.

88. Litanią mniejszą nie uwzględnia się w Oficjum lecz tylko we Mszy, która łączy się z procesją lub innym specjalnym nabożeństwem.

89. Co do procesji, lub innego specjalnego nabożeństwa i Mszy, lub wspomnienia, należy zachować to, co wyżej postanowiono o Litani większej (nn. 81—83 i 86).

90. W tych dniach odmawia się Litanię do Wszystkich Świętych z modlitwami tylko w czasie procesji lub innego nabożeństwa (por. n. 85). Dlatego obowiązani do odmawiania Oficjum Bożego, którzy nie biorą udziału w procesji lub specjalnym nabożeństwie, nie muszą odmawiać w tych dniach Litani do Wszystkich Świętych z modlitwami.

ROZDZIAŁ XI

PIERWSZEŃSTWO DNI LITURGICZNYCH

91. Pierwszeństwo dni liturgicznych ustala się jedynie na podstawie następującej tabeli, odrzuciwszy jakiegokolwiek inne tytuły lub zasady.

TABELA PIERWSZEŃSTWA DNI LITURGICZNYCH

DNI LITURGICZNE 1 KLASY

1. Święto Bożego Narodzenia, Niedziela Zmartwychwstania i Niedziela Zesłania Ducha Świętego (1 klasy z oktawą).

2. Trzy Dni Święte.

3. Święta Objawienia i Wniebowstąpienia Pańskiego, Przenajświętszej Trójcy, Bożego Ciała, Serca Jezusowego i Chrystusa Króla.

4. Święta Niepokalanego Poczęcia i Wniebowzięcia N. Maryi Panny.

5. Wigilia i ósmy dzień oktawy Bożego Narodzenia.
6. Niedziela Adwentu, W. Postu i Męki Pańskiej oraz Biała Niedziela.
7. Dni powszednie 1 klasy nie wymienione wyżej, mianowicie: Środa Popielcowa oraz Poniedziałek, Wtorek i Środa W. Tygodnia.
8. Dzień Zaduszny, który ustępuje jednak przypadającej niedzieli.
9. Wigilia Zesłania Ducha Świętego.
10. Dni w oktawie Wielkanocy i Zesłania Ducha Świętego.
11. Święta 1 klasy całego Kościoła nie wymienione wyżej.
12. Święta pierwszej klasy własne, a mianowicie:
 - 1) Święto prawnie ustanowionego Patrona głównego:
 - a) narodu, b) kraju lub prowincji tak kościelnej jak i cywilnej, c) diecezji.
 - 2) Rocznica konsekracji kościoła katedralnego.
 - 3) Święto prawnie ustanowionego Patrona głównego miejscowości lub miasta.
 - 4) Święto i rocznica konsekracji własnego kościoła lub kaplicy publicznej albo półpublicznej, zastępującej kościoł.
 - 5) Tytuł własnego kościoła.
 - 6) Święto tytularne Zakonu lub Zgromadzenia.
 - 7) Święto kanonizowanego Założyciela Zakonu lub Zgromadzenia.
 - 8) Święto prawnie ustanowionego Patrona głównego Zakonu lub Zgromadzenia i prowincji zakonnej.
13. Święta *przyznane* 1 klasy, najpierw ruchome, potem stałe.

DNI LITURGICZNE 2 KLASY

14. Święta Pańskie 2 klasy, najpierw ruchome potem stałe.
15. Niedziele 2 klasy.
16. Święta 2 klasy całego Kościoła, które nie są świętami Pańskimi.
17. Dni w oktawie Bożego Narodzenia.
18. Dni powszednie 2 klasy, a mianowicie:
Adwentu od dnia 17 do dnia 23 grudnia włącznie oraz Suche Dni Adwentu, W. Postu i wrześniowe.
19. Święta *własne* 2 klasy, a mianowicie:
 - 1) Święto prawnie ustanowionego Patrona drugorzędnego:

- a) narodu, b) kraju lub prowincji, tak kościelnej, jak cywilnej, c) diecezji, d) miejsca lub miejscowości lub miasta.
- 2) Święta Świętych lub Błogosławionych, o których mowa w n. 43 d.
 - 3) Święta Świętych własne jakiegoś kościoła (n. 46 d).
 - 4) Święto beatyfikowanego Założyciela Zakonu lub Zgromadzenia (n. 46 b).
 - 5) Święto prawnie ustanowionego Patrona drugorzędneho Zakonu lub Zgromadzenia i prowincji zakonnej (n. 46 d).
 - 6) Święta Świętych i Błogosławionych, o których w n. 46 e.
20. Święta *przyznane* 2 klasy, najpierw ruchome, potem stałe.
21. Wigilie 2 klasy.

DNI LITURGICZNE 3 KLASY

22. Dni powszednie W. Postu i Męki Pańskiej, od czwartku po Popielcu aż do soboty przed 2 niedzielą Męki Pańskiej włącznie, z wyjątkiem Suchych Dni.
23. Święta 3 klasy, wpisane w kalendarzach partykularnych, a najpierw święta *własne*, mianowicie:
- 1) Święta Świętych i Błogosławionych, o których mowa w n. 43 d.
 - 2) Święta Błogosławionych własne jakiegoś kościoła (n. 45 d).
 - 3) Święta Świętych lub Błogosławionych, o których mowa w n. 46 c; następnie święta *przyznane*, najpierw ruchome potem stałe.
24. Święta 3 klasy wpisane do kalendarza całego Kościoła, najpierw ruchome, potem stałe.
25. Dni powszednie Adwentu aż do 16 grudnia włącznie, z wyjątkiem Suchych Dni.
26. Wigilia 3 klasy.

DNI LITURGICZNE 4 KLASY

27. Oficjum N. Maryi P. w soboty.
28. Dni powszednie 4 klasy.

ROZDZIAŁ XII

ZBIEŻNOŚĆ DNI LITURGICZNYCH

92. *Zbieżnością (occurentia)* nazywa się zbieg dwu lub więcej Oficjów w jednym i tym samym dniu.

Zbieżność może być albo *przypadkowa (accidentalis)*, gdy dzień liturgiczny ruchomy i dzień liturgiczny stały zbiegają się tylko w pewnych latach, albo *stała (perpetua)*, gdy dwa dni liturgiczne zbiegają się co roku.

93. Skutkiem zbieżności Oficjum dnia liturgicznego niższego stopnia ustępuje przed Oficjum stopnia wyższego; może się to dokonać przez opuszczenie, albo wspomnienie, albo przeniesienie albo przełożenie, jak to wskazuje się w następujących numerach.

94. Wspomnienia ustanowionego na stały dzień nie przenosi się, ani nie przekłada się ze świętem przenoszonym lub przełożonym, lecz odprawia się je w swoim dniu, albo opuszcza, zgodnie z rubrykami.

ROZDZIAŁ XIII

PRZYPADKOWA ZBIEŻNOŚĆ DNI LITURGICZNYCH I ICH PRZENIESIENIE

95. Prawo przeniesienia (*ius translationis*) na inny dzień z powodu przypadkowej zbieżności z dniem liturgicznym, który w tabeli pierwszeństwa zajmuje wyższe miejsce, przysługuje tylko świętom 1 klasy. Inne święta, które przypadkowo zbiegły się z Oficjum wyższego stopnia albo się wspomina, albo tego roku zupełnie się opuszcza, zgodnie z rubrykami.

Jeżeli jednak zbiegną się dwa święta tej samej Osoby Boskiej, albo dwa święta tego samego Świętego lub Błogosławionego, odprawia się święto, które w tabeli pierwszeństwa zajmuje wyższe miejsce a drugie opuszcza się.

86. Święto 1 klasy, które napotkało przeszkodę ze strony dnia liturgicznego zajmującego wyższe miejsce w tabeli pierwszeństwa, przenosi się na najbliższy następny dzień nie mający 1 lub 2 klasy.

Jednak:

- a) Ilekroć trzeba przenieść święto Zwiastowania N. Maryi P. na czas po Wielkanocy, przenosi się je na poniedziałek po Białej Niedzieli jako na własne miejsce (*in sedem propriam*).
- b) Gdy Dzień Zaduszny zbiegnie się z niedzielą przenosi się go na następny poniedziałek jako na własne miejsce.

97. Jeżeli w *tym samym dniu* zbiegnie się więcej świąt

1 klasy, w tym dniu odprawia się święto, które zajmuje wyższe miejsce w tabeli pierwszeństwa, a inne przenosi się według kolejności, w jakiej są umieszczone w tejże tabeli pierwszeństwa.

98. Podobnie gdy trzeba przenieść więcej świąt 1 klasy, które zbiegają się w dniach *następujących po sobie*, zachowuje się porządek w jakim są umieszczone w tabeli pierwszeństwa; w razie równości pierwszeństwo ma Oficjum, które wcześniej napotkało przeszkodę.

99. Święta przeniesione mają ten sam stopień, co we własnym miejscu.

ROZDZIAŁ XIV

STAŁA ZBIEŻNOŚĆ DNI LITURGICZNYCH I ICH PRZEŁOŻENIE

100. Prawo przełożenia (*ius repositionis*) na inny dzień z powodu stałej zbieżności z dniem liturgicznym zajmującym wyższe miejsce w tabeli pierwszeństwa, przysługuje wszystkim świętom 1 i 2 klasy oraz świętom partykularnym 3 klasy przypadającym poza Adwentem i W. Postem, które napotykają przeszkodę albo w całej diecezji, albo w całym Zakonie lub Zgromadzeniu, albo we własnym kościele.

Natomiast święta 3 klasy całego Kościoła napotykające stałą przeszkodę w jakimś kalendarzu partykularnym oraz święta 3 klasy diecezji, Zakonu lub Zgromadzenia napotykające stałą przeszkodę w niektórych tylko kościołach, albo stale się wspomina, albo zupełnie się opuszcza, zgodnie z rubrykami.

101. Święta 1 i 2 klasy umieszcza się na stałe w najbliższym następnym dniu nie mającym 1 lub 2 klasy. Święta 3 klasy wyznacza się na najbliższy następny dzień wolny od innych Oficjów równego lub wyższego stopnia.

102. Dzień na który przełożono święto napotykające stałą przeszkodę uważa się za dzień własny i odprawia się święto w nim umieszczone w takim stopniu, jak we własnym miejscu.

ROZDZIAŁ XV

SPOTKANIE SIĘ DNI LITURGICZNYCH

103. *Spotkaniem się (concurrentia)* nazywa się spotkanie Nieszporów bieżącego dnia liturgicznego z I Nieszporami następnego dnia liturgicznego.

104. Przy spotkaniu pierwszeństwo mają Nieszpory dnia liturgicznego wyższej klasy, a drugie wspomina się lub nie, zgodnie z rubrykami.

105. Gdy dni liturgiczne, których Nieszpory spotykają się, są tej samej klasy, odprawia się całe drugie Nieszpory Oficjum bieżącego i wspomina się następne, zgodnie z rubrykami.

ROZDZIAŁ XVI

WSPOMNIENIA

106. Zawarte tutaj postanowienia o wspomnieniach (commemorationes) odnoszą się tak do Mszy jak do Oficjum czy to przy zbieżności, czy przy spotkaniu.

107. Wspomnienia są albo *uprzywilejowane (privilegiatae)*, albo *zwykłe (ordinariae)*.

108. Wpominienie *uprzywilejowane* robi się w Laudes i Nieszporach oraz we wszystkich Mszach; wspomnienia *zwykłe* robi się tylko w Laudes, w Mszach konwentualnych oraz we wszystkich Mszach czytanych.

109. Wspomnieniami uprzywilejowanymi są wspomnienia:

- a) niedzieli;
- b) dnia liturgicznego 1 klasy;
- c) dni w oktawie Bożego Narodzenia;
- d) Suchych Dni wrześnieowych;
- e) dni powszednich Adwentu, W. Postu i Męki Pańskiej;
- f) Litanii większej, we Mszy.

Wszystkie inne wspomnienia są *zwykłe*.

110. W Oficjum i we Mszy św. Piotra zawsze wspomina się św. Pawła i nawzajem. To wspomnienie nazywa się *nie-rozdzielne (inseparabilis)*; dwie modlitwy uważa się za złączone w jedną do tego stopnia, że w ustalaniu ilości modlitw liczy się je jako jedną. Dlatego:

- a) *w Oficjum św. Piotra albo św. Pawła* modlitwę drugiego Apostoła dodaje się w Laudes i Nieszporach do modlitwy dnia pod jednym zakończeniem bez antyfony i wersetu;
- b) *we Mszy o św. Piotrze lub św. Pawle* modlitwę drugiego Apostoła dodaje się do modlitwy dnia pod jednym zakończeniem;

- c) ilekroć modlitwę jednego Apostoła należy dodać *jako wspomnienie*, do tej modlitwy bezpośrednio dołącza się drugą, przed wszystkimi innymi wspomnieniami.

111. Wspomnienia dopuszcza się według następujących zasad:

- a) w dni liturgiczne 1 klasy oraz w Mszach śpiewanych niekonwencjonalnych dopuszcza się tylko jedno wspomnienie uprzywilejowane;
- b) w niedziele 2 klasy dopuszcza się tylko jedno wspomnienie, mianowicie święta 2 klasy, opuszcza się jednak to wspomnienie, jeżeli trzeba zrobić wspomnienie uprzywilejowane;
- c) w inne dni liturgiczne 2 klasy, dopuszcza się tylko jedno wspomnienie, mianowicie: albo jedno uprzywilejowane, albo jedno zwykłe;
- d) w dni liturgiczne 3 i 4 klasy, dopuszcza się tylko dwa wspomnienia.

112. Odnosnie do wspomnień i modlitw należy ponadto przestrzegać następujących zasad:

- a) Oficjum, Msza albo wspomnienie jakiegoś święta lub jednej Osoby Bożej wyklucza wspomnienie lub modlitwy z innego święta lub tajemnicy tejże Osoby Bożej;
- b) Oficjum, Msza lub wspomnienie niedzieli wyklucza wspomnienie lub modlitwę ze święta lub tajemnicy Pańskiej i odwrotnie;
- c) Oficjum, Msza lub wspomnienie okresu liturgicznego (*de Tempore*) wyklucza inne wspomnienie okresu liturgicznego;
- d) podobnie Oficjum, Msza lub wspomnienie N. Maryi P., albo Świętego lub Błogosławionego, wyklucza inne wspomnienie lub modlitwę, w której wzywa się wstawiennictwa N. Maryi P., albo Świętego lub Błogosławionego; nie odnosi się to do modlitwy z niedzieli lub dnia powszedniego, w której wzywa się tego Świętego.

113. Okres liturgiczny wspomina się na pierwszym miejscu. Inne wspomnienia dopuszcza się i porządkuje według tabeli pierwszeństwa.

114. Opuszcza się każde wspomnienie, które przekracza ilość ustanowioną dla poszczególnych dni liturgicznych.

ROZDZIAŁ XVII

ZAKOŃCZENIE MODLITW

115. Zakończenie modlitw tak we Mszy jak w Oficjum jest następujące:

- a) jeżeli modlitwa kieruje się do Ojca, zakończenie brzmi: *Per Dominum nostrum Iesum Christum Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen;*
- b) jeżeli modlitwa kieruje się do Ojca, lecz na jej początku wspomina się Syna, zakończenie brzmi: *Per eundem Dominum nostrum, itd. jak wyżej;*
- c) jeżeli modlitwa kieruje się do Ojca lecz na jej końcu wspomina się Syna, zakończenie brzmi: *Qui tecum vivit et regnat in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen;*
- d) jeżeli modlitwa kieruje się do Syna, zakończenie brzmi: *Qui vivis et regnas cum Deo Patre in unitate Spiritus Sancti, Deus, per omnia saecula saeculorum. Amen;*
- e) jeżeli w modlitwie wspomina się Ducha Świętego, w zakończeniu mówi się: *in unitate eiusdem Spiritus Sancti, itd.*

116. Należy zachować także inne specjalne zakończenia, podane niekiedy w księgach liturgicznych.

ROZDZIAŁ XVIII

BARWY PARAMENTÓW

A) BARWY PARAMENTÓW W OGÓLNOŚCI

117. Paramenty ołtarza, celebransa i asystujących mają mieć barwę odpowiadającą Oficjum i Mszy dnia, albo innej Mszy, jaką ma się odprawić, zgodnie ze zwyczajem Kościoła Rzymskiego, który używa pięciu barw: białej, czerwonej zielonej, fioletowej i czarnej.

Pozostają jednak w mocy indulty i prawne zwyczaje, co do używania innych barw.

Jeżeli w krajach misyjnych, według uznanej i autentycznej tradycji tubylców, znaczenie tej lub innej barwy liturgicznej Kościoła Rzymskiego nie zgadza się ze znaczeniem przyjętym przez te ludy, konferencja biskupów tego kraju lub większego

obszaru, jeżeli jest to bardziej właściwe, otrzymuje władzę, aby w miejsce barwy nieodpowiedniej wprowadziła barwę odpowiedniejszą; nie należy tego czynić bez zasięgnięcia rady Św. Kongregacji Obrzędów.

118. Co do barwy paramentów w Mszach wotywnych czytanych 4 klasy, zwraca się uwagę na treść n. 323.

B) BARWA BIAŁA

119. Barwy białej należy używać w *Oficjum i Mszy z okresu liturgicznego*

- a) od Święta Narodzenia Pańskiego do końca okresu Objawienia;
- b) od Mszy Wigilii Wielkanocnej aż do Mszy wigilii Zesłania Ducha Świętego wyłącznie.

120. Barwy białej używa się w *Oficjum i Mszy świąt*:

- a) Pańskich, z wyjątkiem świąt tajemnic i narzędzi Męki;
- b) N. Maryi P., także na poświęcenie i procesję ze świecami w dniu 2 lutego;
- c) Świętych Aniołów;
- d) Wszystkich Świętych (1 listopada);
- e) Świętych, którzy nie byli Męczennikami;
- f) Św. Jana Apostoła i Ew. (27 grudnia); Katedry św. Piotra (22 lutego); Nawrócenia św. Pawła (25 stycznia); Narodzenia św. Jana Chrzciciela (24 czerwca).

121. Barwy białej wymagają *Msze wotywne*:

- a) odpowiadające świętom wymienionym w poprzednim numerze;
- b) o Chrystusie, Najwyższym i Wiecznym Kapłanie;
- c) na koronację Papieża i na rocznicę Papieża i Biskupa diecezjalnego;
- d) „Za Oblubieńców“.

122. Używa się wreszcie barwy białej w Wielki Czwartek we Mszy Krzyżma św. oraz we Mszy Wieczerzy Pańskiej; w czasie Wigilii Wielkanocnej diakon używa barwy białej przy śpiewaniu Orędzia Wielkanocnego, a celebrans przy odnowieniu przymierza chrztu św.

C) BARWA CZERWONA

123. Barwy czerwonej używa się w *Oficjum i Mszy z okresu liturgicznego* od wigilii Zesłania Ducha Św. aż do Nony następnej soboty.

124. Barwy czerwonej używa się również w *Oficjum i Mszy święt*:

- a) tajemnic i narzędzi Męki Pańskiej;
- b) Świętych Apostołów i Ewangelistów w dniu ich narodzin dla wieczności, z wyjątkiem święta św. Jana (27 grudnia);
- c) Wspomnienia św. Pawła Apostoła (30 czerwca);
- d) Wspomnienia Wszystkich Świętych Papieży;
- e) Świętych Męczenników, gdy obchodzi się ich męczeństwo, znalezienie albo przeniesienie;
- f) Świętych Relikwii.

125. Barwy czerwonej wymagają *Msze wotywne*:

- a) o Męce Pańskiej;
- b) o Duchu Świętym;
- c) o tajemnicach Świętych wymienionych w numerze poprzednim;
- d) o wybór Papieża.

126. Wreszcie używa się koloru czerwonego w 2 niedzielę Męki Pańskiej czyli Palmową przy poświęceniu i procesji z palmami.

D) BARWA ZIELONA

127. Barwy zielonej używa się w *Oficjum i Mszy z okresu liturgicznego*:

- a) od dnia 14 stycznia aż do soboty przed Siedemdziesiątnicą;
- b) od poniedziałku po pierwszej niedzieli po Zesłaniu Ducha Świętego aż do soboty przed Adwentem.

Wyjątek stanowią Suche Dni wrześniowe oraz wigilie 2 i 3 klasy poza okresem wielkanocnym.

E) BARWA FIOLETOWA

128. Barwy fioletowej używa się w *Oficjum i Mszy z okresu liturgicznego*:

- a) od 1 niedzieli Adwentu do Wigilii Bożego Narodzenia włącznie;
- b) od niedzieli Siedemdziesiątnicy aż do Wigilii Wielkanocnej, z wyjątkiem: poświęcenia i procesji z palmami w 2 niedzielę Męki Pańskiej; Mszy Krzyżma św.; Mszy Wieczerzy Pańskiej w Wielki Czwartek; liturgii wieczornej w Wielki Piątek Męki i śmierci Pańskiej aż do komunii wyłącznie; diakona śpiewającego Orędzie Wielkanocne i ce-

lebransa przewodniczącego odnowieniu przymierza chrztu św. w czasie Wigilii Wielkanocnej.

129. Następujące *Msze wotywny* wymagają barwy fioletowej:

- a) o rozszerzenie wiary;
- b) o obronę Kościoła;
- c) o jedność Kościoła;
- d) w czasie wojny;
- e) o pokój;
- f) o usunięcie zarazy;
- g) o odpuszczenie grzechów;
- h) za pielgrzymów i podróżujących;
- i) za chorych;
- l) o łaskę dobrej śmierci;
- m) w jakiegokolwiek potrzebie.

130. Barwy fioletowej używa się również:

- a) do procesji i Mszy w Litanię większą i mniejszą
- b) do poświęcenia popiołu;
- c) do komunii w liturgii wieczornej W. Piątku Męki i śmierci Pańskiej;
- d) w Mszach z Dnia Zadusznego, które odprawia się w czasie wystawienia Najśw. Sakramentu na czterdziestogodzinne nabożeństwo.

131. Paramentów *barwy różowej* można użyć w 3 niedzielę Adwentu i 4 niedzielę W. Postu, lecz tylko w Oficjum i Mszy dnia niedzielnego.

F) BARWA CZARNA

132. Barwy czarnej używa się:

- a) w Wieczornej Liturgii Wielkiego Piątku Męki i śmierci Pańskiej do komunii wyłącznie;
- b) w Oficjach i Mszach za zmarłych z wyjątkiem wypadku wspomnianego wyżej w n. 130 d.

ROZDZIAŁ XIX

UŻYWANIE I RODZAJ SZAT

133. Kapłan odprawiający Mszę zawsze używa ornatu (plana seu casula).

134. Biskup i inni używający pontyfikaliów, wkładają ornat na dalmatykę i tunicelę, jeżeli odprawiają uroczyscie.

Biskup wkłada ornat na dalmatykę i tunicelę także na Mszy czytanej:

- a) przy konsekracji biskupa;
- b) przy udzielaniu wyższych święceń;
- c) przy błogosławieństwie opata;
- d) przy błogosławieństwie ksieni;
- e) przy błogosławieństwie i konsekracji dziewic;
- f) przy konsekracji kościoła i ołtarza.

Jednak biskup i inni, o których mowa wyżej, ze słusznej przyczyny mogą nie wkładać pod ornat tuniceli i dalmatyki.

135. Kapy używa się:

- a) na Laudes i Nieszporach, jeżeli odprawia się je uroczyście;
- b) na błogosławieństwa odprawiane przy ołtarzu;
- c) na procesję;
- d) na absolicję nad zwłokami lub katafalkiem;
- e) we Mszy pontyfikalnej używa jej kapłan asystujący (presbyter assistens);
- f) na „uroczyście modlitwy“ w czasie Wieczornej Liturgii W. Piątku Męki i Śmierci Pańskiej.

136. Gdy celebrans używa kapy, nigdy nie wkłada manipularza; jeżeli nie można mieć kapy, kapłan dokonuje błogosławieństw, które odprawia się przy ołtarzu, w albie i stule, bez ornatu i manipularza.

137. Dalmatykę i tunicelę wkładają diakon i subdiakon, gdy usługują kapłanowi:

- a) na Mszę;
- b) na błogosławieństwa, które odprawia się przy ołtarzu;
- c) na procesję.

Jeżeli jednak kapłan odprawia bez kapy, także diakon i subdiakon nie wkładają dalmatyki i tuniceli.

Nie używa się więcej złożonych ornatów (planetae plicatae) i szerokiej stuły (stola latior).

CZĘŚĆ DRUGA

RUBRYKI OGÓLNE BREWIARZA RZYMSKIEGO

ROZDZIAŁ I

ZASADY OGÓLNE

138. Godzinami kanonicznymi Breviarza rzymskiego są: Jutrznia, Laudes, Pryma, Tercja, Seksta, Nona, Nieszpory i Kompleta.

Jutrznia, Laudes i Nieszpory nazywają się *Godzinami większymi*: Pryma, Tercja, Seksta, Nona i Kompleta nazywają się *Godzinami mniejszymi*. Rubryki często traktują Kompletę odrębnie.

139. Obowiązek odmawiania Oficjum Bożego obejmuje wszystkie Godziny kanoniczne całego dnia (*cursus quotidiani*).

140. Oficjum Boże odprawia się albo *w chórze* (*in choro*) albo *wspólnie* (*in communi*), albo *samotnie* (*a solo*).

Oficjum odmawia się *w chórze*, jeżeli odprawia je społeczność zobowiązana przez prawo kościelne do chóru; *wspólnie*, jeżeli wykonuje to społeczność nie zobowiązana do chóru.

141. Zasady, które następują, odnoszą się tak do odmawiania Oficjum Bożego *w chórze* lub *wspólnie* (choćby czyniły to tylko dwie lub trzy osoby), jak do odmawiania *samotnego*, chyba że wyraźnie zastrzeżono co innego.

ROZDZIAŁ II

PORA ODMAWIANIA GODZIN KANONICZNYCH

142. Godziny kanoniczne ustanowiono dla uświęcenia rozmaitych godzin naturalnego dnia. Dlatego najlepiej jest odprawiać je w czasie, który jest najbliższy właściwej pory każdej Godziny kanonicznej, aby naprawdę uświęcić dzień i odmówić te Godziny z pożytkiem duchowym.

143. Jednak, aby spełnić obowiązek odmawiania Oficjum Bożego, wystarczy odmówić wszystkie Godziny kanoniczne w ciągu dwudziestu czterech godzin doby.

144. *Jutrznie*, ze słusznej przyczyny wolno odmówić w godzinach popołudniowych poprzedniego dnia, byleby nie przed godziną czternastą.

145. *Laudes*, ponieważ są modlitwą poranną w chórze oraz *wspólnie* odmawia się wcześniej rano; wypada przestrzegać tego również w odmawianiu *samotnym*.

146. *Nieszpory*, także w czasie W. Postu i Męki, w chórze oraz *wspólnie* należy odmawiać w godzinach popołudniowych; wypada przestrzegać tego również w odmawianiu *samotnym*.

147. *Kompletę*, wszyscy, którzy są obowiązani do odmawiania Oficjum Bożego, a zwłaszcza rodziny zakonne powinny odmawiać (*valde opportune dicitur*) jako ostatnią modlitwę na końcu dnia, chociażby uprzednio odmówiono ze słusznej przyczyny *Jutrznie* następnego dnia.

W tym wypadku *Pater noster*, które należało by odmówić po wersecie *Adiutorium nostrum* opuszcza się i zamiast niego przy odmawianiu w chórze oraz *wspólnie* odbywa się rachunek sumienia trwający przez odpowiedni czas; następnie odmawia się *Confiteor* itd. w zwykły sposób; wypada tego przestrzegać także przy odmawianiu *samotnym*.

ROZDZIAŁ III

KALENDARZ OBOWIĄZUJĄCY PRZY ODMAWIANIU OFICJUM BOŻEGO

148. Oficjum Boże należy odprawiać według kalendarza własnego, lub gdy go nie ma, według kalendarza całego Kościoła jak to wskazuje się w następnych numerach.

149. *Beneficjaci* obowiązani są trzymać się kalendarza swojego kościoła (n. 53 b).

150. *Duchowni diecezjalni (Clerici dioecesani)* winni zachowywać kalendarz kościoła lub kaplicy, z którą są związani na stałe (n. 53 b); jeżeli nie są związani na stałe z żadnym kościołem lub kaplicą, albo jeżeli dłużej przebywają poza własną diecezją, winni zachowywać kalendarz swojej diecezji, dodając święta miejscowości, w której stale mieszkają (n. 44), albo kalendarz miejsca, w którym przebywają.

151. *Zakonnicy* obojga płci *zobowiązani do chóru* zachowują kalendarz swego domu (n. 56 b); natomiast gdy uczest-

niczą w chórze w innym domu swojego Zakonu, kalendarz tego domu, w którym aktualnie przebywają.

152. *Zakonnicy* mający własny kalendarz, lecz *nie obowiązani do chóru*, zachowują kalendarz swojego domu (n. 56 b); natomiast, gdy odmawiają Oficjum wspólnie w innym domu swojego Zgromadzenia lub Instytutu, kalendarz tego domu, w którym aktualnie przebywają.

153. *Zakonnicy nie mający własnego kalendarza* zachowują kalendarz swojego kościoła (n. 53 b), dodając jednak święta własne (n. 46).

154. W diecezjalnych seminariach i kolegiach duchowieństwa, powierzonych zakonnikom, przy wspólnym odmawianiu Oficjum czy to przez duchownych diecezjalnych, czy to przez zakonników, którzy odmawiają Oficjum wspólnie z duchownymi, należy zachować kalendarz miejscowy (n. 53 a) dodając święta kościoła seminarium lub kolegium (n. 45), ponadto wolno dołączyć święta Tytułu oraz świętego Założyciela zakonników, którym powierzono kierownictwo seminarium.

155. W międzydiecezjalnych, regionalnych, narodowych i międzynarodowych seminariach i kolegiach duchowieństwa, przy wspólnym odmawianiu Oficjum należy zachowywać kalendarz całego Kościoła, dodając święta głównego Patrona narodu, kraju lub prowincji tak kościelnej jak cywilnej, diecezji, miejscowości lub miasta, rocznicy konsekracji kościoła katedralnego diecezji i inne święta aktualne obchodzone (actu feriatu), jeżeli takie są, oraz święta kościoła seminarium lub kolegium (n. 45).

Jeżeli zaś kierownictwo takiego seminarium zostało powierzone zakonnikom, również zakonnicy, którzy odmawiają Oficjum wspólnie z duchownymi diecezjalnymi, winni zachowywać kalendarz całego Kościoła; można jednak dodać święta Tytułu Zakonu lub Zgromadzenia oraz święto Założyciela zakonników, którym powierzono kierownictwo seminarium.

156. W kolegiach i domach zakonnych międzyprowincjalnych, narodowych i międzynarodowych, przy odprawianiu Oficjum Bożego w chórze lub wspólnie należy zachowywać kalendarz własny Zakonu lub całego Zgromadzenia (n. 55), dodając tylko święta własnego kościoła (n. 45) oraz święta, o których mowa w n. 57.

157. Każdy duchowny diecezjalny i każdy zakonnik obojga płci z jakiegokolwiek tytułu zobowiązany do Oficjum Bożego, który uczestniczy w Oficjum odprawianym *w chórze* lub *wspólnie* według innego kalendarza lub innego obrządku niż jego

własny, w ten sposób spełnia swój obowiązek co do tej części Oficjum.

Podobnie gdy ktoś uczestniczy w Nieszporach wotywnych jakiejś zewnętrznej uroczystości, spełnia swój obowiązek co do tej części Oficjum, byleby wspomniane Nieszpory zostały odprawione w całości i z zachowaniem rubryk.

ROZDZIAŁ IV

PORZĄDEK OFICJUM BOŻEGO

A) PORZĄDEK OFICJUM BOŻEGO W OGÓLNOŚCI

158. Zasięg Oficjum Bożego poszczególnych dni liturgicznych określono wyżej w numerach 13, 27, 34, 37.

159. Rodzaj Bożego Oficjum, które trzeba odmówić oraz sposób dobierania poszczególnych części Godzin w różne dni liturgiczne określa się niżej w numerach 165—177.

160. Sposób odmawiania poszczególnych Godzin zawiera Ordinarium divini Officii.

161. *Jutrznię o trzech Nokturnach* to znaczy z dziewięcioma psalmami i dziewięcioma lekcjami mają:

- a) święta 1 i 2 klasy;
- b) Trzy Dni Święte;
- c) ósmy dzień oktawy Bożego Narodzenia;
- d) Dzień Zaduszny;

162. *Jutrznię o jednym Nokturnie z dziewięcioma psalmami i trzema lekcjami* mają:

- a) wszystkie niedziele, z wyjątkiem niedziel Zmartwychwstania i Zesłania Ducha Świętego;
- b) wszystkie dni powszednie, z wyjątkiem Trzech Dni Świętych;
- c) wszystkie wigilie;
- d) święta 3 klasy;
- e) dni oktawy Bożego Narodzenia;
- f) Oficjum N. Maryi P. w soboty.

163. *Jutrznię o jednym Nokturnie z trzema psalmami i trzema lekcjami* mają niedziele Zmartwychwstania i Zesłania Ducha Świętego oraz dni w ich oktavach.

164. W święta, które nie mają I Nieszporów i z jakiegokolwiek przyczyny, otrzymują je zgodnie z rubrykami, odmawia się wszystko z II Nieszporów z wyjątkiem tych części, które przepisane są jako własne na I Nieszpory.

B) OFICJUM NIEDZIELNE

165. *Oficjum niedzielne* przysługuje dniom niedzielnym, w które nie przypada święto mające pierwszeństwo przed niedzielą.

Mają specjalny porządek Oficjum:

- a) niedziele Zmartwychwstania i Zesłania Ducha Świętego;
- b) niedziela w oktawie Bożego Narodzenia.

166. Porządek Oficjum niedzielnego jest następujący:

- a) *I Nieszpory*: wszystko jak w Ordinarium i Psalterzu w poprzedzającą sobotę z wyjątkiem wyznaczonych części własnych;
- b) *Kompleta* następująca: z soboty;
- c) *Jutrznia*: invitorium i hymn jak w Ordinarium lub Psalterzu; antyfony, psalmy i werset jedynego Nokturnu jak w Psalterzu na niedzielę; absolucja *Exaudi*, błogosławieństwa *Ille nos*, *Divinum auxilium*, *Per evangelica dicta*; lekcja pierwsza i druga ze swoim responsorium z przypadającego Pisma św. (n. 220 a); trzecia lekcja z homilii na ewangelię dnia (n. 220 b), hymn *Te Deum*, który opuszcza się w niedziele Adwentu oraz od niedzieli Siedemdziesiątnicy aż do 2 niedzieli Męki; w takim wypadku odmawia się trzecie responsorium;
- d) *Laudes*: antyfony z Psalterza, jeżeli nie ma własnych; psalmy z Psalterza na niedzielę, z 1 lub 2 zestawu, zależnie od okresu (n. 197); kapitulum, hymn i werset jak w Ordinarium lub Psalterzu lub Proprium de tempore; inne części jak w Proprium de tempore;
- e) *Pryma*: antyfona, jeżeli nie ma własnej, i psalmy z Psalterza na niedzielę; kapitulum i inne części jak w Ordinarium; lekcja krótka z okresu liturgicznego (de tempore);
- f) *Tercja, Seksta, Nona*: wszystko jak w Ordinarium i Psalterzu, z wyjątkiem wyznaczonych części własnych;
- g) *II Nieszpory*: wszystko jak w Ordinarium i Psalterzu, z wyjątkiem wyznaczonych części własnych;
- h) *Kompleta*: z niedzieli.

C) OFICJUM ŚWIĄTECZNE

167. *Oficjum świąteczne (festivum)* mają święta 1 klasy; jego porządek jest następujący:

- a) *I Nieszpory*: wszystko własne lub z Commune;
- b) *Kompleta* następująca: z niedzieli;
- c) *Jutrznia*: wszystko własne lub z Commune; odmawia się hymn *Te Deum*;
- d) *Laudes*: wszystko własne lub z Commune, psalmy z 1 zestawu niedzielnego;
- e) *Pryma*: pierwsza antyfona z *Laudes*; psalmy 53, 118—1 i 118—2; kapitulum i reszta jak w Ordinarium; lekcja krótka z okresu liturgicznego;
- f) *Tercja, Seksta, Nona*: kolejno druga, trzecia i piąta antyfona z *Laudes*; psalmy z niedzieli; reszta własna lub z Commune;
- g) *II Nieszpory*: wszystko własne lub z Commune;
- h) *Kompleta*: z niedzieli.

D) OFICJUM PÓLSWIĄTECZNE

168. *Oficjum półświąteczne (semifestivum)* mają święta 2 klasy; jego porządek jest następujący:

- a) *Jutrznia, Laudes i Nieszpory* wszystko jak w Oficjum świątecznym;
- b) *Pryma*: antyfona i psalmy z Psalterza bieżącego dnia; kapitulum i reszta jak w Ordinarium; lekcja krótka z okresu liturgicznego;
- c) *Tercja, Seksta, Nona*: antyfony i psalmy z bieżącego dnia, reszta ze święta, jak w Proprium lub Commune;
- d) *Kompleta*: z niedzieli.

E) OFICJUM ZWYKŁE

169. *Oficjum zwykłe (ordinarium)* mają święta 3 klasy oraz Oficjum N. Maryi P. w soboty; jego porządek jest następujący:

- a) *Jutrznia*: invitorium i hymn własny lub z Commune; antyfony, psalmy i werset jednego Nokturnu z Psalterza bieżącego dnia; chyba że są wyznaczone własne lub z Commune (n. 177); lekcja pierwsza i druga ze swoim responsorium z Pisma św., jak wskazano w n. 221 a, trzecia lekcja ze święta (n. 221 b); odmawia się hymn *Te Deum*;

- b) *Laudes i Nieszpory*: antyfony i psalmy jak w Psalterzu bieżącego dnia, chyba że są wyznaczone własne lub z Commune (n. 177); reszta własna lub z Commune;
- c) *Pryma*: antyfona i psalmy z Psalterza bieżącego dnia; kapitulium i reszta jak w Ordinarium; lekcja krótka z okresu liturgicznego;
- d) *Tercja, Seksta i Nona*: antyfony i psalmy jak w Psalterzu bieżącego dnia; reszta ze święta jak w Proprium lub Commune;
- e) *Kompleta*: z bieżącego dnia.

F) OFICJUM POWSZEDNIE

170. *Oficjum powszednie (feriale)* mają wszystkie dni powszednie i wigilie z wyjątkiem:

- a) Trzech Dni Świętych;
- b) Wigilii Bożego Narodzenia.

171. *Oficjum powszednie* ma porządek następujący:

- a) *Jutrznia*: invitorium i hymn z Psalterza lub Ordinarium, zależnie od okresu liturgicznego, antyfony, psalmy i werset jednego Nokturnu z Psalterza bieżącego dnia; *w dni powszednie* trzy lekcje z przypadającego Pisma św. lub z homilii na ewangelię dnia ze swoimi responsoriami; *w wigilie* trzy lekcje własne z homilii z responsoriami z bieżącego dnia. Hymn *Te Deum* odmawia się tylko w dni powszednie okresu Wcielenia i wielkanocnego; w innych okresach odmawia się trzecie responsorium;
- b) *Laudes i Nieszpory*: wszystko jak w Psalterzu bieżącego dnia i Ordinarium, zależnie od okresu liturgicznego, z wyjątkiem wyznaczonych części własnych. W dni powszednie odmawia się modlitwę własną, jeżeli jest, w przeciwnym wypadku z poprzedniej niedzieli, chyba, że jest wyznaczona inna; w wigilie odmawia się modlitwę własną.
- c) *Pryma*: antyfona, jeżeli nie wyznaczono własnej i psalmy z Psalterza bieżącego dnia; kapitulium i reszta jak w Ordinarium; lekcja krótka z okresu liturgicznego;
- d) *Tercja, Seksta i Nona*: antyfona, jeżeli nie wyznaczono własnej i psalmy z Psalterza bieżącego dnia;

- kapitulum i reszta jak w Ordinarium, zależnie od okresu liturgicznego; modlitwa jak w Laudes;
e) *Kompleta*: z bieżącego dnia.

G) SZCZEGÓLNE ZMIANY W PORZĄDKU OFICJUM

172. W niedziele *Zmartwychwstania i Zesłania Ducha Św.* i w dni ich oktaw na Godziny mniejsze odmawia się psalmy z niedzieli, na Prymę jednak jak w święta, to znaczy psalmy 53, 118—1 i 118—2.

173. W *Trzy Dni Święte, w Wigilię Bożego Narodzenia i w Oficjach za zmarłych* porządek Oficjum określają specjalne rubryki, które znajdują się w *Brewiarzu* na właściwym miejscu.

174. W święta *Pańskie 2 klasy*, które przypadają na niedziele *Siedemdziesiątnicy, Sześćdziesiątnicy* lub *Piędziesiątnicy*, na Godzinach mniejszych odmawia się antyfony z Laudes jak w Oficjum świątecznym, zatrzymując jednak na Prymę psalmy z niedzieli, to znaczy psalmy 117, 118—1 i 118—2.

175. W dni oktawy *Bożego Narodzenia* wolne od świąt Świętych, Oficjum ma porządek następujący:

- a) *Jutrznia* ma dziewięć psalmów i trzy lekcje. Invitatorium, hymn, antyfony i psalmy odmawia się jak w święto *Bożego Narodzenia*; werset jak w trzecim *Nokturnie* święta; trzy lekcje z przypadającego *Pisma św.* z własnymi *responsoriami*, jak wskazano w poszczególnie dni;
- b) *Laudes*: wszystko jak w święto *Bożego Narodzenia*;
- c) W *Godzinach mniejszych* odmawia się antyfony i psalmy z dnia bieżącego, jak w *Psalterzu*; pozostałe części jak w święto *Bożego Narodzenia*;
- d) W *Nieszporach*, z wyjątkiem 31 grudnia antyfony i psalmy z II *Nieszporów Bożego Narodzenia*; od kapitulum odprawia się Oficjum oktawy, jak w święto, chyba że trzeba odprawić I *Nieszpory* następującej niedzieli lub święta 1 klasy;
- e) *Kompleta*: z niedzieli.

176. W *niedzielę w oktawie Bożego Narodzenia*: porządek Oficjum jest taki sam jak w innych dniach oktawy (n. 75), zachowuje się jednak części własne.

Odnośnie do lekcji *Jutrzni* należy przestrzegać takich zasad:

- a) jeżeli niedziela wypadnie dnia 26, 27 lub 28 grudnia, pierwszą i drugą lekcję z ich *responsoriami*

bierze się z pierwszego Nokturnu Bożego Narodzenia, w sposób wskazany w n. 221, trzecią natomiast z homilii na ewangelię dnia (n. 220 b);

- b) jeżeli niedziela wypadnie w inne dni, pierwszą i drugą lekcję bierze się z przypadającego Pisma św., a trzecią z homilii na ewangelię dnia, jak w Oficjum niedzielnym (n. 220).

177. W święta 3 klasy, tak powszechne jak partykularne, które na pewne godziny mają albo antyfony własne i psalmy z Commune, albo antyfony własne i psalmy specjalnie wyznaczone, należy zachować specjalne rubryki podane w Breviarzu na odpowiednich miejscach.

ROZDZIAŁ V

RÓŻNE CZĘŚCI OFICJUM

A) POCZĄTEK I KONIEC GODZIN

178. W odmawianiu *chórowym* i *samotnym* Godziny kanoniczne zaczynają się zawsze następująco:

- a) *Jutrznia* od wersetu *Domine, labia mea aperies;*
- b) *Laudes, Godziny mniejsze* i *Nieszpory* od wersetu *Deus, in adiutorium meum intende;*
- c) *Kompleta* od wersetu *Iube, domne, (Domine) benedicere.*

179. Podobnie w odmawianiu *chórowym, wspólnym* i *samotnym* Godziny kanoniczne kończą się zawsze następująco:

- a) *Jutrznia* (oddzielona od *Laudes*), *Laudes, Tercja, Seksta, Nona* i *Nieszpory* wersem *Fidelium animae;*
- b) *Pryma* błogosławieństwem *Dominus nos benedicat;*
- c) *Kompleta* błogosławieństwem *Benedicat et custodiat.*

180. W Oficjum Trzech Dni Świętych i za zmarłych Godziny zaczyna się i kończy jak przepisano w Breviarzu. Podobnie *Jutrznia* święta Objawienia Pańskiego zaczyna się w specjalny sposób.

B) ZAKOŃCZENIE OFICJUM

181. Całe Oficjum codzienne, z wyjątkiem Oficjów Trzech Dni Świętych i za zmarłych, kończy się po Komplecie antyfoną do N. Maryi P. z wersem i modlitwą, oraz wersem *Divinum auxilium.*

C) INVITATORIUM

182. Invitatorium z 94 psalmem *Venite exsultemus*, odmawia się w sposób opisany w Ordinarium, na początku Jutrzni każdego Oficjum, z wyjątkiem Oficjów Trzech Dni Świętych i święta Objawienia Pańskiego.

183. Na końcu invitatorium w okresie wielkanocnym dodaje się *Alleluia*, chyba, że już jest.

184. Zasady wybierania invitatorium w różne dni liturgiczne, podano wyżej, omawiając porządek Oficjum (nn. 165—177).

D) HYMNY

185. Hymny odmawia się w każdej Godzinie, w miejscu wskazanym w Ordinarium. Opuszcza się je w Jutrzni Objawienia Pańskiego, od Jutrzni Wielkiego Czwartku Wieczery Pańskiej aż do Nony Białej Soboty oraz w Oficjum za zmarłych.

186. W Godzinach mniejszych i Komplecie zawsze odmawia się hymny wyznaczone w Ordinarium na te Godziny z wyjątkiem Tercji Zesłania Ducha Świętego i jego oktawy.

187. Hymnów własnych wyznaczonych na pewne Godziny nigdy nie przenosi się na inną Godzinę.

188. Każdy Hymn zawsze odmawia się z zakończeniem, które jest wydrukowane w Brewiarzu; wyklucza się wszelkie zmiany zakończenia z racji święta lub okresu liturgicznego.

189. Oficjum wspomniane nigdy nie wnosi zmiany zakończenia hymnów w Oficjum dnia.

E) ANTYFONY

190. Zależnie od rodzaju Oficjum i Godziny odmawia się jedną lub więcej antyfon przed psalmami i kantykami i po nich, jak to wskazano na właściwym miejscu.

Antyfony opuszcza się w Godzinach mniejszych i Komplecie: w Trzy Dni Święte, w niedzielę i oktawę Zmartwychwstania oraz w Oficjum za zmarłych dnia 2 listopada.

191. Antyfony zawsze odmawia się w całości przed psalmami i kantykami, we wszystkich Godzinach większych i mniejszych.

Gwiazdka umieszczona po pierwszych słowach antyfony oznacza, że do tego miejsca sięga intonacja.

192. Jeżeli nie można odmówić antyfon własnych wyznaczonych na pewne Godziny, nie przenosi się ich lecz opuszcza.

193. Antyfoną do *Magnificat* w I Nieszporach pierwszej niedzieli miesiący: sierpnia, września, października i listopada jest ta, która umieszczona jest w Brewiarzu przed pierwszą

niedziela każdego z tych miesięcy i odpowiada księdze Pisma św., którą czyta się w niedzielę.

194. W Nieszporach piątkowych w okresie wielkanocnym, jako antyfonę do *Magnificat* odmawia się antyfonę do *Magnificat* z II Nieszporów poprzedniej niedzieli.

195. W okresie wielkanocnym na końcu antyfon dodaje się *Alleluia*, jeżeli go nie ma. Natomiast od Siedemdziesiątnicy aż do Wielkiej Soboty opuszcza się *Alleluia*, jeżeli gdzieś znajduje się w antyfonach.

F) PSALMY I KANTYKI

196. Psalmy na poszczególne Godziny dobiera się według zasad o porządku Oficjum zależnie od rodzaju dni liturgicznych (nn. 165—177).

197. W Psalterzu umieszczono podwójny zestaw psalmów na Jutrznię środy i na Laudes szczególnych dni tygodnia.

Drugiego zestawu psalmów używa się:

- a) w niedziele okresu Siedemdziesiątnicy, W. Postu i Męki Pańskiej;
- b) we wszystkie dni powszednie okresu Adwentu, Siedemdziesiątnicy, W. Postu i Męki Pańskiej, w Suche Dni wrześniowe, oraz w wigilie 2 i 3 klasy poza okresem wielkanocnym.

W inne dni używa się pierwszego zestawu psalmów.

198. Gdy psalm lub kantytek zaczyna się tymi samymi słowami, z których składa się antyfona, a po antyfonie nie dodaje się *Alleluia*, opuszcza się te słowa, a psalm lub kantytek zaczyna się od tego słowa, przed którym kończy się antyfona.

199. Jeżeli nie można odmówić psalmu na Godzinie, na którą został specjalnie wyznaczony, nie przenosi się go lecz opuszcza.

200. Kantytki *Benedictus*, *Magnificat*, oraz *Nunc dimittis* odmawia się w miejscu wskazanym w Ordinarium.

201. Na końcu psalmów i kantytek, z wyjątkiem kantytku *Benedicite*, mówi się *Gloria Patri*; opuszcza się je w Trzy Dni Święte.

202. Gwiazdka w wersetach psalmów i kantytek oznacza przerwę w śpiewie lub recytacji, którą należy zachować w odmawianiu chórowym i wspólnym.

G) SYMBOL ŚW. ATANAZEGO

203. Symbol św. Atanazego odmawia się tylko w święto Przenajświętszej Trójcy na Prymie, po psalmach, a przed powtórzeniem antyfony.

H) WERSETY

204. Wersety odmawia się w Jutrzni po powtórzeniu ostatniej antyfony każdego Nokturnu. W Laudes i Nieszporach wersety odmawia się po hymnie, w Godzinach mniejszych i w Komplecie po krótkim responsorium.

205. W Trzy Dni Święte wersety odmawia się tylko w poszczególnych Nokturnach i Laudes; w święto i przez oktawę Zmartwychwstania tylko w Nokturnie; w Oficjum za zmarłych w poszczególnych Nokturnach, Laudes i Nieszporach jak zaznaczono na właściwych miejscach.

206. W okresie wielkanocnym do wersełów dodaje się *Alleluia*, jeśli go nie ma. Wyjątek stanowią wersety, które są umieszczone w Ordinarium bez *Alleluia*.

207. Sposób dobierania wersełów zależy od Oficjum i Godzin podano wyżej omawiając porządek Oficjum Bożego (nn. 165—177).

I) ABSOLUCJE I BŁOGOSŁAWIEŃSTWA PRZED LEKCJAMI

208. Absolucje i błogosławieństwa odmawia się w Jutrzni przed lekcjami każdego Nokturnu, jak wskazano w Ordinarium. Opuszcza się je w oficjach Trzech Dni Świętych i za zmarłych.

209. W Jutrzni Oficjum N. Maryi Panny w soboty jest własna absolucja i błogosławieństwa; podobnie własne są błogosławieństwa w III Nokturnie Jutrzni Bożego Narodzenia.

210. Przed krótkimi lekcjami Prymy i Kompletu są niezmienne błogosławieństwa własne.

L) LEKCJE NA JUTRZNI

I — Lekcje w ogólności

211. Przy końcu każdego Nokturnu odmawia się trzy lekcje. Dlatego Oficja o trzech Nokturnach mają dziewięć lekcji; Oficja o jednym Nokturnie trzy lekcje.

212. Nazwa „przypadające Pismo św.“ („Scriptura occurrens“) oznacza lekcje z Pisma św. wyznaczone na pierwszy lub jedyny Nokturn i rozłożone w pewnym porządku na poszczególne dni w Proprium de Tempore.

213. Jeżeli w oznaczonym dniu nie można przeczytać lekcji z przypadającego Pisma św., opuszcza się je, chociażby chodziło o początki ksiąg, z wyjątkiem początku 1 Listu do Koryntian, który czyta się w poprzednią sobotę ilekroć 1 niedziela po Objawieniu wypadnie 13 stycznia.

214. Oficja wspomniane nie mają lekcji w Oficjum dnia.

215. Lekcja z Pisma św. czyta się z tytułem Księgi świętej, z której są wzięte, chyba że wyraźnie zaznaczono co innego; również lekcje z kazania, traktatu lub dokumentu papieskiego czyta się z tytułem i imieniem autora; podobnie umieszcza się imię autora przed lekcjami z homilii na ewangelię dnia.

216. Na końcu każdej lekcji mówi się: *Tu autem, Domine, miserere nobis*, na co odpowiada się: *Deo gratias*; zakończenie to opuszcza się w Oficjach Trzech Dni Świętych i za zmarłych.

II — Lekcje Oficjów o trzech Nokturnach

217. Trzy lekcje *pierwszego Nokturnu* są z Pisma św. i to:

a) w *Oficjum świątecznym i półświątecznym*, albo własne, albo specjalnie wyznaczone, albo z *Commune*;

b) w *Oficjach Trzech Dni Świętych*, własne.

218. Trzy lekcje *drugiego Nokturnu* są:

a) w *Oficjum świątecznym i półświątecznym*, z życia świętego, albo z kazania lub traktatu wyznaczonego na ten dzień z *Proprium* lub z *Commune*; Jeżeli zaś jest tylko jedna lub dwie lekcje własne lub wyznaczone, ilość lekcji uzupełnia się z *Commune*;

b) w *Oficjach Trzech Dni Świętych*, z kazania wyznaczonego na dany dzień.

219. Trzy lekcje *trzeciego Nokturnu* są:

a) w *Oficjum świątecznym i półświątecznym*, z homilii na ewangelię dnia;

b) w *Oficjach Trzech Dni Świętych*, z Listów do św. Pawła Apostoła jak w *Proprium*.

III — Lekcje Oficjów o jednym Nokturnie

220. W *Oficjum niedzielnym* porządek trzech lekcji jest następujący:

a) *Lekcja pierwsza i druga* z przypadającego Pisma św., jak w *Proprium*.

Pierwszą lekcją z Pisma św. jest ta, która obecnie jest wydrukowana w *Brewiarzu*, jako pierwszą; drugą tworzy się łącząc w jedną lekcję drugą i trzecią, opuszczając dzielące je *responsorium*;

b) *Lekcja trzecia* z homilii na ewangelię dnia; bie-

rze się tę, która obecnie jest wydrukowana w Breviarzu jako pierwsza trzeciego Nokturnu.

221. W *Oficjum zwykłym*, porządek trzech lekcji jest następujący:

- a) *Lekcje pierwsza i druga* z Pisma św. i to zwykle z Pisma przypadającego, chyba że są lekcje własne lub specjalnie wyznaczone.
Pierwszą lekcją z Pisma św. jest ta, która obecnie jest wydrukowana w Breviarzu jako pierwsza; drugą tworzy się łącząc w jedną lekcję drugą i trzecią i opuszczając dzielące je responsorium;
- b) *Lekcja trzecia ze święta*, a mianowicie własna, którą poprzednio ogólnie nazywano „skróconą“ („contracta“); jeżeli jej brakuje, czyta się lekcje własne (dawniej drugiego Nokturnu) złączone razem. Jeżeli święto nie ma lekcji własnych, czyta się czwartą lekcję z Commune.

222. W *Oficjum powszednim* porządek trzech lekcji jest następujący:

- a) jeżeli jest to *Oficjum wigilii* lub *dnia powszedniego mającego homilię*, trzy lekcje czyta się z homilii na ewangelię dnia;
- b) Jeżeli jest to *Oficjum dnia powszedniego nie mającego homilii*, czyta się trzy lekcje z przypadającego Pisma św., tak jak umieszczone są w Breviarzu.

IV — Pewne szczegóły co do lekcji

223. Lekcje *Oficjum* za zmarłych mają specjalny porządek podany na własnym miejscu.

224. W oktavach Zmartwychwstania i Zesłania Ducha Św. czyta się trzy lekcje z homilii na ewangelię dnia.

225. Gdy nadejdzie niedziela Siedemdziesiątnicy, lekcje wyznaczone na niedziele i dni powszednie po Objawieniu, na które nie ma miejsca w tym roku, zupełnie się opuszcza. To samo odnosi się do lekcji niedziel po Zesłaniu Ducha Św. i do lekcji dni powszednich następujących po tych niedzielach, którym przeszkadza nadchodząca pierwsza niedziela miesiąca sierpnia, oraz do lekcji miesięcy: sierpnia, września, października i listopada, którym przeszkadza nadchodząca pierwsza niedziela następnego miesiąca albo pierwsza niedziela Adwentu.

M) **RESPONSORIA PO LEKCJACH JUTRZNI****I — Responsoria w ogólności**

226. Responsorium odmawia się po każdej lekcji, z wyjątkiem ostatniej, gdy odmawia się hymn *Te Deum*.

227. Responsoria tak ściśle wiążą się z lekcjami, że doбира się je w taki sam sposób jak lekcje, chyba że jest wyraźny inny przepis.

228. Nie przenosi się responsoriów, których nie można odmówić we właściwym dniu, lecz się je opuszcza.

229. W okresie wielkanocnym na końcu każdego responsorium, przed werselem, dodaje się *Alleluia*, jeżeli go nie ma; natomiast nie dodaje się *Alleluia* po wersecie.

230. Na końcu ostatniego responsorium każdego Nokturnu, po powtórzeniu ostatniej części responsorium, mówi się *Gloria Patri*, i następnie powtarza się znowu tę ostatnią część responsorium, chyba że na właściwym miejscu podano inny przepis.

Natomiast w Oficjum okresu Męki Pańskiej, w ostatnim responsorium każdego Nokturnu opuszcza się *Gloria Patri* i zamiast niego odmawia się całe responsorium od początku aż do wersełu wyłącznie.

W Oficjum za zmarłych, zamiast *Gloria Patri*, w ostatnim responsorium każdego Nokturnu mówi się *Requiem aeternam*.

231. Odrębności zachodzące w odmianach responsoriów są wskazane na właściwych miejscach.

II — Responsoria w Oficjach o trzech Nokturnach

232. Porządek responsoriów w trzech Nokturnach jest następujący:

- a) w Oficjum świątecznym i półświątecznym odmawia się responsoria własne lub z Commune;
- b) w Oficjach Trzech Dni Świętych odmawia się responsoria własne.

III — Responsoria w Oficjach o jednym Nokturnie

233. W Oficjum niedzielnym porządek responsoriów jest następujący:

- a) pierwsze jest responsorium umieszczone po pierwszej lekcji;
- b) drugie jest responsorium, które dawniej znajdowało się po trzeciej lekcji; na końcu tego responsorium opuszcza się *Gloria Patri* i powtórzenie ostatniej części responsorium, jeżeli odmawia się trzecie responsorium;

- c) gdy trzeba odmówić trzecie responsorium odmawia się to, które było umieszczone po trzeciej lekcji z homilii.

234. W *Oficjum zwykłym* z lekcjami z przypadającego Pisma św., porządek responsoriów jest następujący:

- a) pierwsze jest responsorium umieszczone po pierwszej lekcji;
b) drugie jest responsorium, które znajduje się po trzeciej lekcji.

235. W *Oficjum zwykłym* z lekcjami z Pisma św. własnymi lub specjalnie wyznaczonymi, odmawia się responsoria własne lub z Commune, w tym samym porządku jak wyżej (n. 234).

236. W *Oficjum powszednim*, tak z dnia powszedniego jak z wigilii, odmawia się responsoria z bieżącego dnia jak są rozłożone w Proprium de Tempore.

N) HYMN TE DEUM

237. Hymn *Te Deum* odmawia się w Jutrzni, po ostatniej lekcji zamiast dziewiątego lub trzeciego responsorium:

- a) w Białą Niedzielę, w niedzielę Zesłania Ducha Św. i w Jutrzni Niedzieli Zmartwychwstania, którą odmawiają nie biorący udziału w Wigilii Wielkanocnej;
b) w niedziele 2 klasy, z wyjątkiem niedziel Siedemdziesiątnicy, Sześćdziesiątnicy i Pięćdziesiątnicy;
c) we wszystkie święta;
d) w oktawach Bożego Narodzenia, Zmartwychwstania i Zesłania Ducha Świętego;
e) w Oficjum powszednim okresu wielkanocnego;
f) w wigilię Wniebowzięcia i Zesłania Ducha Świętego;
g) w Oficjum N. Maryi P. w soboty.

238. Natomiast opuszcza się hymn *Te Deum*:

- a) w oficjach z okresu liturgicznego (de Tempore) od 1 niedzieli Adwentu aż do Wigilii Bożego Narodzenia włącznie i od niedzieli Siedemdziesiątnicy aż do W. Soboty włącznie;
b) w wigilii 2 i 3 klasy, z wyjątkiem wigilii Wniebowstąpienia Pańskiego;
c) we wszystkie dni powszednie w ciągu roku;
d) w Oficjum za zmarłych.

239. Gdy opuszcza się hymn *Te Deum*, zamiast niego odmawia się dziewiąte lub trzecie responsorium.

O) KAPITULA I KRÓTKA LEKCJA W PRYMIE

240. Kapitulum odmawia się we wszystkich Godzinach, z wyjątkiem Jutrznii, po odmówieniu psalmów z antyfonami, w Komplecie zaś po hymnie. Opuszcza się je od Laudes W. Czwartku Wieczery Pańskiej aż do Nony Białej Soboty oraz w Oficjum za zmarłych.

241. W Prymie zawsze odmawia się kapitulum *Regi saeculorum*, a w Komplecie *Tu autem in nobis*. W innych Godzinach dobiera się je z Ordinarium lub Psalterza, z Proprium lub z Commune, zależnie od rodzaju Oficjum (nn. 165—177).

242. Lekcję krótką w Prymie odmawia się zawsze z okresu liturgicznego, jak w Ordinarium.

P) KRÓTKIE RESPONSORIA GODZIN MNIEJSZYCH

243. Responsoria krótkie odmawia się w Godzinach mniejszych i w Komplecie po Kapitulum; opuszcza się je od Wielkiego Czwartku Wieczery Pańskiej aż do Nony Białej Soboty oraz w Oficjum za zmarłych.

244. W Prymie w responsorium *Christe, Fili Dei vivi*, werset *Qui sedes*, zmienia się w tych Oficjach i okresach roku, na które wyznaczono własny; nigdy jednak nie odmawia się własnego wersetu Oficjum wspomnianego.

Responsorium krótkie Kompletu nigdy się nie zmienia. Responsoria krótkie na Tercję, Sekstę i Nonę czerpie się z tego samego miejsca co kapitula.

245. W Ordinarium wskazano jak należy odmawiać responsoria krótkie poza okresem wielkanocnym, w okresie wielkanocnym i w Oficjum powszednim okresu Męki Pańskiej. Chociaż poza okresem wielkanocnym w niektóre święta dodaje się dwa *Alleluia* na końcu krótkiego resposorium przed werselem w Tercji, Sekście i Nonie, nie należy ich dodawać w Prymie i Komplecie.

Q) MODLITWY

246. Modlitwę odmawia się na końcu każdej Godziny w miejscu wskazanym w Ordinarium. Wyjątek stanowi Jutrznia, gdy odmawia się ją łącznie z Laudes.

247. W odmawianiu *chórowym* i *wspólnym* przed modlitwą mówi się *Dominus vobiscum*, na co się odpowiada *Et cum spiritu tuo*. Ci, którzy odmawiają Oficjum *samotnie* oraz nie

posiadający święceń diakonatu, mówią, jeżeli tego wersetu jeszcze nie było, *Domine, exaudi orationem meam*, na co odpowiada się *Et clamor meus ad te veniat*. Następnie mówi się *Oremus* i dołącza się modlitwę.

I tak w odmawianiu *samotnym* zawsze zamiast *Dominus vobiscum* mówi się *Domine, exaudi orationem meam*, jak wyżej.

248. W Prymie i Komplecie modlitwa zmienia się tylko w Oficjum Dnia Zadusznego, w Prymie tylko w Trzy Dni Święte. W innych Godzinach odmawia się modlitwę umieszczoną w Laudes; w Nieszporach dni powszednich W. Postu i okresu Męki Pańskiej jest jednak modlitwa własna.

249. Modlitwę Oficjum dnia zawsze odmawia się pod jej zakończeniem, z zachowaniem przepisu zawartego w n. 110 a. Spośród modlitw należących do wspomnień zakończy się tylko ostatnią; *Oremus* mówi się przed każdą modlitwą.

R) WSPOMNIENIA

250. Wspomnienia robi się według zasad podanych w rubrykach ogólnych nn. 106—114.

251. Wspomnienia umieszcza się po modlitwie Oficjum dnia; wspomnienie składa się z antyfony przeznaczonej do *Benedictus* lub do *Magnificat* w Oficjum wspomnianym, z wersetu, który ją poprzedza i z modlitwy, z zachowaniem przepisu n. 110 c.

252. Dla wspomnienia Oficjum niedzieli, dnia powszedniego i wigilii Wniebowstąpienia, antyfonę i werset bierze się z *Proprium de Tempore*, *Psalterza* lub *Ordinarium*, modlitwę zaś z *Proprium de Tempore*; dla wspomnienia oktawy Bożego Narodzenia lub Oficjum Świętych, antyfonę, werset i modlitwę bierze się z *Proprium* lub *Commune*; dla wspomnienia wigilii 2 i 3 klasy antyfonę i werset bierze się z *Psalterza*, orację zaś z *Proprium*.

253. Przy robieniu wspomnień należy zwrócić uwagę, aby:

- a) w tej samej Godzinie nie powtarzała się dwukrotnie ta sama antyfona;
- b) w tym samym wspomnieniu antyfona i werset nie składały się z tych samych słów.

254. Jeżeli w Laudes trzeba zrobić jedno wspomnienie, i wypada wziąć antyfonę i werset z tego samego *Commune*, z którego zostały użyte w Oficjum dnia, jako wspomnienie odmawia się antyfonę i werset z I Nieszporów.

255. Jeżeli w Laudes trzeba zrobić dwa wspomnienia i wypada wziąć antyfonę i werset z tego samego Commune:

- a) jako pierwsze wspomnienie odmawia się antyfonę i werset z Laudes;
- b) jako drugie, antyfonę i werset z I Nieszporów.

256. Jeżeli w Laudes trzeba zrobić dwa wspomnienia i wypada wziąć antyfonę i werset z tego samego Commune, z którego zostały użyte w Oficjum dnia:

- a) jako pierwsze wspomnienie odmawia się antyfonę i werset z I Nieszporów;
- b) jako drugie antyfonę i werset z II Nieszporów.

257. W związku z treścią nn. 253—256 należy pamiętać, że:

- a) jeżeli jest ta sama antyfona w I i II Nieszporach, jako drugie wspomnienie odmawia się antyfonę z Laudes, lub w końcu pierwszą antyfonę z trzeciego Nokturnu;
- b) w tej samej Godzinie tekst antyfony może służyć jako werset w drugim wspomnieniu wziętym z tego samego Commune;
- c) antyfonę *Euge, serve bone*, występującą w Laudes z Commune Confessoris Pontificis uważa się za identyczną z podobną antyfoną występującą w Laudes z Commune Confessoris non Pontificis.

258. Jeżeli modlitwa święta, którego Oficjum się odprawia i tego, które się wspomina jest taka sama, modlitwę wspomnienia zmienia się na inną z tego samego lub podobnego Commune.

259. Jeżeli w jakiejś Godzinie nie można użyć jako wspomnienia antyfon i wersetów własnych, nie przenosi się ich, lecz opuszcza.

S) PROŚBY (PRECES)

260. Prośby (Preces) odmawia się tylko w Oficjach z okresu liturgicznego (de Tempore) i to:

- a) w Laudes i Nieszporach środy i piątku Adwentu, W. Postu i Męki Pańskiej;
- b) w Laudes i Nieszporach środy i piątku Suchych Dni wrześniowych;
- c) w Laudes sobót Suchych Dni, z wyjątkiem soboty w oktawie Zesłania Ducha Świętego.

ROZDZIAŁ VI

**PORZĄDEK ŻEGNANIA SIĘ, STANIA, KŁĘCZENIA
I SIEDZENIA PRZY ODMAWIANIU OFICJUM BOŻEGO**

261. To co mówi się tutaj o znaku krzyża i postawie ciała przy odmawianiu Oficjum Bożego, obowiązuje w odmawianiu *chórowym i wspólnym*; wypada zaś, aby odmawiający Oficjum *samotnie* zastosowali się do przepisów o żegnaniu się.

262. Szczegółowe zasady odnoszące się do hebdomadariusza i śpiewaków zawierają ceremoniały; dlatego tutaj podaje się tylko te, które odnoszą się do wszystkich uczestników chóru („chorales“).

263. Wszyscy czynią znak krzyża od czoła do piersi i od lewego do prawego ramienia:

- a) na początku wszystkich Godzin, gdy mówi się: *Deus, in adiutorium*;
- b) na werset *Adiutorium nostrum*;
- c) na rozgrzeszenie ogólne *Indulgentiam* po *Confiteor* w Komplecie;
- d) na początku kantyków *Benedictus*, *Magnificat* oraz *Nunc dimittis*;
- e) na błogosławieństwo przy końcu Prymy i Kompletu;
- f) na werset *Divinum auxilium* przy końcu Oficjum Bożego.

264. Znak krzyża na ustach czyni się na początku Jutrzni na słowa: *Domine, labia mea aperies*.

265. Znak krzyża na piersiach czyni się na słowa *Converte nos* w Komplecie.

266. Wszyscy stoją:

- a) na początku każdej Godziny, aż do zaintonowania pierwszego wersetu każdego psalmu;
- b) gdy odmawia się hymny i kantyki ewangeliczne;
- c) *na Jutrzni* także na *invitatorium* z psalmem i od końca ostatniej antyfony każdego Nokturnu aż do pierwszego błogosławieństwa przed lekcjami włączenie, oraz w czasie czytania ewangelii przed homilią;
- d) *na Laudēs i na Nieszporach* także od końca antyfony po ostatnim psalmie aż do końca, chyba że trzeba kłęknać na prośby albo na modlitwę zgodnie z rubrykami;

- e) *na Prymie*, od końca antyfony aż do końca Godziny, z wyjątkiem czytania Martyrologium oraz modlitwy, jeżeli trzeba na nią klęknąć;
- f) *na Tercji, Sekście i Nonie* od końca antyfony aż do końca Godziny, chyba że trzeba klęknąć na modlitwę;
- g) *na Komplecie*, od końca antyfony po psalmach aż do końca Godziny, chyba że trzeba klęknąć na modlitwę;
- h) na intonację antyfon w Jutrzni, Laudes i Nieszporach śpiewanych zgodnie ze zwyczajem;
- i) na antyfonę końcową o N. Maryi P., po Komplecie w soboty i niedziele, chociażby nie odprawiano Oficjum niedzielnego, oraz przez cały okres wielkanocny.

267. Wszyscy klęczą:

- a) na słowa *Venite, adoremus et procidamus* itd. w psalmie *Venite exsultemus* na początku Jutrzni;
- b) na werset *Te ergo quaesumus* w hymnie *Te Deum*;
- c) na prośby (preces), gdy się je odmawia;
- d) w Oficjum powszednim Adwentu, W. Postu i Męki Pańskiej, Suchych Dni wrześniowych oraz wigilii 2 i 3 klasy, z wyjątkiem wigilii Wniebowstąpienia we wszystkich godzinach na orację i następujące ewentualnie wspomnienia; hebdomadariusz jednak stoi;
- e) na antyfonę końcową o N. Maryi P. po Komplecie, z wyjątkiem soboty i niedzieli oraz całego okresu wielkanocnego, hebdomadariusz jednak stoi odmawiając orację;
- f) w pewnych innych szczególnych okolicznościach, co zaznaczono na właściwych miejscach.

268. Wszyscy siedzą:

- a) *na każdej Godzinie*, od zaintonowania pierwszego psalmu aż do powtórzenia antyfony ostatniego psalmu;
- b) *na Jutrzni*, na lekcje i responsoria, z wyjątkiem czytania tekstu ewangelii przed homilią;
- c) *na Prymie*, gdy czyta się Martyrologium, chyba że postanowiono inaczej.

CZĘŚĆ TRZECIA

RUBRYKI OGÓLNE MSZAŁU RZYMSKIEGO

ROZDZIAŁ I

POJĘCIA I ZASADY OGÓLNE

269. Najświętsza Ofiara Mszy św., odprawiana według prawa i rubryk, jest aktem publicznego kultu składanego Bogu w imieniu Chrystusa i Kościoła. Dlatego należy unikać nazwy „Msza prywatna“.

270. Msza z Oficjum Bożym stanowi szczyt całego kultu chrześcijańskiego. Dlatego Msza zasadniczo powinna się zgadzać z Oficjum dnia.

Istnieją jednak także Msze nie zgadzające się z Oficjum, mianowicie wotywny i za zmarłych.

271. Są dwa sposoby odprawiania Mszy: *Msza ze śpiewem* (*Missa in cantu*) i *Msza czytana* (*Missa lecta*). Msza nazywa się ze *śpiewem* (*in cantu*) jeżeli odprawiający kapłan rzeczywiście śpiewa te części, które według rubryk powinien śpiewać; w przeciwnym razie nazywa się *czytana*.

Msza ze śpiewem (*Missa in cantu*), jeżeli odprawia się ją z udziałem diakona i subdiakona nosi nazwę *Mszy uroczystej* (*Missa solemnis*). Jeżeli odprawia się ją bez diakona i subdiakona, nazywa się *Mszą śpiewaną* (*Missa cantata*).

Msza uroczysta, którą odprawia biskup lub inni mający tę władzę z obrzędami przepisanyymi w księgach liturgicznych, nazywa się *Mszą pontyfikalną* (*Missa pontificalis*).

272. Msza z natury swojej wymaga, aby wszyscy obecni w niej uczestniczyli w sposób sobie właściwy.

Należy tak kierować rozmaitymi sposobami czynnego uczestnictwa wiernych w Najświętszej Ofierze Mszy, aby usunąć niebezpieczeństwo jakiegokolwiek nadużycia i osiągnąć główny

cel tego uczestnictwa, mianowicie pełniejszą chwałę Boga i zbudowanie wiernych.

To czynne uczestnictwo wiernych szerzej omówiła *Instrukcja o muzyce sakralnej i liturgii*, wydana przez św. Kongregację Obrzędów dnia 3 września 1958 roku.

273. Rubryki, które następują odnoszą się tak do Mszy ze śpiewem (in cantu), jak do Mszy czytanych, chyba że wyraźnie zastrzeżono co innego.

ROZDZIAŁ II

KALENDARZ OBOWIĄZUJĄCY PRZY ODPRAWIANIU MSZY

274. Mszę należy odprawiać według kalendarza kościoła lub kaplicy, w której się Mszę celebruje, albo miejsca, albo kapłana odprawiającego, albo całego Kościoła, jak to wyjaśnia się niżej.

275. W kościele lub kaplicy publicznej każdy kapłan, tak diecezjalny, jak zakonny, jest obowiązany odprawiać według kalendarza tego kościoła lub kaplicy.

To samo obowiązuje w półpublicznej kaplicy głównej seminarium, domu zakonnego, kolegium, szpitala, więzienia i podobnych instytucji.

276. W kaplicach drugorzędnych seminarium, domu zakonnego, kolegium, szpitala, więzienia i podobnych instytucji, każdy kapłan może stosować się albo do kalendarza kaplicy, albo do własnego.

277. W kaplicach prywatnych, oraz odprawiając na ołtarzu przenośnym poza miejscem świętym, każdy kapłan może stosować się albo do kalendarza miejscowego (n. 56a), albo własnego.

278. Każdy kapłan winien odprawić Mszę ze święta głównego Patrona narodu, kraju lub prowincji, tak kościelnej jak świeckiej, diecezji, miejscowości lub miasta, oraz w rocznice konsekracji kościoła katedralnego i inne święta obchodzone, chociażby z innego tytułu mógł stosować się do kalendarza własnego.

279. Kaplica na stałe ustanowiona na okrętach jest kaplicą publiczną; należy w niej stosować kalendarz całego Kościoła. Natomiast gdy ktoś odprawia poza taką kaplicą na ołtarzu przenośnym może stosować się albo do kalendarza całego Kościoła, albo do własnego. Podobnie może postępować ten,

kto na mocy uprawnienia odprawia w podróży powietrznej, rzecznej lub kolejowej.

280. W diecezjalnych seminariach i kolegiach duchowieństwa powierzonych zakonnikom oraz w seminariach i kolegiach duchowieństwa międzydiecezjalnych, regionalnych i międzynarodowych, także powierzonych zakonnikom, należy stosować ten kalendarz, który obowiązuje we wspólnym odmawianiu Oficjum Bożego (nn. 154—155).

281. W zakonnych kolegiach i domach międzyprovincialnych, narodowych i międzynarodowych, należy stosować kalendarz własny Zakonu lub całego Zgromadzenia (n. 55) dodając tylko święta, o których mowa w n. 57.

282. Kalendarz *diecezjalny* z dodaniem świąt własnych miejsca i kościoła lub kaplicy należy stosować:

- a) w kościołach katedralnych, chociażby były powierzone zakonnikom;
- b) w kościołach i kaplicach własnych duchowieństwa diecezjalnego, chociażby przylegał do nich chór zakonny, który łączy się z kościołem tylko przez kraty;
- c) w kościołach i kaplicach zakonników obojga płci, którzy nie mają własnego kalendarza, z dodaniem jednak ich świąt własnych i przyznanych;
- d) w kościołach i kaplicach zakonnych, które są powierzone duchowieństwu diecezjalnemu, albo przylega do nich chór kanoników; nie należy jednak stosować kalendarza diecezjalnego, jeżeli kościół lub kaplica jest powierzona jakiemuś pojedynczemu kapłanowi;
- e) w kościele lub głównej kaplicy seminarium, chociażby było powierzone zakonnikom, wolno jednak dodać święta, o których mowa w n. 154.

283. Kalendarz *zakonny*, z dodaniem świąt, o których mowa w n. 57, oraz świąt własnych kościoła lub kaplicy, należy stosować:

- a) w kościołach i głównych kaplicach zakonników, którzy mają własny kalendarz, chociażby były parafialnymi;
- b) w kościołach i kaplicach duchowieństwa diecezjalnego, które powierzone są zakonnikom, albo służą zakonnikom do publicznego odmawiania Oficjum Bożego, chociażby były parafialne; nie należy jednak stosować kalendarza zakonnego, jeżeli kościół

lub kaplica jest powierzony jakiemuś pojedynczemu zakonnikowi;

- c) w kościołach i kaplicach tercjarzy obojga płci, chociażby odmawiali tylko Małe Oficjum N. Maryi Panny;
- d) w drugorzędnych kaplicach seminarium powierzonego zakonnikom, jeżeli te kaplice służą tylko tym zakonnikom.

284. Kapłan odprawiający w kościele lub kaplicy, w której zachowuje się inny obrządek, winien zachować kalendarz kościoła lub kaplicy co do świąt, ich stopnia, wspomnień i modlitwy nakazanej. W odprawianiu Mszy winien przyjąć części zmienne tego obrządku, zachowując ceremonie i części stałe własnego obrządku.

ROZDZIAŁ III

MSZA KONWENTUALNA

285. Pod nazwą Mszy konwentualnej rozumie się Mszę, którą codziennie winni odprawiać w łączności z Oficjum Bożym ci, którzy są zobowiązani przez prawo kościelne do chóru.

286. W poszczególne dni należy odprawiać tylko jedną Mszę konwentualną, która powinna się zgadzać z Oficjum odmawianym w chórze, z wyjątkiem dni, o których mowa niżej w nn. 289—294.

Pozostaje jednak w mocy obowiązek odprawiania w chórze Mszy fundacyjnych lub z innej prawnej przyczyny.

287. Mszę konwentualną należy odprawiać po Tercji, chyba że przełożony danej społeczności z ważnej przyczyny (*gravi de causa*) zarządzi odprawienie jej po Sekście lub Nonie.

W wigilię Zesłania Ducha Świętego Mszę konwentualną odprawia się po Nonie.

288. Msza konwentualna w zasadzie powinna być uroczysta lub przynajmniej śpiewana. Gdzie zaś odrębne prawa lub osobne indulty zwalniają od obowiązku uroczystego odprawiania Mszy w chórze, wypada aby członkowie chóru brali bezpośredni liturgiczny udział w czytanej Mszy konwentualnej recytując przynajmniej części stałe. Nie wolno w czasie Mszy konwentualnej chóralnie odmawiać Godzin kanonicznych.

289. Jeżeli nie ma przeciwnego przepisu, we wszystkie dni powszednie 4 klasy, zamiast Mszy konwentualnej zgadzającej

się z Oficjum, można odprawić wspominając bieżący dzień powszedni:

- a) albo Mszę, która odpowiada przypadającemu wspomnieniu w Oficjum dnia;
- b) albo Mszę o Tajemnicy, Świętym lub Błogosławionym, którego wymienia się w tym dniu w Martyrologium lub jego Dodatku zatwierdzonym dla danego kościoła;
- c) albo jedną z Mszy wotywnych, które w Mszale są rozłożone na tydzień na Msze konwentualne;
- d) albo jakąkolwiek inną Mszę, którą można odprawić jako wotywną.

290. Poza okresem Wcielenia i wielkanocnym Mszę konwentualną za zmarłych kapłanów, dobrodziejów i innych:

- a) należy odprawić w pierwszy dzień powszedni 4 klasy każdego miesiąca, z wyjątkiem listopada;
- b) można odprawić w pierwszy dzień tygodnia.

Odprawia się Mszę „codzienną“ („quotidiana“) z modlitwą *Deus veniae largitor*.

291. W dni Litanii większej i mniejszej, tam gdzie odprawia się procesję lub inne specjalne nabożeństwo błagalne, należy odprawić Mszę konwentualną z Dni Krzyżowych (nn. 346—347).

292. W dniu koronacji Papieża oraz w rocznicę Papieża i Biskupa diecezjalnego w katedrach i kolegiatach odprawia się jako Mszę konwentualną, Mszę na te rocznice według nn. 363—364.

293. W rocznicę śmierci Biskupa ostatnio zmarłego, oraz w rocznicę wszystkich zmarłych Biskupów i kanoników kościoła katedralnego, którą obchodzi się w ciągu ośmiu dni po Dniu Zaduszny, w kościele katedralnym odprawia się jako Mszę konwentualną, Mszę rocznicową.

294. W rocznicę wszystkich zmarłych jakiejś kapituły Zakonu lub Zgromadzenia obowiązanej do chóru, odprawia się jako Mszę konwentualną, Mszę rocznicową.

295. W Dzień Zaduszny jako Mszę konwentualną odprawia się Mszę podaną w tym dniu jako pierwszą, a uczestnicy chóru mają obowiązek uczestniczyć tylko w niej.

296. W święto Bożego Narodzenia odprawia się w chórze dwie Msze konwentualne, mianowicie jedną w nocy, a drugą w dzień.

297. Gdy Biskup odprawia uroczyste Mszę św. lub jej asystuje; albo gdy w chórze śpiewa się Mszę nie zgadzającą się z Oficjum ze względu na jakąś uroczystość zewnętrzną członkowie chóru obowiązani uczestniczyć tylko w tej Mszy, chociażby nie ofiarowano jej za dobrodziejów; ten jednak do kogo to należy, winien ofiarować inną Mszę w tej intencji.

ROZDZIAŁ IV

MSZA W NIEDZIELE I DNI POWSZEDNIE

298. Wszystkie niedziele 1 i 2 klasy mają własną Mszę. Jednak niedziele po Objawieniu przeniesione między niedziele 23 i 24 po Zesłaniu Ducha Św. przyjmują antyfony na wejście, na ofiarowanie i na komunię, oraz graduał i *Alleluia* z jego werselem z 23 niedzieli po Zesłaniu Ducha Świętego, zatrzymując własne modlitwy, epistołę i ewangelię.

299. Podobnie własną Mszę mają wszystkie dni powszednie okresu W. Postu i Męki Pańskiej oraz Suche Dni Adwentu i wrześniowe. W pozostałe dni powszednie odprawia się Mszę z poprzedniej niedzieli, z niej również czerpie się modlitwy, gdy trzeba wspominać dzień powszedni, chyba że rubryki przewidują co innego.

300. W soboty Suchych Dni oraz w sobotę „Sitientes“, Mszę, w której udziela się wyższych święceń należy odprawić ze soboty, chociażby przypadło święto 1 lub 2 klasy.

ROZDZIAŁ V

MSZE ŚWIĄTECZNE

301. Mszą świąteczną w ścisłym znaczeniu (*sensu proprio*), jest Msza o Tajemnicy, Świętym lub Błogosławionym, którą odprawia się zgodnie z porządkiem Oficjum (*secundum ordinem Officii*).

302. W szerszym znaczeniu (*sensu latiore*) Mszami świątecznymi są także:

- a) Msza ze święta 3 klasy, które napotkało przeszkodę ze strony innego święta tego samego stopnia;
- b) Msza ze wspomnienia w Oficjum bieżącego dnia;
- c) Msza o Tajemnicy, Świętym lub Błogosławionym, którego wymienia się tego dnia w Martyrologium

lub jego Dodatku zatwierdzonym dla danego kościoła.

303. Msze świąteczne wymienione w poprzednim numerze cieszą się wszystkimi prawami liturgicznymi, jak gdyby obchodzone święto z całym Oficjum. Jednak:

- a) Mszę ze święta 3 klasy, które napotkało przeszkodę, można odprawić w swoim dniu tylko wówczas, gdy święto przeszkadzające jest również 3 klasy;
- b) Mszę ze wspomnienia w Oficjum bieżącego dnia oraz Mszę o Tajemnicy, Świętym lub Błogosławionym, którego wspomina się tego dnia w Martyrologium lub jego Dodatku zatwierdzonym dla danego kościoła, można odprawić tylko w dniu liturgicznym 4 klasy.

304. Zakazuje się odprawiania Mszy świątecznych w szerszym znaczeniu w kościołach mających tylko jedną Mszę:

- a) ilekroć obowiązuje Msza konwentualna, której nie może odprawić inny kapłan; chyba, że według n. 289 Mszę można odprawić jako konwentualną;
- b) ilekroć w dni Litanii według rubryk należy odprawić Mszę z Dni Krzyżowych (de Rogationibus).

305. Co do wyboru formularza Mszy świętej poza Mszą konwentualną należy zachować następujące przepisy:

- a) w święta, które znajdują się w Proprium Sanctorum bierze się Mszę, którą w tym dniu wskazuje Mszał. Jednak zamiast Mszy z Commune, kapłan celebrujący może dowolnie (ad libitum) wybrać Mszę własną tego święta, jeżeli istnieje ona wśród Mszy dla niektórych miejsc (pro aliquibus locis);
- b) w święta, których nie ma w Proprium Sanctorum bierze się Mszę z Commune. Ilekroć w tym Commune jest kilka formularzy, wyboru dokonuje odprawiający kapłan. W każdej Mszy z Commune można odczytać epistolę i ewangelię umieszczone w jakiegokolwiek Mszy z tego Commune, lub na końcu całego Commune.

ROZDZIAŁ VI

MSZE WOTYWNE

A) MSZE WOTYWNE W OGÓLNOŚCI

306. Pod nazwą Mszy wotywniej rozumie się Mszę, której nie odprawia się ani o Oficjum lub wspomnieniach bieżącego dnia, ani o Tajemnicy lub Świętym wspomnianym w tym dniu w Martyrologium.

307. Msza wotywna może być:

- a) o tajemnicach Pańskich;
- b) o Najświętszej Maryi Pannie;
- c) o Aniołach;
- d) o Świętych;
- e) w różnych potrzebach.

308. Jako Msze wotywnie o *tajemnicach Pańskich* można odprawiać:

- a) w całym Kościele:
 - 1) o Najśw. Trójcy;
 - 2) o Najśw. Imieniu Jezus;
 - 3) o Najśw. Sercu Jezusa;
 - 4) o Najśw. Krwi Chrystusa;
 - 5) o Chrystusie Królu;
 - 6) o Najświętszym Sakramencie;
 - 7) o Chrystusie Najwyższym i Wiecznym Kapłanie;
 - 8) o Św. Krzyżu;
 - 9) o Męce Pańskiej;
 - 10) o św. Rodzinie Jezusa, Maryi i Józefa;
 - 11) o Duchu Św.

b) w poszczególnych kościołach, oprócz Mszy wyżej wspomnianych, wszystkie Msze ze świąt Pańskich, które są wpisane w kalendarzach partykularnych oraz inne Msze wotywnie specjalnie przyznane.

Nie można jednak odprawiać jako wotywu Mszy, które odnoszą się do tajemnic życia Pańskiego.

309. Jako wotywy o *Najśw. Maryi Pannie* można odprawiać:

- a) w całym Kościele, Msze, które są wyznaczone w Mszału na soboty N. Maryi P. na różne okresy,

oraz wszystkie Msze ze świąt N. Maryi P. wpisanych w kalendarzu całego Kościoła;

- b) w poszczególnych kościołach, oprócz Mszy wyżej wspomnianych, wszystkie Msze ze świąt N. Maryi Panny, które są wpisane w kalendarzach partykularnych oraz inne Msze wotywnie specjalnie przyznane.

Brakujące w tych Mszach części, które należy zmieniać zależnie od okresu roku liturgicznego, czerpie się z Commune świąt N. Maryi P.

Nie można jednak odprawiać jako wotywu Mszy, które odnoszą się do tajemnic życia N. Maryi P., z wyjątkiem Mszy o Jej Niepokalanym Poczęciu.

310. Jako wotywy o *Aniołach* można odprawiać:

- a) Msze z poszczególnych świąt świętych Aniołów;
b) Mszę wotywną o świętych Aniołach wyznaczoną na wtorek.

311. Jako wotywy o *Świętych*, można odprawiać Msze o każdym kanonizowanym Świętym, którego wspomina się w Martyrologium rzymskim lub w jego Dodatku zatwierdzonym dla danego kościoła.

312. *Msze wotywno o Błogosławionych* można odprawiać na podstawie papieskiego indultu, tylko w czasie triduum, które odprawia się na ich cześć w ciągu roku od beatyfikacji.

313. *Msze wotywno w różnych potrzebach* („*ad diversa*“), które można odprawiać w specjalnych okolicznościach lub potrzebach znajdują się w Mszale lub w jego Dodatku zatwierdzonym dla danego kościoła.

314. Jako Mszę wotywną o tajemnicach Pańskich odprawia się Mszę z odpowiedniego święta, chyba że wyraźnie wskazano, że należy użyć innej; albo specjalną Mszę wotywną.

315. Jako Mszę wotywną o N. Maryi P., Aniołach i Świętych odprawia się Mszę z odpowiedniego święta, jeżeli jest w Mszale czy to w Proprium Sanctorum, czy to wśród Mszy dla niektórych miejsc, chyba że w Mszale wyraźnie wskazano jako wotywną inną Mszę. Jeżeli w Mszale nie ma święta, bierze się Mszę z Commune. Ilekroć w tym Commune jest kilka formularzy, wyboru dokonuje odprawiający kapłan. W każdej Mszy z Commune można odczytać epistołę i ewangelię umieszczone w jakiegokolwiek Mszy z tego Commune lub na końcu całego Commune. Należy jednak zachować rubryki przepisujące zmianę niektórych części lub słów zależnie od okresu liturgicznego i czysto wotywnego charakteru tej Mszy.

316. W jakiejś szczególnej potrzebie odprawia się Mszę wotywną własną, jeżeli jest w Mszału; jeżeli jej nie ma, odprawia się „Mszę w jakiegokolwiek potrzebie“ („Missa pro quacumque necessitate“), odmawiając zamiast modlitw tej Mszy, modlitwy odpowiadające zachodzącej potrzebie, jeżeli znajdują się między „Modlitwami różnymi“.

317. Zakazuje się jakiegokolwiek Mszy wotywniej o tajemnicach Pańskich, o N. Maryi Pannie lub Świętych ilekroć przypada dzień liturgiczny 1 lub 2 klasy, w którym odprawia się Oficjum o tej samej osobie. Zamiast Mszy wotywniej należy wówczas odprawiać Mszę przypadającego Oficjum. Jeżeli zaś przypada dzień liturgiczny 3 lub 4 klasy, można wybrać albo Mszę odpowiadającą Oficjum dnia, albo Mszę wotywną; wyklucza się jednak wspomnienie drugiej.

318. Modlitwę Mszy wotywniej, która napotkała przeszkodę, dodaje się do modlitwy Mszy z dnia pod jednym zakończeniem tylko wtedy, gdy Msza wotywna jest 1 lub 2 klasy i nie wypada dzień wymieniony na tabeli pierwszeństwa pod nn. 1, 2, 3 i 8.

Jeżeli napotka przeszkodę Msza wotywna 3 klasy, nie wspomina się jej we Mszy odpowiadającej przypadającemu Oficjum.

319. W dopuszczeniu i ustaleniu porządku modlitw w Mszach wotywnych należy zachować podane niżej przepisy dla poszczególnych klas Mszy wotywnych (nn. 330 b, 343 b, 386 b, 389 b).

320. O hymnie anielskim i wyznaniu wiary w Mszach wotywnych mówi się na właściwych miejscach omawiając poszczególne klasy Mszy wotywnych, oraz niżej w nn. 431—432 i 475—476.

321. Jeżeli we Mszy jest sekwencja, to w wotywach się ją opuszcza.

322. Odmawia się prefację, która jest właściwa dla danej Mszy wotywniej; jeżeli jej nie ma, odmawia się prefację okresową (de Tempore) albo zwykłą (communis) według zasad ogólnych.

323. W Mszach wotywnych należy używać paramentów barwy odpowiadającej danej Mszy; lecz w Mszach wotywnych czytanych 4 klasy nie konwentualnych można użyć barwy dnia, zachowując jednak barwę fioletową i czarną tylko w Mszach, którym z zasad one przysługują.

324. Jeżeli rubryki szczegółowe nie postanawiają inaczej, Msza wotywna może być ze śpiewem (in cantu), albo czytana (lecta).

325. Msze wotywnne są 1, 2, 3 lub 4 klasy; omawia się je w następujących numerach.

326. W kościołach mających tylko jedną Mszę zakazuje się wszelkich Mszy wotywnych:

- a) ilekroć obowiązuje Msza konwentualna, której nie może odprawić inny kapłan, z wyjątkiem Mszy wotywnych, które w pewne dni można (n. 289), albo należy (nn. 290—294) odprawić jako Mszę konwentualną;
- b) dnia 2 lutego, jeżeli będzie poświęcenie świec;
- c) w Litanię większą i mniejszą, jeżeli trzeba odprawić Mszę z Dni Krzyżowych (n. 346).

327. Ilekroć w rubrykach albo w specjalnym indultie jakaś Msza jest określona jako wotywa pewnej klasy, podlega zasadom i przywilejom ustanowionym dla tej klasy Mszy wotywnych.

B) MSZE WOTYWNE 1 KLASY

I — Msze wotywnne 1 klasy w ogólności

328. Pod nazwą Mszy wotywnnej 1 klasy rozumie się Mszę wotywną, którą wolno odprawić we wszystkie dni liturgiczne, z wyjątkiem tych tylko, które są wymienione w tabeli pierwszeństwa pon nn. 1—8, z zachowaniem przepisu zawartego w n. 332.

329. Mszami wotywnymi 1 klasy przewidzianymi przez rubryki ogólne są:

- a) Msze na Konsekrację (de Dedicacione) podczas konsekracji kościoła (nn. 331—334);
- b) Msze *ze śpiewem (in cantu)* o Najśw. Sakramencie, podczas uroczystych obchodów Kongresu eucharystycznego (n. 335);
- c) Msze *ze śpiewem (in cantu)* o tajemnicach Pańskich, N. Maryi P., Świętym lub Błogosławionym z okazji nadzwyczajnego obchodu (n. 340 a).

330. Przywileje Mszy wotywnych 1 klasy są następujące:

- a) odprawia się je z *Gloria* i *Credo*;
- b) wykluczają one wszystkie wspomnienia nieuprzywilejowane i modlitwę nakazaną przez miejscowego Ordynariusza;
- c) modlitwy Mszy wotywnnej, która napotkała przeszkodę dodaje się do modlitwy Mszy bieżącego

dnia pod jednym zakończeniem, byleby nie przypadła dzień wymieniony na tabeli pierwszeństwa pod nn. 1, 2, 3 i 8;

d) jeżeli się je śpiewa, używa się tonu uroczystego.

II — Msza na konsekrację (de Dedicatione) podczas konsekracji kościoła

331. Chociaż konsekracja kościoła może się odbyć prawowicie każdego dnia, właściwsze jest, aby odbywała się w niedziele i dni świąteczne. Nie wolno jej dokonywać w Wigilię i święto Bożego Narodzenia, w święta Objawienia i Wniebowstąpienia Pańskiego, Bożego Ciała, od 2 Niedzieli Męki czyli Palmowej aż do Niedzieli Zmartwychwstania włącznie, w niedzielę Zesłania Ducha Św. oraz w Dzień Zaduszny.

332. Msza na konsekrację kościoła podczas samej konsekracji kościoła lub kaplicy jest częścią całego obrzędu konsekracji; dlatego należy ją odprawić ilekroć konsekuje się kościół lub kaplicę, także w dni, w które pozostałe Msze wotywny 1 klasy są zakazane.

333. We Mszy na konsekrację kościoła dodaje się pod jednym zakończeniem modlitwę o Tajemnicy lub Świętym, na którego cześć został konsekrowany kościół lub kaplica, i nie dodaje się żadnego innego wspomnienia nawet uprzywilejowanego.

III — Msze na Kongresach eucharystycznych

335. W poszczególne dni Kongresu eucharystycznego diecezjalnego, krajowego, narodowego i międzynarodowego, g'ówną Mszę mczną odprawiać o Najświętszym Sakramencie jako wotywę 1 klasy, byleby była ze *śpiewem (in cantu)*.

336. W czasie innych publicznych obchodów tych Kongresów, Mszę o Najśw. Sakramencie można odprawiać jako wotywę 2 klasy.

337. Poszczególni kapłani, którzy uczestniczą w Kongresie eucharystycznym mogą odprawiać Mszę o Najświętszym Sakramencie jako wotywę 3 klasy.

IV — Msze wotywny w czasie nadzwyczajnych obchodów

338. Przywileje wymienione w tym paragrafie odnoszą się do Mszy:

- a) w czasie triduum lub oktawy, którą obchodzi się na cześć jakiegoś Świętego lub Błogosławionego w ciągu roku po kanonizacji lub beatyfikacji;

- b) w czasie nadzwyczajnego obchodu odbywającego się przez trzy lub osiem dni z okazji np. stuletniej rocznicy. Wyklucza się jednak nadzwyczajne obchody ku czci Błogosławionych.

339. Do odbycia takiego obchodu potrzebny jest specjalny indult Stolicy świętej.

340. W poszczególne dni tych obchodów wolno odprawić:

- a) jako wotywę 1 klasy, *jedną Mszę ze śpiewem (in cantu)* o tajemnicy Pańskiej, N. Maryi P., Świętym lub Błogosławionym, na którego cześć odbywa się obchód;
- b) jako wotywy 2 klasy *wszystkie Msze czytane*, jak wyżej.

C) MSZE WOTYWNE 2 KLASY

I — Msze wotywny 2 klasy w ogólności

341. Pod nazwą Mszy wotywny 2 klasy rozumie się Mszę wotywną, którą wolno odprawić we wszystkie dni liturgiczne 2, 3 i 4 klasy.

Jednak Msza za oblubieńców oraz Msza dziękczynna w 25 lub 50 rocznicę zawarcia małżeństwa jest zakazana we wszystkie niedziele.

342. Mszami wotywnymi 2 klasy przewidzianymi przez rubryki ogólne są:

- a) Msza w czasie uroczystego poświęcenia kościoła lub kaplicy i przy konsekracji ołtarza (n. 345);
- b) Msza Dni Krzyżowych w Litanię większą i mniejszą (nn. 346—347);
- c) Msza wotywna z okazji czterdziestogodzinnego nabożeństwa albo innego wystawienia Najśw. Sakramentu (nn. 348—355);
- d) Msza w uroczystość zewnętrzną świąt (nn. 358—361);
- e) Msza w dniu koronacji Papieża i w rocznicę Papieża i Biskupa diecezji (nn. 362—365);
- f) Msza w poważnej i publicznej sprawie (nn. 366—368);
- g) Msza „O rozkrzewienie wiary“ (n. 369);
- h) Msze w pewnych specjalnych okolicznościach (370—372);

- i) Msze wotywny w sanktuariach (nn. 373—377);
 - l) Msza wotywna za Oblubieńców i Msza dziękczynna w 25 i 50 rocznicę zawarcia małżeństwa (nn. 378—382).
343. Przywileje Mszy wotywnych 2 klasy są następujące:
- a) mówi się *Gloria*, jeżeli nie używa się paramentów barwy fioletowej; nie mówi się *Credo*, chyba że trzeba je odmówić z powodu przypadającej niedzieli lub oktawy;
 - b) dopuszczają tylko jedno wspomnienie i wykluczają modlitwę nakazaną przez miejscowego Ordynariusza;
 - c) modlitwę Mszy wotywny, która napotkała przeszkodę dodaje się do modlitwy Mszy z dnia, byleby nie przypadła dzień wymieniony na tabeli pierwszeństwa pod nn. 1, 2, 3 i 8, z zachowaniem przepisu zawartego w n. 380;
 - d) jeżeli się je śpiewa, używa się tonu uroczystego.
344. Msze wotywny 2 klasy podlegają zasadom ogólnym wymienionym w n. 343; zasady szczegółowe dla poszczególnych Mszy podaje się niżej.

II — Msza wotywna przy uroczystym poświęceniu kościoła lub kaplicy i przy konsekracji ołtarza

345. Po ukończeniu obrzędów uroczystego poświęcenia kościoła lub kaplicy oraz konsekracji ołtarza, odprawia się jako wotywę 2 klasy Mszę o tajemnicy lub Świętym, na którego cześć poświęcono kościół lub kaplicę, albo konsekrowano ołtarz.

III — Msza w Dni Krzyżowe (Rogationum) w Litanie większą i mniejszą

346. W Litanie większą i mniejszą (nn. 80—90) w kościołach, w których odbywa się procesja, lub na zarządzenie Ordynariusza miejscowego, specjalne nabożeństwo błagalne (n.83), odprawia się jako wotywę 2 klasy Mszę z Dni Krzyżowych (por. n. 86).

347. Mszę z Dni Krzyżowych lub Mszę z dnia, zastępującą Mszę wotywną, która napotkała przeszkodę, uważa się za część całej czynności liturgicznej; odprawia się ją zasadniczo po zakończeniu procesji lub innego nabożeństwa błagalnego.

IV — Msza wotywna z okazji czterdziestogodzinnego nabożeństwa lub innego wystawienia Najśw. Sakramentu

348. Przy wystawieniu i schowaniu Najśw. Sakramentu na czterdziestogodzinne nabożeństwo czy to ciągle, czy z przerwami, przy samym ołtarzu wystawienia *śpiewa się* jako wotywę 2 klasy Mszę o Najśw. Sakramencie.

349. W środkowym dniu wystawienia można *śpiewać* przy ołtarzu, na którym nie jest wystawiony Najśw. Sakrament, jako wotywę 2 klasy albo Mszę o Najśw. Sakramencie, albo inną Mszę wotywną odpowiadającą szczególnym potrzebom miejscowym.

350. Wypada, aby w dni, w które rubryki pozwalają na Msze wotywny 4 klasy, Msze odprawiane w kościele, w którym odbywa się czterdziestogodzinne nabożeństwo, były o Najśw. Sakramencie.

351. W Dzień Zaduszny:

a) wystawienie Najśw. Sakramentu winno nastąpić po skończeniu Mszy śpiewanej lub głównej, a schowanie poprzedzić ją;

b) w czasie wystawienia Mszę z dnia odprawia się w szatach fioletowych i poza ołtarzem wystawienia.

352. Dnia 2 lutego, w Środę Popielcową i w 2 niedzielę Męki czyli Palmową, jeżeli odprawia się poświęcenie świec, względnie popiołu lub palm, Najświętszy Sakrament wystawiony do adoracji na czterdziestogodzinne nabożeństwo, w czasie poświęcenia i procesji lub nakładania popiołu, albo przenosi się do innego ołtarza, na którym można dalej odprawiać adorację bez uszczerbku dla pobożności wiernych, albo chowa się i podejmuje się adorację po ukończeniu poświęcenia i procesji, lub nakładania popiołu i Mszy. Wypada to zachować także w Dzień Zaduszny na czas głównej Mszy z dnia i następującej absolucji przy katafalku.

353. Przy wystawieniu Najśw. Sakramentu do publicznej adoracji, która trwa przez jeden dzień, można odprawić jako wotywę 2 klasy Mszę o Najśw. Sakramencie.

354. Przy wystawieniu Najśw. Sakramentu do publicznej adoracji, która trwa tylko przez kilka godzin, odprawia się Mszę z dnia bez wspomnienia Najśw. Sakramentu.

Jednak w dni, w które dozwolone są Msze wotywny 4 klasy wypada odprawić Mszę o Najśw. Sakramencie.

355. W Mszach, które w czasie adoracji odprawia się przy ołtarzu wystawienia na podstawie indultu, dodaje się pod je-

dnym zakończeniem modlitwę o Najśw. Sakramencie, byleby nie przypadała niedziela ani Oficjum, Msza lub wspomnienie o Chrystusie Panu.

V — Msze wotywny w zewnętrznej uroczystości święt

356. Uroczystością zewnętrzną jakiegoś święta nazywa się obchód tego święta dla dobra wiernych bez Oficjum, albo w dniu, w którym święto napotyka przeszkodę, albo w niedzielę, jeżeli samo święto wypada w tygodniu, albo w innym ustalonym dniu.

357. Uroczystość zewnętrzna przysługuje jakiemuś świętu albo z samego prawa, albo mocy specjalnego indultu.

358. Z samego prawa mają uroczystość zewnętrzną tylko:

- a) Święto Najśw. Serca Jezusowego w 3 niedzielę po Zesł. Ducha Św.;
- b) Święto Najśw. Maryi P. Różańcowej w 1 niedzielę października;
- c) święto 1 lub 2 klasy, które wiąże się z jakąś specjalną czynnością liturgiczną, jeżeli za pozwoleniem Stolicy Świętej przenosi się tę czynność na niedzielę; dotyczy to tylko tej Mszy, którą odprawia się w łączności ze wspomnianą czynnością liturgiczną;
- d) święto głównego Patrona prawnie ustanowionego;
- e) rocznica konsekracji własnego kościoła;
- f) święto Tytułu własnego kościoła;
- g) święto Tytułu Zakonu lub Zgromadzenia;
- h) święto świętego Założyciela Zakonu lub Zgromadzenia;
- i) święto 1 i 2 klasy, które odprawia się przy licznym udziale ludu, co osądza Ordynariusz miejscowy.

359. Uroczystość zewnętrzna przysługująca z samego prawa, jeżeli o niej nie postanowiono inaczej w n. 358, może się odbyć albo w sam dzień, w którym święto napotyka przeszkodę, albo w niedzielę bezpośrednio poprzedzającą lub bezpośrednio następującą po Oficjum święta, które napotkało przeszkodę, zgodnie z rubrykami.

Jeżeli uroczystość zewnętrzna zostaje przyznana specjalnym indultem, wyznacza się ją na określony dzień.

360. Ze święta, którego uroczystość zewnętrzną się obchodzi, można odprawić jedną Mszę śpiewaną i jedną czytaną, albo dwie Msze czytane jako wotywy 2 klasy z wyjątkiem wypadku, o którym mowa w n. 358 c.

361. Pozostają w mocy pozwolenia na uroczystości zewnętrzne już przedtem udzielone specjalnym indultem niektórym diecezjom, kościołom lub rodzinom zakonnym, z tym ograniczeniem, że zakazane są w dni liturgiczne 1 klasy i nigdy nie wolno odprawić więcej jak dwie Msze z tej samej uroczystości.

VI — Msza wotywna w dniu koronacji Papieża oraz w rocznice Papieża i Biskupa diecezji

362. *W dniu koronacji Papieża;
w rocznicę koronacji Papieża;*

w rocznicę albo wyboru, albo konsekracji, albo przeniesienia Biskupa diecezjalnego (to znaczy jeden raz w dniu wybranym przez Biskupa) w kościołach katedralnych i kolegiatach odprawia się jako Mszę konwentualną, specjalną Mszę wotywną na prawach Mszy wotywny 2 klasy.

363. Jeżeli zaś ta Msza wotywna napotyka przeszkodę, należy zachować następujące zasady:

- a) jeżeli rocznica koronacji Papieża napotyka stałą przeszkodę w całym Kościele, albo jeżeli rocznica Biskupa napotyka stałą przeszkodę w całej diecezji, przekłada się ją na stałe na najbliższy dzień wolny od podobnych przeszkód. Przekłada się również rocznicę Biskupa diecezjalnego, jeżeli w tym samym dniu wypada koronacja Papieża lub jej rocznica;
- b) jeżeli tylko *przypadkowo* napotykają przeszkodę ze strony dnia wspomnianego w tabeli pierwszeństwa pod nn. 1, 2, 3 i 8, przenosi się je na najbliższy dzień, który nie jest 1 klasy.

364. W te same dni wymienione wyżej w n. 362, we wszystkich kościołach i we wszystkich Mszach, oprócz Mszy za zmarłych, dodaje się modlitwę za Papieża albo za Biskupa, jak to wskazano niżej w n. 449. Tę modlitwę przenosi się jednak ilekroć przenosi się Mszę wotywną w kościołach katedralnych i kolegiatach.

365. W dniu, w którym odbywają się specjalne obchody na cześć Papieża, za pozwoleniem miejscowego Ordynariusza w poszczególnych kościołach można odprawić jedną Mszę „W rocznicę koronacji Papieża“ jako wotywę 2 klasy.

VII — Msza wotywna w poważnej i publicznej sprawie

366. Pod nazwą Mszy wotywniej w poważnej i publicznej sprawie rozumie się Mszę, którą odprawia się z polecenia lub za pozwoleniem miejscowego Ordynariusza, z licznym udziałem ludu (cum populi concursu) w jakiejś poważnej potrzebie duchowej lub doczesnej, którą dotyczy społeczności lub jej znacznej części.

367. W każdym kościele można odprawić tylko jedną Mszę wotywną w ważnej sprawie; wybiera się Mszę, która odpowiada potrzebie, albo jeżeli jej nie ma „Mszę w jakiegokolwiek potrzebie“ („pro quacumque necessitate“), zgodnie z tym co wskazano w n. 316.

368. Gdy zajdzie poważna potrzeba albo publiczna kłeska, brakuje zaś czasu, aby odnieść się do Ordynariusza, proboszcz może zarządzić w swojej parafii Mszę wotywną jak wyżej w n. 366.

VIII — Msza o rozkrzewienie wiary

369. W dniu, w którym odbywają się specjalne nabożeństwa za misje i z okazji Kongresu misyjnego, wolno odprawić w poszczególnych kościołach jako wotywę 2 klasy jedną Mszę „O rozkrzewienie wiary“.

IX — Msze wotywnie w specjalnych okolicznościach

370. Msze, o których mowa w tym paragrafie mają związek ze specjalnymi obchodami właściwymi pewnym grupom lub tylko części wiernych.

Takimi specjalnymi obchodami są:

- a) dla parafii: początek i koniec Misji świętej do wiernych; większe jubileusze parafii i proboszcza albo innego, kapłana przebywającego w parafii; uroczyste obchody nadzwyczajne itp.;
- b) dla szkół, kolegiów, seminariów i innych instytucji tego rodzaju: początek i koniec roku szkolnego; nadzwyczajne jubileusze np. pięćdziesiąta lub setna rocznica ich założenia;
- c) dla domów zakonnych: uroczystość obłóczyn lub ślubów; początek i koniec kapituły generalnej lub prowincjalnej; większe jubileusze Zakonu, prowincji, domu; dwudziesta piąta lub pięćdziesiąta rocznica ślubów lub święceń kapłańskich zakonników;

- d) dla różnych zespołów, jak bractwa, pobożne stowarzyszenia, związki zawodowe itp. doroczne walne zgromadzenie, nadzwyczajne zgromadzenie wielu zespołów tego samego rodzaju; większe jubileusze itp.
- e) dla domów rekolekcyjnych: początek i koniec serii rekolekcji lub nadzwyczajnego zgromadzenia;
- f) dla szpitali, koszar, więzień i podobnych instytucji: nadzwyczajne obchody religijne oraz inne uroczystości obchodzone w niezwykły sposób lub w niezwykłym czasie.

371. Jedna Msza tego rodzaju w każdej z tych okoliczności jest wotywą 2 klasy i można ją odprawić na polecenie, albo za zgodą właściwego Ordynariusza.

372. W takich okolicznościach wybiera się do odprawienia odpowiednią Mszę, zależnie od okoliczności n. p. o Duchu Św., dziękczynną, o jakiejś Tajemnicy Pańskiej, o Najśw. Maryi P. lub Świętym, albo wśród Mszy wotywnych w różnych potrzebach (ad diversa).

X — Msze wotywny w sanktuariach

373. Nazwa sanktuarium oznacza kościół lub budowlę sakralną przeznaczoną do publicznego sprawowania kultu Bóżeo, która ze względu na specjalne nabożeństwo (np. z powodu czczonego tam świętego wizerunku, złożonej tam relikwii, cudu, którego Bóg tam dokonał, specjalnego odpustu, który można tam zyskać) stała się dla wiernych celem pielgrzymek dla uproszenia łask lub wywiązania się ze ślubów.

374. Msze wotywny, które Stolica Święta przyznała lub w przyszłości przyzna sanktuariom lub innym miejscom świętym (piis locis), są wotywami 2 klasy.

375. Msze wotywny można odprawiać przy wszystkich ołtarzach we wszystkie dni dopuszczające Msze wotywny 2 klasy, lecz tylko wtedy, gdy czynią to kapłani pielgrzymi, albo odprawia się Mszę dla pielgrzymów.

376. Podobnie w miejscach świętych (in piis locis), kapłani nawiedzający te miejsca mogą odprawiać Mszę wotywną jako wotywę 2 klasy.

377. Poza wypadkami wymienionymi w nn. 375 i 376, Mszę wotywną można odprawiać tylko jako wotywę 4 klasy.

XI — Msza wotywna „Za oblubieńców“ i Msza dziękczynna w 25 i 50 rocznicę zawarcia małżeństwa

378. Msza wotywna „Za oblubieńców“ lub przynajmniej jej modlitwy we Mszy przypadającego dnia, są dozwolone ilekroć zawiera się małżeństwo czy to poza czasem zakazanym, czy nawet w czasie zakazanym, jeżeli Ordynariusz miejscowy, ze słusznej przyczyny pozwolił na uroczyste błogosławieństwo ślubne.

379. Oprócz dni, w których zabronione są wotywy 2 klasy, zakazuje się odprawiania Mszy „Za oblubieńców“ także w niedziele oraz ilekroć według n. 381 c, nie można udzielić błogosławieństwa ślubnego.

380. Ilekroć zakazana jest Msza „Za oblubieńców“, ale nie błogosławieństwo ślubne, odprawia się Mszę z dnia i do jej modlitwy dołącza się pod jednym zakończeniem modlitwę Mszy wotywniej, która napotkała przeszkodę, nawet w tych dniach, w których według n. 343 c, zakazane jest wspomnienie Mszy wotywniej 2 klasy; w czasie tej Mszy udziela się w sposób zwykły błogosławieństwa ślubnego.

Jeżeli natomiast zakazana jest i Msza „Za oblubieńców“ i błogosławieństwo ślubne, można przenieść Mszę z błogosławieństwem na inny dogodniejszy dzień po zawarciu małżeństwa.

381. Ponadto należy przestrzegać następujących zasad co do Mszy „Za oblubieńców“ i błogosławieństwa ślubnego:

- a) błogosławieństwo ślubne jest nierozdzielnie związane ze Mszą. Dlatego poza Mszą można go udzielić tylko na podstawie papieskiego indultu; w tym wypadku należy go udzielać według formuły, która znajduje się w Rytuale rzymskim tyt. VIII, rozdz. III;
- b) błogosławieństwa ślubnego we Mszy winien udzielić kapłan, który odprawia Mszę, chociażby inny kapłan asystował przy zawarciu małżeństwa;
- c) błogosławieństwo ślubne opuszcza się jeżeli oblubieńcy nie są obecni, oraz jeżeli oboje lub jedno z nich już otrzymało błogosławieństwo, niemniej wolno zachować istniejący zwyczaj udzielania błogosławieństwa, jeżeli otrzymał je tylko mężczyzna;
- d) w Dzień Zaduszny i w Trzy Dni Święte, zakazana jest Msza wotywna i jej wspomnienie we Mszy dnia, oraz błogosławieństwo ślubne w czasie Mszy.

382. Na dziękczynienie w 25 lub 50 rocznicę zawarcia małżeństwa, można odprawić jako wotywę 2 klasy albo Mszę o Trójcy Przen., albo o Najśw. Maryi P. dodając modlitwę dziękczynną do modlitwy Mszy pod jednym zakończeniem.

Po ukończeniu Mszy, odmawia się nad małżonkami modlitwy znajdujące się w Rytuale rzymskim tyt. VIII, rozdz. VII.

XII — Inne Msze wotywny 2 klasy

383. Oprócz Mszy wotywnych wymienionych w poprzednich numerach, należy przypomnieć Msze wotywny czytane, dozwolone jako wotywy 2 klasy w czasie obchodów Kongresu eucharystycznego (n. 336), oraz w czasie pewnych nadzwyczajnych obchodów (n. 340 b).

D) MSZE WOTYWNE 3 KLASY

384. Pod nazwą Mszy wotywny 3 klasy rozumie się Mszę wotywną, którą wolno odprawiać w dni liturgiczne 3 i 4 klasy.

385. Mszami wotywnymi 3 klasy przewidzianymi przez rubryki ogólne są:

- a) jedna Msza o Chrystusie Najwyższym i Wiecznym Kapłanie w pierwszy czwartek lub pierwszą sobotę każdego miesiąca w kościołach i kaplicach, w których w tym dniu odprawia się specjalne modlitwy o uświęcenie duchowieństwa;
- b) dwie Msze o Najśw. Sercu Jezusowym, w pierwszy piątek każdego miesiąca, w kościołach i kaplicach, w których w tym dniu odprawia się specjalne modlitwy na cześć tegoż Najśw. Serca;
- c) jedna Msza o Niepokalanym Sercu N. Maryi Panny, w pierwszą sobotę każdego miesiąca w kościołach i kaplicach, w których odprawia się w tym dniu specjalne modlitwy na cześć tegoż Niepokalanego Serca N. Maryi Panny.
Do tego należy dodać Mszę o Najśw. Sakramencie dozwoloną poszczególnym kapłanom w dniach Kongresu eucharystycznego (n. 337).

386. Porządek Mszy wotywny 3 klasy jest następujący:

- a) odprawia się je z *Gloria*, lecz zawsze bez *Credo*;
- b) dopuszczają dwa wspomnienia, albo jedno wspomnienie i modlitwę nakazaną przez Ordynariusza miejscowego;

- c) jeżeli są śpiewane, używa się tonu uroczystego;
- d) jeżeli napotykają przeszkodę, nie wspomina się ich we Mszy dnia.

E) MSZE WOTYWNE 4 KLASY

389. Mszą wotywną 4 klasy jest Msza wotywna, którą można odprawiać tylko w dni liturgiczne 4 klasy.

388. Jako Mszę wotywną 4 klasy można odprawić każdą Mszę dopuszczoną przez rubryki jako wotywę. Wymaga się jednak słusznego powodu, którym może być potrzeba, pożytek lub nabożeństwo odprawiającego kapłana lub wiernych.

389. Co do porządku Mszy wotywnych 4 klasy, należy zachować następujące zasady:

- a) nie mówi się *Gloria*, z wyjątkiem Mszy o Aniołach w każdym dniu i Mszy o N. Maryi P. w soboty;
- b) oprócz modlitwy Mszy, można odmówić dwie inne modlitwy, do których zalicza się wspomnienia Oficjum dnia i zachodzące w Oficjum dnia, modlitwę nakazaną przez miejscowego Ordynariusza i modlitwę wotywną;
- c) *Credo* zawsze się opuszcza;
- d) jeżeli jest śpiewana, używa się tonu powszedniego.

ROZDZIAŁ VII

MSZE ZA ZMARŁYCH

A) MSZE ZA ZMARŁYCH W OGÓLNOŚCI

390. Msze za zmarłych, które odprawia się w Dzień Zaduszny zgadzają się z Oficjum; wszystkie inne Msze za zmarłych nie zgadzają się z Oficjum.

391. W Mszach za zmarłych nie wspomina się Oficjum bieżącego dnia.

392. Msze za zmarłych są 1, 2, 3, lub 4 klasy; mówi się o nich w numerach następujących.

393. Nie wolno odprawiać żadnej Mszy za zmarłych, nawet pogrzebowej:

- a) w kościołach i kaplicach, w których z jakiegokolwiek powodu odbywa się wystawienie Najśw. Sakramentu, przez cały czas wystawienia. Wyjątek stanowią Msze w Dniu Zaduszny (n. 352);

- b) w kościołach mających tylko jedną Mszę, ilekroć obowiązuje Msza konwentualna, której nie może odprawić inny kapłan, chyba że Mszę konwentualną trzeba lub można odprawić za zmarłych;
- c) w kościołach mających tylko jedną Mszę, w dniu 2 lutego i w Środę Popielcową, jeżeli odbywa się poświęcenie świec, względnie popiołu; oraz w Litanie większą i mniejszą, jeżeli trzeba odprawić Mszę z Dni Krzyżowych.

394. Pierwszą z Mszy przeznaczoną na Dzień Zaduszny, dodawszy właściwe modlitwy, wyznaczone w Mszale wśród innych modlitw za zmarłych, odprawia się:

- a) za zmarłego Papieża, Kardynała, Biskupa i Kapłana we wszystkich Mszach 1, 2 i 3 klasy;
- b) w rocznicę wszystkich zmarłych jakiegoś Zakonu lub Zgromadzenia kleryckiego.

395. Mszę zatytułowaną „W dniu zgonu lub pogrzebu zmarłego“ („In die obitus seu depositionis defuncti“) odprawia się za zmarłych, którzy nie byli kapłanami:

- a) jako Mszę pogrzebową;
- b) jako Mszę w dniu śmierci;
- c) jako Mszę po otrzymaniu wiadomości o śmierci;
- d) przy ostatecznym pogrzebaniu zmarłego;
- e) w 3, 7 i 30 dniu po śmierci, używa się jednak właściwych modlitw.

396. Mszę zatytułowaną „W rocznicę zmarłych“ („in anniversario defunctorum“) odprawia się w rocznicę zmarłych, którzy nie byli kapłanami.

397. Mszę „codzienną“ („quotidiana“) odprawia się za wszystkich zmarłych bez względu na stan i stopień, poza dniami wyżej wymienionymi.

398. Co do modlitw w Mszach za zmarłych, należy przestrzegać następujących zasad:

- a) we wszystkich Mszach za zmarłych, śpiewanych i czytanych z zasady odmawia się jedną modlitwę, chyba że należy dodać nakazaną modlitwę za zmarłych zgodnie z n. 458, lub można dodać wotywną modlitwę za zmarłych, zgodnie z n. 464;
- b) w Mszach za zmarłych 4 klasy, jeżeli się je ofiaruje za określonych zmarłych, odmawia się odpowiednią modlitwę spośród różnych modliw za zmarłych podanych w Mszale; jeżeli ofiaruje się

je za wszystkich zmarłych, lub brak określenia, odmawia się modlitwę: *Fidelium*;

c) w Mszach za zmarłych nie wolno odmawiać żadnej modlitwy, która nie jest za zmarłych.

399. Sekwencję: *Dies irae*:

a) należy odmawiać w Mszach za zmarłych 1 klasy. Jednak w Dzień Zaduszny, jeżeli ktoś odprawia trzy Msze bez przerwy, winien odmówić sekwencję tylko we Mszy głównej, lub w pierwszej; może ją opuścić w innych Mszach, jeżeli nie są śpiewane;

b) można opuścić, w Mszach za zmarłych 2, 3 i 4 klasy.

400. Każda Msza za zmarłych może być albo śpiewana albo czytana.

401. Absolucja nad zwłokami lub katafalkiem:

a) powinna się odbyć po Mszy pogrzebowej;

b) może się odbyć po innych Mszach za zmarłych;

c) ze słusznej przyczyny może się odbyć także po Mszach, które nie są za zmarłych.

B) MSZE ZA ZMARŁYCH 1 KLASY

I — Msze za zmarłych 1 klasy w ogólności

402. Mszami za zmarłych 1 klasy są:

a) Msze w Dniu Zadusznym;

b) Msza pogrzebowa.

II — Msze w Dniu Zadusznym

403. W Dniu Zadusznym każdy kapłan może odprawić trzy Msze, jak w Mszałe podano tego dnia.

404. W odprawianiu Mszy tego dnia należy zachować następujące zasady:

a) kto odprawia tylko jedną Mszę, bierze pierwszą; kto odprawia dwie, pierwszą i drugą;

b) kto odprawia Mszę śpiewaną lub konwentualną bierze pierwszą, a przedtem może odprawić drugą i trzecią;

c) kto odprawia więcej Mszy śpiewanych w różnych kościołach, zawsze ma odprawiać pierwszą;

d) jeżeli śpiewa się więcej Mszy w tym samym kościele, najpierw odprawia się pierwszą, potem drugą, w końcu trzecią.

III — Msza pogrzebowa

405. Pod nazwą „Mszy pogrzebowej“ („Missa exsequialis“) rozumie się jedną Mszę za zmarłych, która bezpośrednio łączy się z pogrzebem jakiegoś zmarłego.

Z zasady odprawia się tę Mszę w obecności zwłok; ze słusznej przyczyny można ją odprawiać w nieobecności zwłok lub nawet już po pogrzebie.

406. Nie wolno odprawiać Mszy pogrzebowej:

- a) w dni wymienione w tabeli pierwszeństwa pod nn. 1, 2, 3, 4, 5 i 6;
- b) w dni obowiązujących świąt zawartych na tabeli pierwszeństwa między świętami wymienionymi pod n. 11;
- c) w rocznicę Konsekracji i w święto Tytułu kościoła, w którym odbywa się pogrzeb;
- d) w święto głównego Patrona miejscowości lub miasta;
- e) w święto Tytułu lub świętego Założyciela Zakonu lub Zgromadzenia, do którego należy kościół, w jakim odbywa się pogrzeb.

407. Jeżeli Oficjum jakiegoś święta wymienionego w n. 406, zgodnie z rubrykami, przenosi się przypadkowo na inny dzień, Msza pogrzebowa jest zakazana w dniu, w którym święto napotyka przeszkodę, a dozwolona w dniu, na który święto przeniesiono; jeżeli jednak uroczystość zewnętrzna jakiegoś święta odbywa się w niedzielę, Msza pogrzebowa jest zakazana w dniu uroczystości zewnętrznej, a dozwolona w dzień święta.

408. Ilekroć Msza pogrzebowa jest zakazana, lub nie można jej odprawić w ciągu pogrzebu, można ją przenieść na najbliższy dzień, w którym nie ma podobnych przeszkód.

409. W Dniu Zadusznym jako Mszę pogrzebową odprawia się pierwszą Mszę z dnia z modlitwami, jakie należy odmówić za tego zmarłego we Mszy pogrzebowej. Jeżeli pierwszą Mszę odprawia się jako główną Mszę dnia (pro Officio diei) jako Mszę pogrzebową odprawia się drugą lub w końcu trzecią.

C) MSZE ZA ZMARŁYCH 2 KLASY

I — Msze za zmarłych 2 klasy w ogólności

410. Mszami za zmarłych 2 klasy są:

- a) Msza w dniu zgonu;
- b) Msza po otrzymaniu wiadomości o śmierci;
- c) Msza przy ostatecznym pogrzebaniu zmarłego.

411. Wszystkie Msze za zmarłych 2 klasy odprawia się jak w dniu zgonu; wolno zaś je odprawiać, jeżeli:

- a) ofiaruje się je za tego zmarłego;
- b) nie wypada dzień liturgiczny 1 klasy, albo niedziela. Jeżeli Mszę w dniu zgonu odprawia się po ośmiu dniach od dnia śmierci lub pogrzebu zmarłego, w modlitwie i pokomunii opuszcza się przysłówki *hodie* (*dzisiaj*).

II — Msza w dniu zgonu

412. Pod nazwą „Msze w dniu zgonu“ („*Missae pro die obitus*“) rozumie się Msze, które odprawia się za każdego zmarłego od dnia śmierci aż do dnia pogrzebu:

- a) albo w prywatnej kaplicy zmarłego, byleby zwłoki były fizycznie obecne w domu;
- b) albo w kościele lub kaplicy miejsca, w którym zmarły skonał, jest grzebany lub miał zamieszkanie;
- c) albo w kościele lub kaplicy, w której odprawia się Mszę pogrzebową, chociaż oddzieloną od pogrzebu zmarłego.

III — Msza po otrzymaniu wiadomości o śmierci

413. Pod nazwą „Mszy po otrzymaniu wiadomości o śmierci“ („*Missa post acceptum mortis nuntium*“) rozumie się jedną Mszę, którą można odprawić za jakiegoś zmarłego w każdym kościele lub kaplicy w dogodny dzień, po otrzymaniu wiadomości o śmierci.

IV — Msza przy ostatecznym pogrzebaniu zmarłego

414. Pod nazwą „Mszy przy ostatecznym pogrzebaniu zmarłego“ („*Missa in ultima defuncti sepultura*“) rozumie się jedną Mszę, którą można odprawić w kościele lub kaplicy tego miejsca, gdzie przenosi się już poprzednio pochowane ciało zmarłego, celem ostatecznego pogrzebania, w samym dniu tego ostatecznego pogrzebu.

D) MSZE ZA ZMARŁYCH 3 KLASY

I — Msze za zmarłych 3 klasy w ogólności

415. Mszami za zmarłych 3 klasy są:

- a) Msza w 3, 7 i 30 dniu od zgonu lub pogrzebu zmarłego;
- b) Msza „w rocznicę“;

- c) Msze za zmarłych w kościołach i kaplicach cmentarnych;
- d) Msze za zmarłych w ciągu ośmiu dni po Dniu Zaduszny.

416. Nie wolno odprawiać Mszy za zmarłych 3 klasy w dni liturgiczne 1 i 2 klasy; używa się formularza, który niżej jest wskazany dla poszczególnych Mszy, chyba że zgodnie z n. 394 należy odprawić pierwszą z Mszy wyznaczonych na Dzień Zaduszny.

II — Msza w 3, 7 i 30 dniu od zgonu lub pogrzebu

417. W 3, 7 i 30 dniu od zgonu lub pogrzebu zmarłego, w każdym kościele lub kaplicy można odprawić za tego zmarłego *jedną* Mszę jak w dniu zgonu, używając właściwych modlitw, które się znajdują przy końcu tej Mszy.

Jeżeli rubryki nie pozwalają na odprawienie tej Mszy, można ją przenieść na najbliższy dzień wolny od takich przeszkód.

W dniach, w których dozwolone są Msze za zmarłych 4 klasy, można odprawić więcej takich Mszy.

III — Msza w rocznicę

418. Przez rocznicę *w ścisłym znaczeniu (stricte sumptum)* rozumie się doroczny powrót dnia zgonu lub pogrzebu jakiegoś zmarłego; przez rocznicę *w szerszym znaczeniu (late sumptum)* rozumie się albo rocznicę obchodzoną co roku poza dniem zgonu lub pogrzebu, albo obchód, który odbywa się raz na rok za wszystkich zmarłych jakiegoś zespołu w dniu ustalonym przez fundację lub zwyczaj zespołu, albo ustalonym przez zespół lub odprawiającego kapłana.

419. W tych dniach w każdym kościele lub kaplicy wolno odprawić *jedną* Mszę jak w rocznicę; ilekroć rubryki zabraniają jej w tym dniu można ją przenieść na najbliższy dzień wolny od przeszkód.

W dniach, w których dozwolone są Msze za zmarłych 4 klasy, można odprawić więcej takich Mszy.

IV — Msze w kościołach i kaplicach cmentarnych

420. Pod nazwą kościoła lub kaplicy cmentarnej rozumie się:

- a) kościół lub główną kaplicę publiczną cmentarza, na którym aktualnie grzebie się zmarłych, byleby

taki kościół lub kaplica nie miały dołączonego obowiązku chóru lub duszpasterstwa;

- b) kaplicę jakiegoś pojedynczego grobowca odpowiednio zbudowanego w granicach cmentarza.

421. Msze, które się odprawia w tych miejscach, mogą być żałobne, jeżeli się je ofiaruje za zmarłych; należy użyć „Mszy codziennej“ z odpowiednią modlitwą.

V — Msze za zmarłych w ciągu ośmiu dni po Dniu Zadusznym

422. W ciągu ośmiu dni po Dniu Zadusznym włącznie z dniem ostatnim, wszystkie Msze, które ofiaruje się za wszystkich lub niektórych zmarłych mogą być żałobne; należy użyć „Mszy codziennej“ z odpowiednią modlitwą.

E) MSZE ZA ZMARŁYCH 4 KLASY CZYLI „CODZIENNE“

423. Mszami za zmarłych 4 klasy, są inne Msze za zmarłych „codzienne“, które można odprawiać zamiast Mszy odpowiadającej Oficjum dnia, tylko w dni powszednie 4 klasy, poza okresem Wcielenia.

Jest rzeczą jak najbardziej stosowną, aby te Msze za zmarłych 4 klasy tylko wtedy odprawiano, gdy rzeczywiście ofiaruje się je za wszystkich albo za ściśle określonych zmarłych.

ROZDZIAŁ VIII

RÓŻNE CZĘŚCI MSZY

A) PSALM *IUDICA ME, DEUS*, SPOWIEDŹ POWSZECHNA I OKADZENIE OLTARZA

424. Psalm *Iudica me, Deus* z antyfoną oraz spowiedź powszechną z absolucją odmawia się przed stopniami ołtarza, w każdej Mszy śpiewanej i czytanej; opuszcza się zaś razem z następującymi wersetami i modlitwami: *Aufer a nobis* oraz *Oramus te, Domine*:

- a) we Mszy święta Oczyszczenia N. Maryi P., która następuje po poświęceniu i procesji ze świecami;
- b) we Mszy Środy Popielcowej, którą odprawia się po poświęceniu i nałożeniu popiołu;
- c) we Mszy z 2 niedzieli Męki czyli Palmowej, która następuje po poświęceniu i procesji z palmami;
- d) we Mszy Wigilii Wielkanocnej;

- e) we Mszy Dni Krzyżowych, która następuje po procesji w Litanię większą i mniejszą;
 - f) w pewnych Mszach, które następują po niektórych konsekracjach, zgodnie z rubrykami Pontyfikału rzymskiego.
425. Psalm *Iudica me, Deus* opuszcza się:
- a) w Mszach z okresu liturgicznego, od 1 niedzieli Męki aż do W. Czwartku Wieczery Pańskiej;
 - b) w Mszach za zmarłych.
426. We wszystkich Mszach śpiewanych można dokonać okadzeń, które obowiązują we Mszy uroczystej.

B) ANTYFONA NA WEJŚCIE I KYRIE ELEISON

427. Na wejście odmawia się antyfonę z werselem, psalmem oraz *Gloria Patri*: po czym powtarza się antyfonę. Nie ma antyfony na wejście z psalmem i *Gloria Patri* we Mszy Wigilii Wielkanocnej.

428. Opuszcza się *Gloria Patri* przy introicie w Mszach z okresu liturgicznego od 1 niedzieli Męki Pańskiej do W. Czwartku Wieczery Pańskiej i w Mszach za zmarłych.

429. W okresie wielkanocnym do antyfony na wejście dodaje się podwójne *Alleluia*, jeżeli go nie ma. Natomiast ilekroć Mszę odprawia się poza okresem wielkanocnym, opuszcza *Alleluia* przy antyfonie na wejście, chyba że Msza zawiera inną wskazówkę.

430. Po powtórzeniu antyfony na wejście mówi się dziewięć razy *Kyrie, eleison*, to jest trzy razy *Kyrie, eleison*, trzy razy *Christe, eleison* i trzy razy *Kyrie, eleison*.

C) HYMN GLORIA IN EXCELSIS

431. Hymn *Gloria in excelsis* odmawia się:
- a) w Mszach, które odpowiadają Oficjum dnia, ilekroć na Jutrzni odmówiono *Te Deum*;
 - b) w Mszach świątecznych, o których mowa w n. 302;
 - c) w Mszach W. Czwartku Wieczery Pańskiej i we Mszy Wigilii Wielkanocnej;
 - d) w Mszach wotywnych 1, 2 i 3 klasy, jeżeli nie używa się szat fioletowych;
 - e) w Mszach wotywnych 4 klasy o Aniołach, odprawianych w każdym dniu tygodnia i we Mszy o N. Maryi P. odprawianej w soboty.

432. Hymn *Gloria in excelsis* opuszcza się:

- a) w Mszach, które odpowiadają Oficjum dnia, ilekroć na Jutrznii opuszcza się *Te Deum*;
- b) we wszystkich Mszach, w których używa się barwy fioletowej;
- c) w Mszach wotywnych 4 klasy, z wyjątkiem tych, o których mowa w n. 431 e;
- d) w Mszach za zmarłych.

D) MODLITWY

I — Modlitwy w ogólności

433. Pod nazwą modlitw, we Mszy należy rozumieć:

- a) modlitwę Mszy, którą się odprawia;
- b) modlitwy Oficjum wspomnianego i przypadającego wspomnienia;
- c) inne modlitwy przepisane przez rubryki (nn. 447—453);
- d) modlitwę nakazaną przez Ordynariusza miejscowego (nn. 454—460);
- e) modlitwę wotywną, którą w pewne dni może dowolnie odmawiać odprawiający kapłan (nn. 461—465).

434. Ilość modlitw ustalona dla poszczególnych dni liturgicznych obejmuje modlitwę Mszy i wspomnienia oraz inne modlitwy przepisane przez rubryki, lub nakazane przez Ordynariusza, lub wotywny.

Dlatego po modlitwie Mszy:

- a) w dni liturgiczne 1 klasy, w Mszach wotywnych 1 klasy i w Mszach śpiewanych nie konwentalnych, nie dopuszcza się żadnej innej modlitwy, oprócz modlitwy, którą należy odmówić pod jednym zakończeniem i jednego wspomnienia uprzywilejowanego, z zachowaniem przepisu zawartego w n. 333.
- b) w niedziele 2 klasy nie dopuszcza się żadnej innej modlitwy, oprócz wspomnienia święta 2 klasy, które opuszcza się, jeżeli trzeba odmówić wspomnienie uprzywilejowane;
- c) w inne dni liturgiczne 2 klasy i w Mszach wotywnych 2 klasy dopuszcza się tylko jedną inną mo-

dlitwę, mianowicie albo jedną uprzywilejowaną, albo jedną zwykłą;

- d) w dni liturgiczne 3 i 4 klasy i w Mszach wotywnych 3 i 4 klasy dopuszcza się tylko 2 modlitwy.

435. Opuszcza się każdą modlitwę, która przekracza ilość ustaloną dla poszczególnych dni liturgicznych; pod żadnym pozorem nie wolno przekroczyć potrójnej liczby modlitw.

436. Modlitwę własną Mszy odmawia się zawsze pod swoim zakończeniem, chyba że trzeba dołączyć do niej pod tym samym zakończeniem inną modlitwę, jak to wskaże się niżej w nn. 444—445.

437. Zawsze odmawia się pod drugim zakończeniem:

- a) wspomnienia, które trzeba zrobić;
- b) modlitwę nakazaną przez Ordynariusza miejscowego;
- c) modlitwę wotywną.

438. Jeżeli dwie modlitwy w pierwszej lub drugiej części składają się prawie z tych samych słów, modlitwę następną:

- a) jeżeli jest z okresu liturgicznego, zmienia się na inną z następnej niedzieli lub dnia powszedniego;
- b) jeżeli chodzi o Świętego, zmienia się na inną z tego samego lub podobnego Commune;
- c) jeżeli chodzi o modlitwę nakazaną, opuszcza się.

439. W modlitwach Oficjum przeniesionego lub przełożonego nie należy zmieniać słów *hanc*, lub *hodiernam*, lub *praesentem diem*, albo podobnych.

440. Plekroć w Mszałe zachodzą słowa *Flectamus genua*, *Levate*, we Mszy uroczystej wygłasza je diakon, w innych Mszach celebrans; po *Flectamus genua* wszyscy razem z celebransem klękają i przez pewien okres czasu modlą się w milczeniu; po *Levate*, wszyscy wstają i celebrans odmawia modlitwę.

441. Co do jakości i ilości modlitw w Mszach za zmarłych, należy zachować przepis podane w n. 398.

II — Modlitwy w Mszach z wieloma lekcjami

442. W Mszach z wieloma lekcjami (nn. 467—468) wspomnienia i inne modlitwy należy umieścić po modlitwie, która poprzedza ostatnią lekcję czyli epistolę; tylko tą modlitwę bierze się pod uwagę, określając ilość modlitw.

443. Jako wspomnienie dnia powszedniego, którego Msza ma wiele lekcji, odmawia się pierwszą modlitwę, mianowicie tę, która była odmówiona w Laudes.

III — Modlitwy, które należy odmawiać pod jednym zakończeniem z modlitwą Mszy

444. Do modlitwy Mszy dołącza się pod jednym zakończeniem drugą modlitwę, tylko wówczas, gdy jest to:

- a) modlitwa obrzędowa (n. 447);
- b) modlitwa Mszy wotywniej 1 lub 2 klasy, która napotkała przeszkodę (nn. 330 c, 343 c);
- c) inna modlitwa, którą rubryki wyraźnie nakazują albo pozwalają odmówić pod jednym zakończeniem z modlitwą Mszy (nn. 110, 350, 449, 451, 453).

445. Pod jednym zakończeniem z modlitwą Mszy, można odmówić tylko jedną modlitwę.

Jeżeli zgodnie z rubrykami należałoby odmówić więcej modlitw pod jednym zakończeniem z modlitwą Mszy, zachowuje się tylko jedną według kolejności opisanej wyżej w n. 444; pozostałe opuszcza się.

446. Modlitwę, którą należy odmówić pod jednym zakończeniem z modlitwą Mszy, uważa się za jedno z nią i odmawia się także w Mszach ze śpiewem (in cantu).

IV — Modlitwy obrzędowe

447. Pod nazwą „modlitwy obrzędowej“ („oratio ritualis“) rozumie się modlitwę mszalną, która wiąże się z następującymi błogosławieństwami i konsekracjami:

- a) Konsekracją Biskupa,
- b) udzielaniem wyższych święceń,
- c) błogosławieństwem opata,
- d) błogosławieństwem ksieni,
- e) błogosławieństwem i konsekracją dziewic,
- f) błogosławieństwem cmentarza,
- g) rekuncyiacją kościoła,
- h) rekuncyiacją cmentarza.

Te modlitwy umieszczone między Mszami wotywnymi, zawsze należy dołączać do modlitwy Mszy pod jednym zakończeniem:

448. W Mszach, w których dodaje się modlitwę obrzędową, wyklucza się wszelkie inne modlitwy, oprócz wspomnień uprzywilejowanych.

V — Modlitwy w dniu koronacji Papieża oraz w rocznicę Papieża i Biskupa diecezjalnego

449. W dniu koronacji Papieża i w jej rocznicę, oraz w rocznicę wyboru, albo konsekracji, albo przeniesienia Biskupa diecezjalnego (jeden raz, w dniu wybranym przez Biskupa) we wszystkich Mszach, oprócz Mszy za zmarłych, dodaje się do modlitwy Mszy pod jednym zakończeniem, modlitwę za Papieża albo za Biskupa, byleby nie wypadł dzień liturgiczny wymieniony na tabeli pierwszeństwa pod n. 1, 2, 3 i 8 (por. n. 363).

450. Ilekroć modlitwa za Papieża lub za Biskupa napotyka przeszkodę, przenosi się ją na najbliższy dzień wolny od podobnej przeszkody, tak samo jak przenosi się Mszę konwentualną na te rocznice w kościołach katedralnych i kolegiatach (n. 364).

VI — Modlitwa kapłana za siebie w rocznicę własnych święceń kapłańskich

451. W rocznicę własnych święceń kapłańskich każdy kapłan może dodać do modlitwy Mszy modlitwę za siebie pod jednym zakończeniem, byleby nie wypadł dzień wymieniony na tablicy pierwszeństwa pod nn. 1, 2, 3 i 8.

452. Jeżeli modlitwa kapłana za siebie napotyka przeszkodę, można ją przenieść na najbliższy dzień wolny od podobnej przeszkody.

VII — Modlitwa „O rozkrzewienie wiary“

453. W przedostatnią niedzielę miesiąca października, albo w inną ustanowioną przez Ordynariusza jako „misyjną“, we wszystkich Mszach do modlitwy Mszy dodaje się pod jednym zakończeniem modlitwę o rozkrzewienie wiary, z wyjątkiem dni wymienionych w tabeli pierwszeństwa pod nn. 1, 2, 3 i 8.

VIII — Modlitwa nakazana

454. Pod nazwą modlitwy nakazanej (oratio imperata) rozumie się modlitwę, którą Ordynariusz miejscowy może nakazać, gdy zajdzie poważna i publiczna potrzeba lub klęska.

455. Ordynariusz miejscowy może przepisać jako modlitwę nakazaną, jakkolwiek modlitwę z Mszy, które można odprawić jako wotywy, albo z modlitw różnych, albo z Mszy i modlitw za zmarłych.

456. Jest jak najbardziej stosowne (Maxime convenit), aby Ordynariusz miejscowy nie wyznaczał modlitwy nakazanej na

stałe, lecz tylko z przyczyny naprawdę poważnej i na okres, który nie przekracza trwania prawdziwej potrzeby.

457. Modlitwa nakazana:

- a) może być tylko jedna;
- b) winni są odmawiać wszyscy kapłani odprawiający Mszę w kościołach i kaplicach diecezji, także wyjętych;
- c) nigdy nie odmawia się jej pod jednym zakończeniem z modlitwą Mszy, lecz po wspomnieniach uprzywilejowanych;
- d) nie wolno jej odmawiać we wszystkie dni liturgiczne 1 i 2 klasy, w Mszach wotywnych 1 i 2 klasy, w Mszach ze śpiewem oraz ilekroć wspomnienia uprzywilejowane osiągnęły liczbę przewidzianą dla poszczególnych dni liturgicznych.

458. Modlitwę nakazaną za zmarłych odmawia się tylko w dni powszednie 4 klasy oraz w czytanych Mszach wotywnych albo za zmarłych 4 klasy.

459. W czasie publicznej klęski albo potrzeby, która ze swojej natury trwa przez dłuższy czas (np. wojna, zaraza itp.), Ordynariusz miejscowy może nałożyć odpowiednią modlitwę nakazaną *na cały czas* nieszczęśliwego zdarzenia, lecz tę modlitwę:

- a) odmawia się tylko w poniedziałki, środy i piątki;
- b) opuszcza się w te same dni i w tych Mszach, o których mowa wyżej w n. 457 d.

460. Gdy zajdzie nagła poważna i publiczna potrzeba albo klęska i nie ma czasu, aby zwrócić się do Ordynariusza, proboszcz może nakazać odmawianie odpowiedniej modlitwy przez trzy kolejne dni na terenie swojej parafii, także w kościołach i kaplicach wyjętych.

Tej modlitwy nie wolno odmawiać w tych samych dniach i w tych samych Mszach, co modlitwy nakazanej przez miejscowego Ordynariusza (n. 457 d); jeżeli należałoby odmawiać modlitwę nakazaną przez Ordynariusza, to opuszcza się ją, przez te trzy dni.

IX — Modlitwa wotywna

461. Każdy kapłan może dowolnie dodać jedną modlitwę we wszystkich Mszach czytanych, nie konwentualnych, w dni liturgiczne 4 klasy.

462. Modlitwę wotywną można wybrać albo ze Mszy, które

wolno odprawiać jako wotywy, albo z modlitw różnych, albo ze Mszy i modlitw za zmarłych.

463. Tę modlitwę odmawia się na ostatnim miejscu po innych modlitwach; nie może ona przekraczać potrójnej liczby modlitw.

464. Orację wotywną za zmarłych można dodać w czytanych Mszach za zmarłych, nie konwentualnych, 4 klasy.

465. W modlitwie *A cunctis* można wymienić tytularnego świętego własnego kościoła, albo jakiegoś głównego Patrona, albo Założyciela lub Tytuł Zakonu albo Zgromadzenia. Poza tym należy zachować rubryki odnoszące się do tej modlitwy, które znajdują się w Mszale.

E) LEKCJE I INNE CZĘŚCI AŻ DO EWANGELII

466. Po modlitwie czyta się epistołę; po jej skończeniu odpowiada się *Deo gratias*.

467. Przed epistołą czyta się jedną lekcję:

- a) w środy Suchych Dni;
- b) w środę 4 tygodnia W. Postu;
- c) w Wielką Środę.

Na końcu tej lekcji odpowiada się *Deo gratias*.

468. Pięć lekcji czyta się przed epistołą w Soboty Suchych Dni; na końcu każdej lekcji, oprócz lekcji z Proroka Daniela, odpowiada się *Deo gratias*.

W Mszach konwentualnych oraz w Mszach, w których udziela się święceń zawsze należy odczytać wszystkie lekcje z ich modlitwami i wersetami; w innych Mszach tak ze śpiewem jak czytanych, można odmówić tylko pierwszą modlitwę, która odpowiada Oficjum z *Flectamus genua*, jeżeli należy je wygłosić, oraz pierwszą lekcję z jej wersetami, następnie mówi się w zwykły sposób *Dominus vobiscum, Et cum spiritu tuo, Oremus* i drugą modlitwę bez *Flectamus genua*, po której następują zachodzące wspomnienia. Opuściwszy następne lekcje z ich wersetami i modlitwami, natychmiast czyta się ostatnią lekcję czyli epistołę i następujący po niej traktus, a w sobotę po Zesłaniu Ducha Św. także sekwencję.

469. Po epistole, mówi się gradual i *Alleluia* z wersetami albo traktus, jak podano w Mszale na właściwym miejscu.

470. Przed ostatnim *Alleluia*, albo po traktusie mówi się sekwencję. Odnośnie sekwencji *Dies irae* należy zachować zasady podane w n. 399.

471. Na początku ewangelii mówi się *Dominus vobiscum* na co odpowiada się *Et cum spiritu tuo*; następnie: *Sequentia* (lub *Initium*) *sancti Evangelii secundum N.*, na co odpowiada się *Gloria, tibi Domine*; na końcu odpowiada się *Laus tibi, Christe*.

472. W Wielkim Tygodniu przed czytaniem opisu Męki Pańskiej nie mówi się *Dominus vobiscum* ani *Sequentia sancti Evangelii, Gloria tibi, Domine*, lecz *Passio Domini nostri Iesu Christi secundum N.*, a na końcu nie odpowiada się *Laus tibi, Christe*.

473. W Mszach ze śpiewem celebrans opuszcza to wszystko, co diakon, subdiakon i lektor śpiewają i czytają wykonując swój urząd.

474. Po ewangelii, zwłaszcza w niedziele i dni świąt obowiązujących w miarę możliwości winna się odbyć krótka homilia dla wiernych.

Jeżeli homilię wygłasza inny kapłan niż odprawiający, nie może jej głosić równocześnie z odprawianiem Mszy, przeszkadzając uczestnictwu wiernych; w takim wypadku należy przerwać odprawianie Mszy i podjąć je dopiero po zakończeniu homilii.

F) WYZNANIE WIARY

475. Po ewangelii lub homilii odmawia się wyznanie wiary:

- a) w każdą niedzielę, chociażby jej Oficjum ustąpiło przed jakimś świętem, albo odprawiano wotywę 2 klasy;
- b) w święta 1 klasy i w Mszach wotywnych 1 klasy;
- c) w święta 2 klasy Pańskie i N. Maryi Panny;
- d) przez oktawy Bożego Narodzenia, Wielkanocy i Zesłania Ducha Św., także w przypadające święta i we Mszach wotywnych;
- e) w główne święta (festa natalicia) Apostołów i Ewangelistów oraz w święta Katedry św. Piotra i św. Barnaby Ap.

476. Nie odmawia się wyznania wiary:

- a) we W. Czwartek w Mszach Krzyżma św. i Wieczerzy Pańskiej oraz we Mszy Wigilii Wielkanocnej;
- b) w święta 2 klasy, z wyjątkiem tych, które są wymienione wyżej w n. 475 c oraz e;
- c) w Mszach wotywnych 2 klasy;

- d) w Mszach świątecznych i wotywnych 3 i 4 klasy;
- e) z powodu jakiegoś wspomnienia zachodzącego we Mszy;
- f) w Mszach za zmarłych.

G) ANTYFONA NA OFIAROWANIE I CICHE MODLITWY

477. Po wyznaniu wiary, albo jeżeli się go nie odmawia, po ewangelii lub homilii, mówi się *Dominus vobiscum*, na co odpowiada się *Et cum spiritu tuo*, i *Oremus*; następuje antyfona na ofiarowanie, której nie ma tylko we Mszy Wigilii Wielkanocnej.

478. W okresie wielkanocnym do antyfony na ofiarowanie dodaje się *Alleluia*, jeżeli go nie ma. Poza okresem wielkanocnym oprócz okresu od Siedemdziesiątnicy do Wielkanocy, zachowuje się *Alleluia*, której niekiedy znajduje się na końcu antyfony na ofiarowanie.

479. Ofiarowanie hostii i kielicha i następne czynności wykonuje się jak w częściach stałych Mszy (Ordo Missae).

480. Modlitwę zwaną „*secreta*“ odmawia się cicho, bez *Dominus vobiscum* i *Oremus*. Odmawia się tyle modlitw cichych, ile było modlitw na początku Mszy. Odmawia się je w tym samym porządku i zakończy jak inne modlitwy.

481. Zakończenie ostatniej modlitwy cichej odmawia się cicho aż do słów *Per omnia saecula saeculorum*, które wypowiada się głośno.

H) PREFACJA

482. W każdej Mszy odmawia się prefację własną, a jeżeli jej nie ma, prefację okresową (de Tempore) albo zwykłą (Communis).

483. Żadne wspomnienie zachodzące we Mszy nie wprowadza własnej prefacji.

484. *Prefację o Bożym Narodzeniu* odmawia się:

- a) jako *własną* w Mszach Bożego Narodzenia i jego Oktawy oraz w święto Oczyszczenia N. M. P.;
- b) jako *okresową* w czasie oktawy Bożego Narodzenia także w Mszach, które poza oktawą miałyby prefację własną, z wyjątkiem tych Mszy, które mają własną prefację o tajemnicach lub Osobach Boskich; oraz w dniach od 2 do 5 stycznia.

485. *Prefację o Objawieniu Pańskim*, odmawia się:
a) jako *własną* w Mszach ze święta Objawienia Pańskiego i Wspomnienia Chrztu Chrystusa Pana;
b) jako *okresową* w dniach od 7 do 13 stycznia.
486. *Prefację wielkopostną* odmawia się:
a) jako *własną* w Mszach okresu od Środy Popielcowej do soboty przed 1 niedzielą Męki Pańskiej.
b) jako *okresową* w innych Mszach odprawianych w tym czasie i nie mających własnej prefacji.
487. *Prefację o Krzyżu Świętym* odmawia się:
a) jako *własną* w Mszach okresu od 1 niedzieli Męki aż do W. Czwartku Wieczerzy Pańskiej; w świątecznych i wotywnych Mszach o Krzyżu św., o Męce Pańskiej i narzędziach Męki Pańskiej, o Najdroższej Krwi Chrystusa, o Najświętszym Odkupicielu.
b) jako *okresowa* od 1 niedzieli Męki aż do W. Środy we wszystkich Mszach, które nie mają własnej prefacji.
488. *Prefację Mszy Krzyżma św.* odmawia się w W. Czwartek Wieczerzy Pańskiej w tej Mszy.
489. *Prefację Wielkanocną* odmawia się:
a) jako *własną* w Mszach okresu od Mszy Wigilii Wielkanocnej, aż do wigilii Wniebowstąpienia Pańskiego;
b) jako *okresową* w innych Mszach odprawianych w tym czasie i nie mających własnej prefacji.
490. *Prefację o Wniebowstąpieniu Pańskim* odmawia się:
a) jako *własną* w święto Wniebowstąpienia Pańskiego;
b) jako *okresową* od piątku po Wniebowstąpieniu, aż do piątku przed wigilią Zesłania Ducha Św., we wszystkich Mszach, które nie mają własnej prefacji.
491. *Prefację o Najśw. Sercu Jezusowym* odmawia się w Mszach świątecznych i wotywnych o Najśw. Sercu Jezusowym.
492. *Prefację o Chrystusie Królu* odmawia się w Mszach świątecznych i wotywnych o Chrystusie Królu.
493. *Prefację o Duchu Świętym* odmawia się:
a) jako *własną* w Mszach okresowych od Wigilii Zesłania Ducha Św. aż do następnej soboty, oraz w Mszach świątecznych i wotywnych o Duchu Świętym;
b) jako *okresową* w innych Mszach odprawianych w tym czasie i nie mających własnej prefacji.

494. *Prefację o Trójcy Przenajświętszej* odmawia się:

- a) jako *własną* w Mszach ze święta i wotywach o Przenajśw. Trójcy;
- b) jako *okresową* w niedziele Adwentu i we wszystkie niedziele 2 klasy poza okresem Wcielenia i wielkanocnym.

495. *Prefację o Najśw. Maryi Pannie* odmawia się w Mszach świątecznych i wotywnych o N. Maryi Pannie, oprócz święta Oczyszczenia N. Maryi Panny.

496. *Prefację o św. Józefie* odmawia się w Mszach świątecznych i wotywnych o św. Józefie.

497. *Prefację o Apostołach* odmawia się w Mszach świątecznych i wotywnych o Apostołach i Ewangelistach.

498. *Prefację zwykłą (Communis)* odmawia się w Mszach, które nie mają własnej prefacji i nie muszą przyjąć prefacji okresowej.

499. *Prefację o zmarłych* odmawia się w Mszach za zmarłych.

I) KANON MSZY I INNE CZĘŚCI AŻ DO POKOMUNII

500. Po prefacji i *Sanctus* odmawia się cicho Kanon Mszy, jak w Częściach stałych Mszy.

501. Ilekroć trzeba zmieniać modlitwy *Communicantes*, *Hanc igitur* oraz *Qui pridie*, zaznaczono to na właściwym miejscu w odnośnych Mszach.

W oktawach Bożego Narodzenia, Wielkanocy i Zesłania Ducha Świętego własne *Communicantes* oraz *Hanc igitur* odmawia się także w Mszach, które nie są z oktawy, chociażby miały własną prefację.

502. Właściwa pora (tempus proprium) rozdawania wiernym Komunii przypada we Mszy po Komunii odprawiającego kapłana, który sam winien ją rozdawać przystępującym, chyba że z powodu wielkiej ilości komunikujących wypada, aby mu pomógł jeden lub kilku innych kapłanów.

Jest zupełnie niewłaściwe (Dedecet omnino), aby przy tym samym ołtarzu, przy którym aktualnie odprawia się Mszę św., inny kapłan rozdawał Komunię św., poza właściwą jej porą.

Ze słusznej przyczyny wolno rozdawać Komunię św. także bezpośrednio przed lub po Mszy św., a nawet poza Mszą; w tych wypadkach należy użyć formy przepisanej w Rytuale rzymskim, Tyt. V, Rozdz. II, nn. 1—10.

503. Gdy rozdaje się Komunię św. w czasie Mszy, celebrans przyjąwszy Najświętszą Krew i opuściwszy spowiedź powszechną i absolicję, odmawia *Ecce Agnus Dei* i trzykrotnie *Domine, non sum dignus* i bezpośrednio przystępuje do rozdawania Komunii św.

504. Po odprawieniu Kanonu i wszystkich innych części aż do Komunii, odmawia się antyfonę na Komunię, a na jej końcu w okresie wielkanocnym dodaje się *Alleluia*, jeżeli go nie ma; poza okresem wielkanocnym, oprócz okresu od Siedemdziesiątnicy aż do Wielkanocy, zachowuje się *Alleluia*, które niekiedy znajduje się na końcu tej antyfony.

505. Modlitwy po Komunii odmawia się w tej samej ilości, w taki sposób i w takim porządku jak modlitwy na początku Mszy.

506. W Mszach z dni powszednich W. Postu i okresu Męki Pańskiej, oprócz Trzech Dni Świętych po ostatniej modlitwie po Komunii, dodaje się *modlitwę nad ludem*, którą odmawia się zawsze pod odrębnym zakończeniem, a przed nią mówi się *Oremus. Humiliate capita vestra Deo*. Tę modlitwę należy odmówić, choćby ją już poprzedziły trzy modlitwy po Komunii.

L) ZAKOŃCZENIE MSZY

507. Na końcu Mszy mówi się *Ite Missa est*, na co odpowiada się *Deo gratias*.

Jednak:

- a) we wieczornej Mszy Wieczerzy Pańskiej, po której następuje uroczyste złożenie Najśw. Sakramentu oraz w innych Mszach, po których następuje jakaś procesja, mówi się *Benedicamus Domino*, na co odpowiada się *Deo gratias*;
- b) w Mszach z oktawy Zmartwychwstania do *Ite missa est* i następującego *Deo gratias* dodaje się podwójne *Alleluia*;
- c) w Mszach za zmarłych mówi się *Requiescant in pace*, na co odpowiada się. *Amen*.

508. Po odmówieniu *Placeat* daje się błogosławieństwo, które opuszcza się tylko wtedy, gdy mówi się *Benedicamus Domino* albo *Requiescant in pace*.

509. Jako ostatnią ewangelię w każdej Mszy zasadniczo odczytuje się początek Ewangelii według Jana. Jednak w 2 niedzielę Męki Pańskiej czyli Palmową we wszystkich Mszach,

które nie łączą się z poświęceniem palm i procesją odczytuje się ostatnią ewangelię własną.

510. Ostatnią ewangelię zupełnie się opuszcza:

- a) w Mszach w których mówi się *Benedicamus Domino*, zgodnie z n. 507 a;
- b) w trzeciej Mszy w święto Bożego Narodzenia;
- c) w 2 niedzielę Męki Pańskiej czyli Palmową we Mszy, która następuje po poświęceniu i procesji z palmami;
- d) we Mszy Wigilii Wielkanocnej;
- e) w Mszach za zmarłych, gdy następuje absolucja przy katafalku;
- f) w Mszach, które następują po niektórych konsekracjach zgodnie z rubrykami Pontyfikału Rzymskiego.

ROZDZIAŁ IX

RODZAJ GŁOSU WE MSZY

511. *We Mszy czytanej* mówi się głośno:

- a) słowa *In nomine Patris* itd.; psalm *Iudica me Deus* z antyfoną, spowiedź powszechną i następujące modlitwy aż do *Oremus* włącznie; modlitwy *Aufer a nobis* oraz *Oramus te, Domine* mówi się cicho;
- b) antyfonę na wejście z werselem i *Gloria Patri* oraz *Kyrie, eleison*;
- c) hymn *Gloria in excelsis Deo*;
- d) *Dominus vobiscum, Oremus, Flectamus genua — Levate*, modlitwy;
- e) lekcje, epistołę, gradual, traktus *Alleluia* z werselem, sekwencję i ewangelię;
- f) wyznanie wiary;
- g) *Dominus vobiscum, Oremus*, antyfonę na ofiarowanie oraz słowa *Orate fratres*;
- h) prefację oraz *Sanctus — Benedictus*;
- i) słowa *Nobis quoque peccatoribus*; modlitwę Pańską ze wstępem; *Per omnia saecula saeculorum* i *Pax Domini sit semper vobiscum*; *Agnus Dei* itd.; słowa *Domine, non sum dignus* przed Komunią celebransą; formuły przy Komunii wiernych; anty-

fonę na Komunię; *Dominus vobiscum* i pokomunie oraz słowa *Humiliate capita vestra Deo* i modlitwę nad ludem.

Wszystkie inne modlitwy odmawia się cicho.

512. Kapłan winien bardzo starać się o to, aby modlitwy głośne odmawiać wyraźnie i godnie, niezbyt śpiesznie, aby mógł czytać ze zrozumieniem i niezbyt wolno, aby nie sprawiać odrazy słuchającym; jeżeli odprawia przy bocznym ołtarzu, niech nie mówi zbyt głośno, aby nie przeszkadzać odprawiającym równocześnie w tym samym kościele, ani tak cicho, że otaczający nie mogą go słyszeć. Modlitwy ciche niech odmawia tak, aby sam siebie słyszał, a nie był słyszany przez otaczających go.

513. *We Mszy uroczystej* celebrans:

- a) śpiewa: *Dominus vobiscum*, ilekroć zachodzi, oprócz wersetów po spowiedzi powszechnej; modlitwy; *Oremus* przed antyfoną na ofiarowanie; *Per omnia saecula saeculorum* z prefacją; *Per omnia saecula saeculorum* z *Pater noster* i jego wstępem; *Per omnia saecula saeculorum* z *Pax Domini*;
- b) zaczyna śpiewać *Gloria* oraz *Credo*, gdy należy je wykonać;
- c) *mówi głośno*: modlitwy przy Komunii wiernych i słowa błogosławieństwa na końcu Mszy;
- d) *mówi półgłosem*: części, na które mają odpowiadać diakon i subdiakon;
- e) *mówi cicho*: inne części, które we Mszy czytanej należy odmawiać głośno;
- f) *opuszcza*: te części, które wygłaszają diakon, subdiakon i lektor.

514. *W Mszach śpiewanych*, to znaczy bez diakona i subdiakona, celebrans winien zachować to, co powiedziano w numerze poprzednim, a ponadto winien odśpiewać części należące do diakona i subdiakona. Epistolę może śpiewać lektor. Jeżeli lektor jej nie śpiewa wystarczy, jeżeli odczyta ją bez śpiewu sam celebrans, może on jednak odśpiewać ją w zwykły sposób.

515. *Tonu uroczystego* w śpiewie modlitw, prefacji i modlitwy Pańskiej używa się:

- a) w niedziele;
- b) w Mszach świątecznych oraz we Mszy o N. Maryi Pannie w soboty;

- c) w wigilie 1 klasy;
 - d) w Wielki Czwartek Wieczerzy Pańskiej;
 - e) w oktawach;
 - f) w Mszach wotywnych 1, 2 i 3 klasy.
516. *Tonu powszedniego (ferialis)* używa się:
- a) w dni powszednie;
 - b) w wigilie 2 i 3 klasy;
 - c) w Mszach wotywnych 4 klasy;
 - d) w Mszach za zmarłych.

ROZDZIAŁ X

PORZĄDEK KLĘCZENIA, SIEDZENIA I STANIA WE MSZY

517. *We Mszy czytanej* kapłan odprawiający klęka:
- a) ilekroć w obrzędach Mszy (Ritus servandus in celebratione Missae) albo w Częściach stałych Mszy (Ordo Missae) albo w częściach zmiennych Mszy (Proprium), zaznaczono, że ma klękać;
 - b) gdy Najśw. Sakrament spoczywa odsłonięty na ołtarzu, ilekroć przychodzi do środka ołtarza, lub odchodzi.
518. *W Mszach śpiewanych*, kapłan odprawiający klęka:
- a) w tych momentach, w których klęka we Mszy czytanej; jednak na słowa, które inni mają odśpiewać nie klęka wtedy, gdy sam czyta te słowa, lecz wtedy, gdy te słowa śpiewają usługujący lub chór, zależnie od przepisów rubryk;
 - b) na słowa *Et incarnatus est* w wyznaniu wiary kapłan odprawiający zawsze klęka, gdy te słowa odmawia; gdy się je śpiewa, powtórnie klęka, jeżeli nie siedzi; jeżeli siedzi, nie klęka, lecz tylko głęboko pochyla odkrytą głowę, z wyjątkiem trzech Mszy Bożego Narodzenia i Mszy Zwiastowania N. Maryi Panny, w których wszyscy klękają, gdy śpiewa się te słowa.
519. *Usługujący* we Mszach ze śpiewem zawsze klękają z odprawiającym kapłanem oprócz subdiakona trzymającego księgę na ewangelię i akolitów trzymających świeczniki, którzy wtedy nie klękają. Gdy diakon śpiewa słowa, na które należy klęknąć, sam klęka zwrócony w stronę księgi, celebrans

zaś i wszyscy inni klękają zwróciwszy się w stronę ołtarza. Na przestoczenie usługujący klękają na oba kolana.

520. W chórze, ci którzy nie są Prałatami klękają na spowiedź powszechną z psalmem i na błogosławieństwo celebransa na końcu Mszy. Prałaci zaś i kanonicy na błogosławieństwo głęboko pochylają głowy.

521. Ponadto wszyscy, także Prałaci, klękają w chórze:

- a) na Przestoczenie;
- b) na Komunię wiernych;
- c) w Mszach dni powszednich Adwentu, W. Postu, okresu Męki Pańskiej, Suchych Dni wrześnieowych, wigilii 2 i 3 klasy poza okresem wielkanocnym i w Mszach za zmarłych: na modlitwy przed epistołą, po *Dominus vobiscum*; od końca *Sanctus* aż do wstępu modlitwy Pańskiej wyłącznie oraz na modlitwy po Komunii i nad ludem;
- d) ilekroć usługujący lub Chór śpiewają słowa, które wymagają ukłonienia.

522. W chórze wszyscy klękają na jedno kolano:

- a) gdy celebrans odmawia w wyznaniu wiary słowa *Et incarnatus est* itd.;
- b) gdy w ostatniej ewangelii czyta słowa *Et Verbum caro factum est*.

523. We Mszy uroczystej celebrans może siedzieć obok ołtarza po stronie epistoły między diakonem i subdiakonem, gdy śpiewa się: *Kyrie, eleison, Gloria in excelsis*, sekwencję i *Credo*; w innym czasie stoi przy ołtarzu lub klęka, jak wyżej. Odnosi się to także do Mszy śpiewanej.

524. W chórze nie siedzą ci, którzy aktualnie śpiewają, inni zaś mogą siedzieć:

- a) gdy celebrans siedzi;
- b) gdy śpiewa się lekcje i epistołę, gradual, traktus, *Alleluia* z jego wersetem i sekwencję;
- c) od ofiarowania aż do okadzenia chóru, lub jeżeli nie okadza się chóru, aż do prefacji;
- d) od końca Komunii aż do *Dominus vobiscum* przed pokomunią.

Na inne części stoją lub klęczą jak wyżej.

ROZDZIAŁ XI

PRZYGOTOWANIE OŁTARZA DO MSZY

525. Ołtarz, na którym odprawia się Najśw. Ofiarę Mszy winien być kamienny, należycie konsekrowany, albo powinien zawierać płytę kamienną, należycie konsekrowaną, która ma być tak obszerna, aby spoczęła na niej hostia i większa część kielicha, albo na podstawie indultu papieskiego *antimensium* należycie poświęcone.

526. Ołtarz należy przykryć trzema poświęconymi obrusami, z których jeden ma być tak długi, aby po bokach spływał aż do posadzki.

527. Nad ołtarzem winien się wznosić dość wielki krzyż z wizerunkiem Ukrzyżowanego, a po obu jego stronach świeczniki z zapalonymi świecami, których ilość zależy od rodzaju Mszy. Ustawia się także tabliczki z cichymi modlitwami, lecz tylko na czas Mszy; po stronie epistoły przygotowuje się poduszkę lub pupit pod Mszą.

528. Po stronie epistoły, na stole do tego przeznaczonym, należy przygotować ampułki z winem i wodą oraz ręcznik na tacce, mały dzwonek i patinę do Komunii wiernych.

529. Na ołtarzu nie wolno kłaść niczego, co nie należy do Ofiary Mszy lub ozdób ołtarza.

530. Tam, gdzie istnieje zwyczaj zapalania świecy obok ołtarza, od Przeistoczenia do Komunii, należy go zachować.

CALENDARIUM

BREVIARII ET MISSALIS ROMANI

IANUARIUS

1	OCTAVA NATIVITATIS DOMINI	I cl.
5	<i>Commemoratio S. Telesphori Papae et Mart.</i>	Comm.
6	IN EPIPHANIA DOMINI	I cl.
7		
8		
9		
10		
11	<i>Commemoratio S. Hygini Papae et Mart.</i>	Comm.
12		
13	IN COMMEMORATIONE BAPTISMATIS D. N. I. C.	II cl.
14	S. Hilari Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Felicis Presb. et Mart.</i>	
15	S. Pauli primi Eremitae, Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Mauri Abb.</i>	
16	S. Marcelli I Papae et Mart	III cl.
17	S. Antonii Abb.	III cl.
18	<i>Commemoratio S. Priscae Virg. et Mart.</i>	Comm.
19	<i>Commemoratio Ss. Marii, Marthae, Audifacis et Aba-</i> <i>chum Mm.</i>	Comm.
	<i>Commemoratio S. Canuti Regis, Mart.</i>	
20	Ss. Fabiani Papae et Sebastiani Mm.	III cl.
21	S. Agnetis Virg. et Mart	III cl.
22	Ss. Vincentii et Anastasii Mm.	III cl.
23	S. Raymundi de Pennafort Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Emerentianae Virg. et Mart.</i>	
24	S. Timothei Ep. et Mart.	III cl.
25	In Conversione S. Pauli Ap.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Petri Ap.</i>	
26	S. Polycarpi Ep. et Mart.	III cl.

27	S. Ioannis Chrysostomi Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
28	S. Petri Nolasci Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Agnetis Virg. et Mart. secundo</i>	
29	S. Francisci Salesii Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
30	S. Martinae Virg. et Mart.	III cl.
31	S. Ioannis Bosco Conf.	III cl.
	Dominica inter octavam Nativitatis Domini et Epiphaniam, vel, ea deficiente, die 2 ianuarii:	
	SANCTISSIMI NOMINIS JESU	II cl.
	Dominica I post Epiphaniam: S. FAMILIAE, IESU, MARIAE, IOSEPH	II cl.

FEBRUARIUS

1	S. Ignatii Ep. et Mart.	III cl.
2	IN PURIFICATIONE B. MARIAE VIRG.	II cl.
3	<i>Commemoratio S. Blasii Ep. et Mart.</i>	Comm.
4	S. Andrae Corsini Ep. et Conf.	III cl.
5	S. Agathae Virg. et Mart.	III cl.
6	S. Titi Ep. et Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Dorotheae Virg. et Mart.</i>	
7	S. Romualdi Abb.	III cl.
8	S. Ioannis de Matha Conf.	III cl.
9	S. Cyrilli Ep. Alex., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Apolloniae Virg. et Mart.</i>	
10	S. Scholasticae Virg.	III cl.
11	In Apparitione B. Mariae Virg. Immaculatae	III cl.
12	Ss. Septem Fundatorum Ordinis Servorum B. Mariae Virg., Confessorum	III cl.
13		
14	<i>Commemoratio S. Valentini Presb. et Mart.</i>	Comm.
15	<i>Commemoratio Ss. Faustini et Iovitae Mm.</i>	Comm.
16		
17		
18	<i>Commemoratio S. Simeonis Ep. et Mart.</i>	Comm.
19		
20		
21		
22	CATHEDRA S. PETRI AP.	II cl.
	<i>Commemoratio S. Pauli Ap.</i>	
23	S. Petri Damiani Ep., et Eccl. Doct.	III cl.
24	S. MATTHIAE AP.	II cl.
25		
26		

27 S. Gabrielis a Virg. Perdolente, Conf. III cl.
28

In anna bissextili mensis februarius est dierum 29, et festum S. Matthiae celebratur die 25 februarii ac festum S. Gabrielis a Virg. Perdolente die 28 februarii, et bis dicitur Sexto Kalendas, id est die 24 et die 25; et littera dominicalis quae assumpta fuit in mense ianuario, mutetur in praecedentem: ut, si in ianuario littera dominicalis fuerit A, mutetur in praecedentem, quae est g, etc., et littera f bis servit, 24 et 25.

MARTIUS

1
2
3
4 S. Casimiri Conf. III cl.
Commemoratio S. Lucii Papae et Mart.
5
6 Ss. Perpetuae et Felicitatis Mm. III cl.
7 S. Thomae de Aquino Conf. et Eccl. Doct. III cl.
8 S. Ioannis a Deo Conf. III cl.
9 S. Franciscae Romanae Vid. III cl.
10 Ss. Quadraginta Martyrum. III cl.
11
12 S. Gregorii I Papae, Conf. et Eccl. Doct. III cl.
13
14
15
16
17 S. Patricii Ep. et Conf. III cl.
18 S. Cyrilli Ep. Herosolymitani, Conf. et Eccl. Doct. III cl.
19 **S. IOSEPH, SPONSI B. MARIAE VIRG.,** Conf. et Eccl.
univ. Patroni I cl.
20
21 S. Benedicti Abb. III cl.
22
23
24 S. Gabrielis Archang. III cl.
25 **IN ANNUNTIATIONE B. MARIAE VIRG.** I cl.
26
27 S. Ioannis Damasceni Conf. et Eccl. Doct. III cl.
28 S. Ioannis de Capistrano Conf. III cl.
29
30
31
Feria VI post Dominicam I Passionis: *Commemoratio Septem
Dolorum B. Mariae Virg.* III cl.

APRILIS

1		
2	S. Francisci de Paula Conf.	III cl.
3		
4	S. Isidori Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
5	S. Vincenti Ferrerii Conf.	III cl.
6		
7		
8		
9		
10		
11	S. Leonis I Papae, Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
12		
13	S. Hermenegildi Mart.	III cl.
14	S. Iustini Mart.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Tiburtii, Valeriani et Maximi Mm.</i>	
15		
16		
17	<i>Commemoratio S. Aniceti I Papae et Mart.</i>	Comm.
18		
19		
20		
21	S. Anselmi Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
22	Ss. Soteris et Caii Pp. et Mm.	III cl.
23	<i>Commemoratio S. Georgii Mart.</i>	Comm.
24	S. Fidelis de Sigmaringa Mart.	III cl.
25	Litania maior	
	S. MARCI EVANGELISTAE	II cl.
26	Ss. Cleti et Marcellini Pp. et Mm.	III cl.
27	S. Petri Canisii Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
28	S. Pauli a Cruce Conf.	I I cl.
29	S. Petri Mart.	III cl.
30	S. Catharinae Senensis Virg.	III cl.

MAIUS

1	S. IOSEPH OPIFICIS, SPONSI B. MARIAE VIRG., Conf.	I cl.
2	S. Athanasii Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
3	<i>Commemoratio Ss. Alexandri, Eventii et Theoduli Mm., ac</i> <i>S. Iuvenalis Ep. et Conf.</i>	Comm.
4	S. Monicae Vid.	III cl.
5	S. Pii V Papae et Conf.	III cl.
6		

7	S. Stanislai Ep. et Mart.	III cl.
8		
9	S. Gregorii Naziazeni Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
10	S. Antonini Ep. et Conf. <i>Commemoratio Ss. Gordiani et Epimachi Mm.</i>	III cl.
11	Ss. PHILIPPI ET IACOBI APP.	II cl.
12	Ss. Nerei, Achillei et Domitillae Virg., atque Pancratii, Mm.	III cl.
13	S. Roberti Bellarmino Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
14	<i>Comemoratio S. Bonifatii Mart.</i>	Comm.
15	S. Ioannis Bapt. de la Salle Conf.	III cl.
16	S. Ubaldi Ep. et Conf.	III cl.
17	S. Paschalis Baylon Conf.	III cl.
18	S. Venantii Mart.	III cl.
19	S. Petri Caelestini Papae et Conf. <i>Commemoratio S. Pudentianae Virg.</i>	III cl.
20	S. Bernardini Senensis Conf.	III cl.
22		
23		
24		
25	S. Gregorii VII Papae et Conf. <i>Commemoratio S. Urbani I Papae et Mart.</i>	III cl.
26	S. Philippi Nerii Conf. <i>Commemoratio S. Eleutherii Papae et Mart.</i>	III cl.
27	S. Bedae Venerabilis Conf. et Eccl. Doct. <i>Commemoratio S. Ioannis I Papae et Mart.</i>	III cl.
28	S. Augustini Ep. et Conf.	III cl.
29	S. Mariae Magdalenae de Pazzis Virg.	III cl.
30	<i>Commemoratio S. Felicis I Papae et Mart.</i>	Comm.
31	B. MARIAE VIRG. REGINAE <i>Commemoratio S. Petronillae Virg.</i>	II cl.

IUNIUS

1	S. Angelae Mericiae Virg.	III cl.
2	<i>Commemoratio Ss. Marcellini, Petri atque Erasmi Ep., Mm.</i>	Comm.
3		
4	S. Francisci Caracciolo Conf.	III cl.
5	S. Bonifacii Ep. et Mart.	III cl.
6	S. Norberti Ep. et Conf.	III cl.
7		
8		
9	<i>Commemoratio Ss. Primi et Feliciani Mm.</i>	Comm.
10	S. Margaritae Reg., Vid.	III cl.

11	S. Barnabae Ap.	III cl.
12	S. Ioannis a S. Facundo Conf.	III cl.
13	S. Antonii de Padua Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
14	S. Basilii Magni Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
15	<i>Commemoratio Ss. Viti, Modesti atque Crescentiae Mm.</i>	Comm.
16		
17	S. Gregorii Barbadici Ep. et Conf.	III cl.
18	S. Ephraem Syri Diaconi, Conf. et Eccl. Doct. <i>Commemoratio Ss. Marci et Marcelliani MM.</i>	III cl.
19	S. Iulianae de Falconeriis Virg. <i>Commemoratio Ss. Gervasii et Protasii Mm.</i>	III cl.
20	<i>Commemoratio S. Silverii Papae et Mart.</i>	Comm.
21	S. Aloisii Gonzagae Conf.	III cl.
22	S. Paulini Ep. et Conf.	III cl.
23	Vigilia	II cl.
24	IN NATIVITATE S. IOANNIS BAPTISTAE	I cl.
25	S. Gulielmi Abb.	III cl.
26	Ss. Ioannis et Pauli Mm.	III cl.
27		
28	Vigilia	II cl.
29	SS. PETRI ET PAULI APP.	I cl.
30	In Commemoratione S. Pauli Ap. <i>Commemoratio S. Petri Ap.</i>	III cl.

IULIUS

1	PRETIOSISSIMI SANGUINIS D. N. I. C.	I cl.
2	IN VISITATIONE B. MARIAE VIRG. <i>Commemoratio Ss. Processi et Martiniani Mm.</i>	II cl.
3	S. Irenaei Ep. et Mart.	III cl.
4		
5	S. Antonii Mariae Zaccaria Conf.	III cl.
6		
7	Ss. Cyrilli et Methodii Epp. et Cc.	III cl.
8	S. Elisabeth Reg., Vid.	III cl.
9		
10	Ss. Septem Fratrum Mm., ac Ss. Rufinae et Secundae Vv. et Mm.	III cl.
11	<i>Commemoratio S. Pii I Papae et Mart.</i>	Comm.
12	S. Ioannis Gualberti Abb. <i>Commemoratio Ss. Naboris et Felicis Mm.</i>	III cl.
13		
14	S. Bonaventurae Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
15	S. Henrici Imperatoris, Conf.	III cl.

16	<i>Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo</i>	Comm.
17	<i>Commemoratio S. Alexii Conf.</i>	Comm.
18	S. Camilli de Lellis Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Symphorosae et septem eius filiorum</i> Mm.	
19	S. Vincentii a Paulo Conf.	III cl.
20	S. Hieronymi Aemiliani Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Margaritae Virg. et Mart.</i>	
21	S. Laurentii de Brundusio Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Praxedis Virg.</i>	
22	S. Mariae Magdalenae Poenitentis	III cl.
23	S. Apollinaris Ep. et Mart.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Liborii Ep. et Conf.</i>	
24	<i>Commemoratio S. Christinae Virg. et Mart.</i>	III cl.
25	S. IACOBI AP.	II cl.
	<i>Commemoratio S. Christophori Mart.</i>	
26	S. ANNAE MATRIS B. MARIAE VIRG.	II cl.
27	<i>Commemoratio S. Pantaleonis Mart.</i>	Comm.
28	Ss. Nazarii et Celsi Mm., Victoris I Papae et Mart., ac Inno- centii I Papae et Conf.	III cl.
29	S. Marthae Virg.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Felicis, Simplicii, Faustini et Beatricis</i> Mm.	
30	<i>Commemoratio Ss. Abdon et Sennen Mm.</i>	Comm.
31	S. Ignatii Conf.	III cl.

AUGUSTUS

1	<i>Commemoratio Ss. Machabaeorum Mm.</i>	Comm.
2	S. Alphonsi Mariae de Ligorio Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Stephani I Papae et Mart.</i>	
3		
4	S. Dominici Conf.	III cl.
5	In Dedicatione S. Mariae ad Nives	III cl.
6	IN TRANSFIGURATIONE D.N.I.C.	II cl.
	<i>Commemoratio Ss. Xysti II Papae, Felicissimi et Agapiti Mm.</i>	
7	S. Caietani Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Donati Ep. et Mart.</i>	
8	S. Ioannis Mariae Vianney Conf. <i>Commemoratio Ss. Cyriaci, Largi et Smaragdi Mm.</i>	
9	Vigilia	III cl.
	<i>Commemoratio S. Romani Mart.</i>	
10	S. LAURENTII MART.	II cl.
11	<i>Commemoratio Ss. Tiburtii et Susannae Virg., Mm.</i>	Comm.

12	S. Clarae Virg.	III cl.
13	<i>Commemoratio Ss. Hippolyti et Cassiani Mm.</i>	Comm.
14	Vigilia	II cl.
	<i>Commemoratio S. Eusebii Conf.</i>	
15	IN ASSUMPTIONE B. MARIAE VIRG.	I cl.
16	S. IOACHIM, PATRIS B. MARIAE VIRG., CONF.	II cl.
17	S. Hyacinthi Conf.	III cl.
18	<i>Commemoratio S. Agapiti Mart.</i>	Comm.
19	S. Ioannis Eudes Conf.	III cl.
20	S. Bernardi Abb., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
21	S. Ioannae Franciscæ Frémiot de Chantal Vid.	III cl.
22	IMMACULATI CORDIS B. MARIAE VIRG.	II cl.
	<i>Commemoratio Ss. Timothei et Soc. Mm.</i>	
23	S. Philippi Benitii Conf.	III cl.
24	S. BARTHOLOMAEI AP.	II cl.
25	S. Ludovici Regis, Conf.	III cl.
26	<i>Commemoratio S. Zephyrini Papae et Mart.</i>	Comm.
27	S. Iosephi Calasantii Conf.	III cl.
28	S. Augustini Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Hermetis Mart.</i>	
29	In Decollatione S. Ioannis Bapt.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Sabinæ Mart.</i>	
30	S. Rosae Limanae Virg.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Felicis et Adaucti Mm.</i>	
31	S. Raymundi Nonnati Conf.	III cl.

SEPTEMBER

1	<i>Commemoratio S. Aegidii Abb.</i>	Comm.
	<i>Commemoratio Ss. duodecim Fratrum Mm.</i>	
2	S. Stephani Regis, Conf.	III cl.
3	S. Pii X Papae et Conf.	III cl.
4		
5	S. Laurentii Iustiniani Ep. et Conf.	III cl.
6		
7		
8	IN NATIVITATE B. MARIAE VIRG.	II cl.
	<i>Commemoratio S. Hadriani Mart.</i>	
9	<i>Commemoratio S. Gorgonii Mart.</i>	Comm.
10	S. Nicolai de Tolentino Conf.	III cl.
11	<i>Commemoratio Ss. Proti et Hyacinthi Mm.</i>	Comm.
12	Sanctissimi Nominis B. Mariae Virg.	III cl.
13		
14	IN EXALTATIONE S. CRUCIS	II cl.

15	SEPTEM DOLORUM B. MARIAE VIRG.	II cl.
	<i>Commemoratio S. Nicomedis Mart.</i>	
16	Ss. Cornelii Papae et Cypriani Ep., Mm.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Euphemiae Virg., Luciae et Geminiani Mm.</i>	
17	<i>Commemoratio Impressionis Ss. Stigmatum S. Francisci Conf.</i>	Comm.
18	S. Iosephi de Cupertino Conf.	III cl.
19	Ss. Ianuarii Ep. et Sociorum Mm.	III cl.
20	<i>Commemoratio Ss. Eustachii et Sociorum, Mm.</i>	Comm.
21	S. MATTHAEI AP. ET EVANGELISTAE	II cl.
22	S. Thomae de Villanova Ep. et Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Mauritii et Soc. Mm.</i>	
23	S. Lini Papae et Mart.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Theclae Virg. et Mart.</i>	
24	<i>Commemoratio B. Mariae Virg. de Mercede</i>	Comm.
25		
26	<i>Commemoratio Ss. Cypriani et Iustinae Virg., Mm.</i>	Comm.
27	Ss. Cosmae et Damiani Mm.	III cl.
28	S. Wenceslai Ducis, Mart.	III cl.
29	IN DEDICATIONE S. MICHAELIS ARCH.	I cl.
30	S. Hieronymi Presb., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.

OCTOBER

1	<i>Commemoratio S. Remigii Ep. et Conf.</i>	Comm.
2	Ss. Angelorum Custodum	III cl.
3	S. Theresiae a Iesu Infante Virg.	III cl.
4	S. Francisci Conf.	III cl.
5	<i>Commemoratio Ss. Placidi et Sociorum Mm.</i>	Comm.
6	S. Brunonis Conf.	III cl.
7	B. MARIAE VIRG. A ROSARIO	II cl.
	<i>Commemoratio S. Marci I Papae et Conf.</i>	
8	S. Birgittae Vid.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii Mm.</i>	
9	S. Ioannis Leonardi Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Dionysii Ep., Rustici et Eleutherii Mm.</i>	
10	S. Francisci Borgiae Conf.	III cl.
11	MATERNITATIS B. MARIAE VIRG.	II cl.
12		
13	S. Eduardi Regis, Conf.	III cl.
14	S. Callisti I Papae et Mart.	III cl.
15	S. Theresiae Virg.	III cl.
16	S. Hedwigis Vid.	III cl.
17	S. Margaritae Mariae Alacoque Virg.	III cl.
18	S. LUCAE EVANGELISTAE	II cl.

19	S. Petri de Alcantara Conf.	III cl.
20	S. Ioannis Cantii Conf.	III cl.
21	<i>Commemoratio S. Hilarionis Abb.</i>	Comm.
	<i>Commemoratio Ss. Ursulae ec Soc. Vv. et Mm.</i>	
22		
23	S. Antonii Mariae Claret Ep. et Conf.	III cl.
24	S. Raphaelis Archang.	III cl.
25	<i>Commemoratio Ss. Chrysanthi et Dariae Mm.</i>	Comm.
26	<i>Commemoratio S. Evaristi Papae et Mart.</i>	Comm.
27		
28	SS. SIMONIS ET IUDAE APP.	II cl.
29		
30		
31	Dominica ultima Octobris: D. N. IESU CHRISTI REGIS	I cl.

NOVEMBER

1	OMNIUM SANCTORUM	I cl.
2	IN COMMEMORATIONE OMNIUM FIDELIUM DEFUNCTORUM	I cl.
3		
4	S. Caroli Ep. et Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Vitalis et Agricolae Mm.</i>	
5		
6		
7		
8	<i>Commemoratio Ss. Quatuor Coronatorum Mm.</i>	Comm.
9	IN DEDICATIONE ARCHIBASILICAE SS.MI SALVATORIS	II cl.
	<i>Commemoratio S. Theodori Mart.</i>	
10	S. Andreae Avellini Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio Ss. Tryphonis, Respicii et Nymphae Virg., Martyrum.</i>	
11	S. Martini Ep. et Conf.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Mennae Mart.</i>	
12	S. Martini I Papae et Mart.	III cl.
13	S. Didaci Conf.	III cl.
14	S. Iosaphat Ep. et Mart.	III cl.
15	S. Alberti Magni Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
16	S. Gertrudis Virg.	III cl.
17	S. Gregorii Thaumaturgi Ep. et Conf.	III cl.
18	In Dedicacione Basilicarum Ss. Petri et Pauli App.	III cl.
19	S. Elisabeth Vid.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Pontiani Papae et Mart.</i>	

20	S. Felicis de Valois Conf.	III cl.
21	In Praesentatione B. Mariae Virg.	III cl.
22	S. Caeciliae Virg. et Mart.	III cl.
23	S. Clementis I Papae et Mart.	III cl.
24	S. Ioannis a Cruce Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Chrysogoni Mart.</i>	
25	S. Catharinae Virg. et Mart.	III cl.
26	S. Silvestri Abb.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Petri Alexandr. Ep. et Mart.</i>	Comm.
27		
28		
29	<i>Commemoratio S. Saturnini Mart.</i>	Comm.
30	S. ANDREAE AP.	II cl.

DECEMBER

1		
2	S. Bibianae Virg. et Mart.	III cl.
3	S. Francisci Xaverii Conf.	III cl.
4	S. Petri Chrysologi Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
	<i>Commemoratio S. Barbarae Virg. et Mart.</i>	
5	<i>Commemoratio S. Sabbae Abb.</i>	Comm.
6	S. Nicolai Ep. et Conf.	III cl.
7	S. Ambrosii Ep., Conf. et Eccl. Doct.	III cl.
8	IN CONCEPTIONE IMMACULATA B. MARIAE VIRG.	I cl.
9		
10	<i>Commemoratio S. Melchiadis Papae et Mart.</i>	Comm.
11	S. Damasi et Conf.	III cl.
12		
13	S. Luciae Virg. et Mart.	III cl.
14		
15		
16	S. Eusebii Ep. et Mart.	III cl.
17		
18		
19		
20		
21	S. THOMAE AP.	II cl.
22		
23		
24	Vigilia	I cl.
25	IN NATIVITATE DOMINI	I cl. cum Octava
	In secunda Missa: <i>Commemoratio S. Anastasiae Mart.</i>	

26	II dies infra octavam Nativitatis Domini S. STEPHANI PROTOMART.	II cl.
27	III dies infra octavam Nativitatis Domini S. IOANNIS AP. ET EVANGELISTAE	II cl.
28	IV dies infra octavam Nativitatis Domini. Ss. INNOCEN- TIUM MARTYRUM	II cl.
29	DE V DIE INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI .	II cl.
31	DE VII DIE INFRA OCTAVAM NATIVITATIS DOMINI .	II cl.

Commemoratio S. Silvestri I Papae et Conf.

TABELA DNI LITURGICZNYCH

NIEDZIELE

NIEDZIELE 1 KLASY

Pierwsza, druga, trzecia i czwarta Adwentu.
Pierwsza, druga, trzecia i czwarta W. Postu.
Pierwsza i druga Męki Pańskiej.
Niedziela Zmartwychwstania.
Niedziela Biała.
Niedziela Zesłania Ducha Świętego.

NIEDZIELE 2 KLASY

Wszystkie inne niedziele nie wymienione wyżej.

DNI POWSZEDNIE

DNI POWSZEDNIE 1 KLASY

Środa Popielcowa.
Wszystkie dni powszednie W. Tygodnia.

DNI POWSZEDNIE 2 KLASY

Dni powszednie Adwentu od dnia 17 do dnia 23 grudnia.
Suche dni Adwentu, W. Postu i wrześnieowe.

DNI POWSZEDNIE 3 KLASY

Dni powszednie Adwentu aż do 16 grudnia włącznie, poza Suchymi Dniami.

Dni W. Postu i Męki Pańskiej, nie wymienione wyżej.

DNI POWSZEDNIE 4 KLASY

Wszystkie inne dni powszednie nie wymienione wyżej.

WIGILIE**WIGILIE 1 KLASY**

Wigilia Bożego Narodzenia.
Wigilia Zesłania Ducha Świętego.

WIGILIE 2 KLASY

Wigilia Wniebowstąpienia Pańskiego.
Wigilia Wniebowzięcia N. M. P.
Wigilia Narodzenia św. Jana Chrzciciela.
Wigilia Świętych Apostołów Piotra i Pawła.

WIGILIE 3 KLASY

Wigilia św. Wawrzyńca Męczennika.

OKTAWY**OKTAWY 1 KLASY**

Oktawa Wielkanocy.
Oktawa Zesłania Ducha Świętego.

OKTAWY 2 KLASY

Oktawa Bożego Narodzenia.

ŚWIĘTA 1 KLASY**W KALENDARZU CAŁEGO KOŚCIOŁA**

Boże Narodzenie.
Objawienie Pańskie.
Wielkanoc czyli Zmartwychwstanie Pańskie.
Wniebowstąpienie Pańskie.
Zesłanie Ducha Świętego.
Święto Przenajświętszej Trójcy.
Święto Bożego Ciała.
Święto Najświętszego Serca Jezusowego.
Święto Najdroższej Krwi Chrystusa.
Święto Chrystusa Króla.
Nieokalone Poczucie N. Maryi Panny.
Zwiastowanie N. Maryi Panny.
Święto św. Józefa, Oblubieńca N. M. P., Wyznawcy, Patrona całego Kościoła.

Święto św. Józefa Robotnika, Oblubieńca N. M. P., Wyznawcy.

Święto Michała Archanioła (Dedicatio).

Narodzenie św. Jana Chrzciciela.

Święto świętych Apostołów Piotra i Pawła.

Święto Wszystkich Świętych.

Inne dni liturgiczne 1 klasy

Ósmy dzień oktawy Bożego Narodzenia.

Dzień Zaduszny.

W KALENDARZACH PARTYKULARNYCH

Święto głównego Patrona narodu, kraju lub prowincji kościelnej, albo cywilnej, diecezji, miejscowości lub miasta.

Rocznica Konsekracji kościoła katedralnego.

Święto głównego Patrona miejsca, miejscowości lub miasta.

Rocznica Konsekracji własnego kościoła.

Tytuł własnego kościoła.

Święto Tytułu Zakonu lub Zgromadzenia.

Święto kanonizowanego Założyciela Zakonu lub Zgromadzenia.

Święto głównego Patrona Zakonu lub Zgromadzenia i prowincji zakonnej.

Inne święta 1 klasy własne i przyznane, ruchome albo stałe.

ŚWIĘTA 2 KLASY

W KALENDARZU CAŁEGO KOŚCIOŁA

Święto Najśw. Imienia Jezus.

Święto św. Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa.

Wspomnienie Chrztu Pańskiego.

Przemienienie Pańskie.

Święto Podwyższenia św. Krzyża.

Konsekracja Archibazyliki Najśw. Zbawiciela.

Oczyszczenie N. Maryi Panny.

Święto N. Maryi P. Królowej.

Nawiedzenie N. Maryi Panny.

Święto Niepokalanego Serca N. Maryi Panny.

Narodzenie N. Maryi P.

Święto Siedmiu Boleści N. Maryi P. we wrześniu.

Święto N. Maryi Panny Różańcowej.

Święto Macierzyństwa N. Maryi Panny.

Święta narodzin dla wieczności Apostołów i Ewangelistów, mianowicie:

- Święto św. Andrzeja Ap. (30. XI.).
- Święto św. Tomasza Ap. (21. XII.).
- Święto św. Jana Ap. i Ew. (27. XII.).
- Święto św. Macieja Ap. (24. lub 25. XII.).
- Święto św. Marka Ewangelisty (25. IV.).
- Święto św. Apostołów Filipa i Jakuba (11. V.).
- Święto św. Jakuba Ap. (25. VII.).
- Święto św. Bartłomieja Ap. (24. VIII.).
- Święto św. Mateusza Ap. i Ew. (21. IX.).
- Święto św. Łukasza Ewangelisty (18. X.).
- Święto św. Apostołów Szymona i Judy (28. X.).
- Święto św. Stefana, Pierwszego Męczennika.
- Święto św. Młodzianków Męczenników.
- Święto Katedry św. Piotra (22. II.).
- Święto św. Anny, Matki N. Maryi Panny.
- Święto św. Wawrzyńca Męczennika.
- Święto św. Joachima, Ojca N. Maryi Panny.

W KALENDARZACH PARTYKULARNYCH

Święto drugorzędnego Patrona narodu, kraju lub prowincji kościelnej albo cywilnej, diecezji, miejscowości lub miasta.

Święto beatyfikowanego Założyciela Zakonu lub Zgromadzenia.

Święto drugorzędnego Patrona Zakonu lub Zgromadzenia i Prowincji Zakonnej.

Inne święta 2 klasy własne i przyznane, ruchome lub stałe.

TABELA SPOTKANIA SIĘ DNI LITURGICZNYCH

Niedziela 1 klasy	1	0	0
Niedziela 2 klasy	2	0	0
Dzień powszedni 1 klasy	1	0	0
Dzień powszedni 2 klasy	2	0	0
Dzień powszedni 3 klasy	2	0	0
Dzień powszedni 4 klasy	3	0	0
Święto 1 klasy	1	1	1
Święto 2 klasy	3	1	3
Święto 3 klasy	3	3	3
Dzień oktawy 2 klasy	2	3	0
1 — Nieszpory Oficjum bieżącego, wspomnienie następnego.	ze świętym 1 klasy	z niedziela 2 klasy	z niedziela 1 klasy
2 — Nieszpory Oficjum następnego, wspomnienie bieżącego.			
3 — Nieszpory Oficjum następnego, nic o bieżącym.			

**UWAGI DO TABELI ZBIEŻNOŚCI I SPOTKANIA SIĘ
DNI LITURGICZNYCH**

1. Święto Pańskie 1 lub 2 klasy zbiegające się z niedzielą zajmuje miejsce tej niedzieli, z wszystkimi jej prawami i przywilejami, dlatego nie wspomina się niedzieli.

2. Jeżeli zbiegną się równocześnie dwa święta tej samej Osoby Boskiej, albo dwa święta tego samego Świętego lub Błogosławionego, odprawia się Oficjum święta, które zajmuje wyższe miejsce w tabeli pierwszeństwa, a drugie opuszcza się.

3. Jeżeli święto Pańskie 1 lub 2 klasy spotka się z jakąś niedzielą lub odwrotnie, Nieszpory układa się według tabeli spotkania się, lecz nigdy nie wspomina się niedzieli w Nieszporach święta Pańskiego, ani odwrotnie.

ZMIANY W BREWIARZU I MSZALE RZYMSKIM W MYŚL ZASAD NOWEGO KODEKSU RUBRYK

ROZDZIAŁ I

ZMIANY W KALENDARZU

1. Święta, które dotychczas występowały w kalendarzach jako *duplicita 1 classis*, odtąd będą *świętami 1 klasy (festa 1 classis)*.

2. Święta, które występowały w kalendarzach jako *duplicita 2 classis*, odtąd będą *świętami 2 klasy*.

3. Święta, które występowały w kalendarzach jako *duplicita maiora* lub *minora* i święta, które występowały jako *semi-duplica* (od roku 1955 jako *simplicia*) odtąd będą *świętami 3 klasy*.

4. Święta, które występują w kalendarzach jako *simplicia* i w r. 1955 zostały zmienione na *wspomnienia (commemorationes)* zostają wpisane jako *wspomnienia (commemorationes)*.

5. Ponadto zostają zmienione na wspomnienia:

- a) święto św. Jerzego Męcz. (29 kwietnia);
- b) święto Najśw. Maryi P. z Góry Karmelu (16 lipca);
- c) święto św. Aleksego Wyzn. (17 lipca);
- d) święto świętych Męczenników Cyriaka, Larga i Szmaragda (8 sierpnia);
- e) święto Stygmatów św. Franciszka (17 września);
- f) święto świętych Męczenników Eustachego i Towarzyszy (20 września);
- g) święto N. Maryi Panny od wykupu niewolników (24 września);
- h) święto św. Tomasza Biskupa i Męczennika 29 grudnia);
- i) święto św. Sylwestra I Papieża i Wyzn. (31 grudnia);
- j) święto Siedmiu Boleści N. Maryi Panny (piątek po 1 niedzieli Męki Pańskiej).

6. Stają się dniami liturgicznymi 1 klasy:

- a) Ósmy dzień oktawy Bożego Narodzenia (1 stycznia);
- b) Dzień Zaduszny (2 listopada), który ustępuje jednak przed zbiegającą się z nim niedzielą.

7. Stają się dniami liturgicznymi 2 klasy:

- a) święto Św. Rodziny Jezusa, Maryi i Józefa (1 niedziela po Objawieniu);

- b) święto Katedry św. Piotra (22 lutego);
- c) święto Podwyższenia św. Krzyża (14 września);

8. Z kalendarza usuwa się święta:

- a) Katedry św. Piotra w Rzymie (18 stycznia);
- b) Znalezienia św. Krzyża (3 maja);
- c) Św. Jana przed Bramą Łatyńską (6maja);
- d) Zjawienia św. Michała Archanioła (8 maja);
- e) Św. Leona II (3 lipca);
- f) św. Anakleta (13 lipca);
- g) św. Piotra w okowach (1 sierpnia);
- h) Znalezienia św. Stefana (3 sierpnia).

Podobnie usuwa się z kalendarza wspomnienie św. Witalisa Męczennika (28 kwietnia).

9. Do kalendarza wpisuje się święta:

- a) Wspomnienie Chrztu Pańskiego (13 stycznia);
- b) św. Grzegorza Barbarigo, Biskupa i Wyzn. (17 czerwca);
- c) św. Antoniego Marii Claret, Biskupa i Wyzn. (23 października).

10. Przenosi się święta:

- a) św. Ireneusza, z dnia 23 czerwca na dzień 3 lipca;
- b) św. Jana Marii Vianney, z dnia 9 na dzień 8 sierpnia.

11. Wspomnienie świętych Męczenników Sergiusza, Bakchusa, Marcelego i Apuliusza przenosi się z dnia 7 na dzień 8 października.

12. Zmienia się nazwy:

- a) święta Obrzezania Pańskiego na „Oktawę Bożego Narodzenia“ (1 stycznia);
- b) święta Katedry św. Piotra Apostoła w Antiochii na „święto Katedry św. Piotra Apostoła“ (22 lutego).
- c) święto Najśw. Różańca N. Maryi Panny na „święto N. Maryi Panny Różańcowej“ (7 października).

ROZDZIAŁ II

ZMIANY W ORDINARIUM DIVINI OFFICII

13. Znosi się modlitwę o wstawiennictwo świętych (Suffragium de omnibus sanctis) i wspomnienie o Krzyżu.

14. W Prymie wśród krótkich lekcji na różne okresy dodaje się następujące:

- a) *Tempore Nativitatis Domini: Ipsi peribunt, tu autem permanebis; et omnes ut vestimentum veterascent: et velut amictum mutabis*

eos, et mutabuntur; tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Tu autem.

b) *Tempore Epiphaniae*: Omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes, et laudem Domino annuntiantes. Tu autem.

c) *Tempore Ascensionis Domini*: Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? Hic Iesus qui assumptus est a vobis in caelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. Tu autem.

15. Indult i odpusty udzielone niegdyś za odmówione modlitwy *Sacrosanctae*, wiąże się z antyfoną końcową N. Maryi Panny.

ROZDZIAŁ III

ZMIANY W PSALTERZU

16. Gdy psalmy do Laudes bierze się z drugiego zestawu, w Prymie nie odmawia się już czwartego psalmu, to znaczy pierwszego, który został opuszczony w Laudes.

Podobnie w niedzielę, jeżeli psalmy odmawia się z drugiego zestawu, zamiast psalmu 117, który odmawia się w Laudes, w Prymie mówi się Psalm 53, *Deus in nomine tuo*.

17. W sobotę, gdy w Laudes odmawia się drugi zestaw psalmów, Kantyk Mojżesza *Auscultate, Coeli* (Audite, caeli) kończy się po wersecie *Petram, quae genuit te neglexisti et oblitus es Dei factoris tui*. (Deum qui te genuit dereliquisti, et oblitus es Domini creatoris tui).

ROZDZIAŁ IV

ZMIANY W PROPRIUM DE TEMPORE

18. Znosi się modlitwy na różne okresy liturgiczne (pro diversitate Temporum).

19. Jeżeli Wigilia Bożego Narodzenia wypadnie w niedzielę, porządek Oficjum jest następujący:

a) w poprzedzającą sobotę na *Nieszpory* odmawia się wszystko tak jak w sobotę przed 4 niedzielą Adwentu;

b) Na Jutrznę odmawia się jeden Nokturn; invitorium z wigilii, hymn adwentowy; dziewięć Antyfon i dziewięć psalmów z niedzieli w okresie Adwentu; werset i trzy lekcje z responsoriami z wigilii.

c) na Laudes i na Godziny mniejsze odprawia się Oficjum

święteczne z wigilii jak w Proprium, lecz bez wspomnienia niedzieli.

20. W święto Bożego Narodzenia i przez oktawę w Jutrzni Psalm 88, *Gratias Domini in aeternum cantabo* (Misericordias Domini in aeternum cantabo), który zachodzi w trzecim Nokturnie kończy się na wersecie *Ut luna quae manet in aeternum testis in caelo fidelis* (Et thronus eius sicut sol in conspectu meo, et sicut luna perfecta in aeternum, et testis in caelo fidelis).

21. W święto świętych Młodzianków Męczenników (28 grudnia)

- a) używa się paramentów barwy czerwonej;
- b) w Jutrzni odmawia się hymn *Te Deum*;
- c) we Mszy odmawia się *Gloria in excelsis Deo* i *Alleluia* z werselem.

22. Dni od 2 do 5 stycznia są dniami powszednimi okresu Bożego Narodzenia.

Odnośnie do Oficjum i Mszy tych dni należy zwrócić uwagę że:

- a) W Oficjum powszednim antyfony i psalmy we wszystkich Godzinach oraz wersele Nokturnu odmawia się z bieżącego dnia, jak w Psalterzu; lekcje z przypadającego Pisma świętego z własnymi responsoriami; odmawia się *Te Deum*; inne części, łącznie z werselem w krótkim responsorium Prymy, jak w dniu 1 stycznia.

Mszę odprawia się jak w dniu 1 stycznia z *Gloria* i prefacją o Bożym Narodzeniu, bez *Credo* i własnego *Communicantes*.

- b) W święta przypadające w tych dniach zachowuje się wersele w krótkim responsorium Prymy jak 1 stycznia, jeżeli nie mają własnego, nie wspomina się jednak dnia powszedniego.

23. Dni od 7 do 12 stycznia są dniami powszednimi okresu Objawienia Pańskiego.

Odnośnie do Oficjum i Mszy tych dni należy zwrócić uwagę, że:

- a) w Oficjum powszednim: antyfony i psalmy we wszystkich Godzinach oraz wersele Nokturnu odmawia się z bieżącego dnia, jak w Psalterzu; lekcje z przypadającego Pisma św. z responsoriami z Objawienia Pańskiego; odmawia się *Te Deum*; inne części łącznie z werselem w krótkim responsorium Prymy jak w święto Objawienia. Modlitwa jak w święto Objawienia, natomiast w dni przypadające po 1 niedzieli z tej niedzieli.

W dniach od 7 do 12 stycznia odmawia się także wyznaczone na poszczególne dni antyfony do *Benedictus* i do *Magnificat*; w dniu 12 stycznia do *Magnificat* odmawia się antyfonę z II Nieszporów Objawienia Pańskiego.

Mszę odprawia się jak w święto Objawienia; natomiast w dni powszednie przypadające po 1 niedzieli, z tej niedzieli, z *Gloria* i prefacją o Objawieniu Pańskim, bez *Credo* i własnego *Communicantes*.

b) w święta przypadające w tych dniach zachowuje się werset z Objawienia Pańskiego w krótkim responsorium Prymy, jeżeli nie mają własnego, nie wspomina się jednak dnia powszedniego.

24. Dnia 13 stycznia obchodzi się *Wspomnienie Chrztu Pańskiego* (2 klasy).

Na Jutrznie, Laudes, Nieszpory i Kompletę wszystko odmawia się jak w święto Objawienia, lecz Jutrznie rozpoczyna się w zwykły sposób i w trzecim Nokturnie odmawia się psalm 86; lekcje trzech Nokturnów z własnymi responsoriami i modlitwą odmawia się jak w dniu 13 stycznia.

W Godzinach mniejszych odmawia się antyfony i psalmy z bieżącego dnia; inne części jak w święto Objawienia z wyjątkiem modlitwy.

Odprawia się Mszę podaną w Mszale 13 stycznia.

Jeżeli tego samego dnia wypadnie 1 niedziela po Objawieniu, odprawia się Oficjum o św. Rodzinie, bez wspomnienia Chrztu Pańskiego i bez wspomnienia niedzieli. W tym wypadku początek 1 listu do Koryntian czyta się w poprzednią sobotę.

25. Nabożeństwa, które odbywały się w piątek po 1 niedzieli Męki na cześć N. Maryi Panny, Matki Bolesnej przy licznych udziale ludu, można nadal odprawiać. W tym dniu dozwolone są dwie Msze świąteczne o Siedmiu Bolesciach N. Maryi Panny.

26. W okresie Zmartwychwstania jako antyfonę do *Magnificat* w Nieszporach piątku odmawia się antyfonę do *Magnificat* z II Nieszporów poprzedniej niedzieli.

27. Po Oficjum 5 niedzieli po Wielkanocy w *Brewiarzu* należy umieścić następującą rubrykę:

In Litanis minoribus

Litaniae minores seu Rogationes per se assignantur feriis II, III et IV ante festum Ascensionis Domini.

Ordinariis autem locorum facultas tribuitur eas transferendi ad alios tres dies continuos magis opportunos iuxta regionum diversitatem aut consuetudinem aut necessitatem.

De Litaniis minoribus nihil fit in Officio.

Obligatio recitandi Litaniarum Sanctorum cum suis precibus, his diebus, urget tantum in processione aut aliis peculiaribus supplicationibus. Proinde, qui ad recitationem divini Officii obligantur, processioni vero aut aliis peculiaribus supplicationibus non intersunt, non tenentur dicere, his diebus, Litaniarum Sanctorum cum suis precibus.

W *Mszale* zaś we Mszy z Dni Krzyżowych (de Rogationibus) należy usunąć *Alleluia* z werselem i w jego miejsce umieścić graduał i *Alleluia* z werselem oraz traktus i *Alleluia* wielkanocne z werselemi, które znajdują się we „Mszy w jakiegokolwiek potrzebie“ na różne okresy roku.

Wreszcie należy usunąć słowa: *Praefatio paschalis*.

28. W poniedziałek 5 tygodnia po Wielkanocy, usunawszy lekcje z homilii na ewangelię Mszy Dni Krzyżowych, należy umieścić następujące lekcje z przypadającego Pisma św.:

De Epistola prima beati Petri Apostoli

Lectio I

Cap. 2, 1—5

Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite: ut in eo crescatis in salutem: si tamen gustastis, quoniam dulcis est Dominus. Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum et honorificatum: et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum.

Resp. Dicant nunc, ut adhuc hoc die.

Lectio II

Cap. 2, 6—10

Propter quod continet Scriptura: Ecce, pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur. Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem lapis, quem reprobenunt aedificantes, hic factus est in caput anguli, et lapis offensionis, et petra scandali his, qui offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

Resp. Cantate Domino, ut adhuc hoc die.

Lectio III

Cap. 2, 11—17

Carissimi: Obsecro vos tamquam advenas et peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quae militant adversus animam, conversationem vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quod detractant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis. Subiecti igitur estote omni humanae creaturae propter Deum: sive regi quasi praecellenti, sive ducibus tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei, ut beneficientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiae libertatem, sed sicut servi Dei. Omnes honorate: fraternitatem diligite: Deum timete: regem honorificate.

In Officio feriali: Te Deum.

In Officio ordinario, resp.: Narrabo, ut adhuc hoc die.

Zachowuje się antyfony do *Benedictus* i do *Magnificat*, które obecnie znajdują się w *Brewiarzu*.

29. Dni od piątku po Wniebowstąpieniu Pańskim aż do wigilii Zesłania Ducha Świętego wyłącznie są dniami powszednimi okresu Wniebowstąpienia.

Odnośnie do Oficjum i Mszy tych dni należy zwrócić uwagę, że:

a) w *Oficjum powszednim* antyfony i psalmy we wszystkich Godzinach i werset Nokturnu odmawia się z bieżącego dnia jak w *Psałterzu* na okres wielkanocny; lekcje z przypadającego *Pisma św.* z własnymi *responsoriami*; odmawia się *Te Deum*; inne części łącznie z werselem w krótkim *responsorium Prymy*, jak w święto Wniebowstąpienia.

Mszę odprawia się jak w święto Wniebowstąpienia z *Gloria* i prefacją o Wniebowstąpieniu, bez *Credo* i własnego *Communicantes*.

b) W święta przypadające w tych dniach zachowuje się w krótkim *responsorium Prymy* werset z Wniebowstąpienia jeżeli nie ma własnego, lecz nie wspomina się dnia powszedniego.

30. Niedziela, dawniej w oktawie Wniebowstąpienia otrzymuje nazwę „Niedziela po Wniebowstąpieniu“. Jej Oficjum ma następujący porządek:

a) części *Ordinarium* bierze się ze święta Wniebowstąpienia jak w dni powszednie tego okresu; natomiast *kapituła*, antyfony do *Benedictus* i do *Magnificat* oraz *modlitwa* są własne;

b) w I Nieszporach psalmy ze soboty odmawia się z antyfoną *Alleluia, alleluia, alleluia*;

c) W Nokturnie, Laudes i Nieszporach odmawia się psalmy z niedzieli z antyfoną *Alleluia, alleluia, alleluia* z okresu wielkanocnego;

d) odmawia się własne lekcje i responsoria jednego Nokturnu, jak są umieszczone w Breviarzu.

31. W czwartek przed wigilią Zesłania Ducha Świętego jako lekcje z przypadającego Pisma św. czyta się lekcje z 3 Listu św. Jana Ap., które obecnie wyznaczone są w Breviarzu na następny piątek; w piątek przed wigilią Zesłania Ducha Świętego czyta się lekcje, które obecnie są wyznaczone w Breviarzu na I Nokturn wigilii Zesłania Ducha Świętego.

32. W wigilię Zesłania Ducha Świętego odmawia się Oficjum powszednie jak w Ordinarium na okres Wniebowstąpienia z trzema lekcjami z homilii na ewangelię dnia. W Laudes i w Godzinach mniejszych odmawia się modlitwę z niedzieli po Wniebowstąpieniu.

W *Mszale* należy usunąć prorocstwa, poświęcenie wody chrzcielnej i litanie. Wszystkie Msze rozpoczynają się w zwykły sposób psalmem *Iudica me, Deus*, i antyfoną na wejście *Cum sanctificatus fuero*.

33. W święto Bożego Ciała na Prymie odmawia się werset *Qui sedes ad dexteram Patris*.

Niedziele i dni powszednie dawniej w oktawie Bożego Ciała i Najśw. Serca Jezusowego, obchodzi się we wszystkim tak, jak pozostałe niedziele i dni powszednie w ciągu roku.

W te niedziele i dni powszednie responsoria po lekcjach odmawia się z okresu po Zesłaniu Ducha Świętego, jak są wydrukowane w Breviarzu w 4 niedzielę po Zesłaniu Ducha Świętego i w następne dni powszednie.

34. Tradycyjne nabożeństwa, które odbywały się przy liczny udziałem ludu w dni byłej oktawy Bożego Ciała można nadal odprawiać. Tam, gdzie w tych dniach odbywają się procesje, dozwolone są dwie Msze o Najśw. Sakramencie jako Msze wotywny 2 klasy.

35. W sobotę przed pierwszą niedzielą sierpnia rubrykę dotyczącą lekcji z przypadającego Pisma św. należy zmienić w ten sposób:

Si prima dominica incidit a die 1 ad 3 augusti, tunc mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens legitur integra, ut in Breviario habetur.

Si vero prima dominica incidit in dies a 4 ad 7 augusti, mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae hebdomadae quintae assignata est.

36. W sobotę przed pierwszą niedzielą września należy umieścić następującą rubrykę:

Si prima dominica incidit in diem 1 vel 2 septembris mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens absolvitur integra, ut in Breviario habetur.

Si vero prima dominica incidit in dies a 3 ad 7 septembris, tunc mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae hebdomadae quintae assignata est.

37. W Nieszporach środy i piątku Suchych Dni wrześniowych, jako antyfonę do *Magnificat* powtarza się antyfonę, która w te dni jest przewidziana do *Benedictus*.

38. W sobotę przed pierwszą niedzielą października należy umieścić następującą rubrykę:

Si prima dominica incidit in dies a 1 ad 3 octobris, mensis habet quinque dominicas, et Scriptura occurrens absolvitur integra, ut in Breviario habetur.

S. vero prima dominica incidit in dies a 4 ad 7 octobris, tunc mensis habet quatuor dominicas tantum, et de Scriptura occurrenti omittitur illa pars, quae tertiae hebdomadae assignata est.

39. W sobotę przed pierwszą niedzielą listopada należy umieścić następującą rubrykę:

Si prima dominica incidit in dies 1 vel 2 novembris, mensis habet quidem quinque dominicas, ultima tamen est prima Adventus, ita ut pro Scriptura occurrenti maneant quatuor tantum hebdomadae. Item quatuor dominicas tantum habet mensis, si prima dominica incidit in dies a 3 ad 5 novembris. His in casibus, de Scriptura occurrenti omittitur illa pars, quae secundae hebdomadae assignata est.

Si vero prima dominica incidit in dies a 4 ad 7 octobris, tunc mensis habet quidem quatuor dominicas, ultima tamen est prima Adventus, ita ut pro Scriptura occurrenti maneant tres hebdomadae tantum. Hoc in casu, de Scriptura occurrenti omittitur illa pars quae primae et secundae hebdomadae assignata est.

ROZDZIAŁ V

ZMIANY W PROPRIUM SANCTORUM

40. W święta 3 klasy tak powszechne jak partykularne, które w Jutrznii mają albo antyfony własne i psalmy z Com-mune, albo antyfony własne i psalmy specjalne wyznaczone,

odmawia się kolejno dziewięć antyfon i dziewięć psalmów z jednym tylko werselem, który znajduje się po ostatniej antyfonie.

41. W święta wymienione w poprzednim numerze dwie lekcje z Pisma św. czerpie się z Commune, gdzie są wyznaczone na I Nokturn, zachowując pierwsze i trzecie z responsoriów własnych, które były wyznaczone w Brewiarzu na te święta.

42. W święta 3 klasy, tak powszechne jak partykularne, które mają tylko responsoria własne w Jutrzni, odmawia się antyfony i psalmy z bieżącego dnia powszedniego z dwoma lekcjami z przypadającego Pisma św., z pierwszym i trzecim z responsoriów własnych i trzecią lekcją własną jak w innych Oficjach zwykłych.

43. W święto Nawrócenia św. Pawła (25 stycznia) w Jutrzni odmawia się trzy lekcje z Dziejów Apostolskich, które dawniej były wyznaczone na I Nokturn z pierwszym i drugim responsorium tam podanym.

44. W święto św. Martyny (30 stycznia) w Jutrzni odmawia się hymn *Martinae celebri* z drugą częścią *Non illam crucians*; w Laudes zaś i w Nieszporach hymn *Tu natale solum*.

45. W święto Oczyszczenia N. Maryi P. (2 lutego):

a) w Brewiarzu na początku należy umieścić rubrykę: *Festum Purificationis B. Mariae Virg. habetur tamquam festum Domini.* (święto Oczyszczenia N. Maryi P. uważa się za święto Pańskie).

b) w Mszale: w poświęceniu świec należy opuścić antyfonę *Exsurge* z werselem psalmu i *Gloria Patri* oraz *Flectamus genua*; przed modlitwą kapłan mówi tylko *Dominus vobiscum* i *Oremus*.

46. W święta św. Wenancjusza (18 maja) św. Marii Magdaleny Pokutnicy (22 lipca) i św. Jana Kantego (20 października) w Nieszporach odmawia się hymn, który obecnie jest wyznaczony w Brewiarzu na I Nieszpory.

47. Dnia 17 czerwca w święto św. Grzegorza Barbarigo, należy umieścić następujące części własne:

Oratio

Deus, qui beatum Gregorium Confessorem tuum atque Pontificem pastorali sillicitudine, et pauperum miseratione clerescere voluisti: concede propitius; ut, cuius merita celebramus, caritatis imitemur exempla. Per Dominum.

Lectio III

Gregorius Barbadicus, Venetiis perantiqua familia ortus, utriusque iuris lauream in Archigymnasio Patavino magna cum laude est adeptus. Undevigesimum annum agens, cum ad Monasteriensem pacis Conventum profectus esset, legato Pontificio Fabio Chisio adhortante, ecclesiasticae militiae nomen dare constituit. Sacris initiatus, ab eodem Chisio, Alexandri septimi nomine ad Pontificatum assumpto, Bergomatum episcopus primum. mox, Cardinalium Collegio cooptatus, ad sedem Patavinam eligitur. In episcopali munere obeundo, sancto Carolo Borromeo sibi exemplo proposito, ad extremum usque spiritum adlaboravit ut, Sacrosanctae Tridentinae Synodi monitis et decretis innixus, evelleret vitia, virtutes induceret. In utraque dioecesi Seminarium amplificavit, Patavinum praesertim bibliotheca auxit ac typographia, qua libri quoque ederentur inter populos proximi Orientis vulgandi. Catecheticam instructionem enixe fovit, et singulos dioecesis pagos, docendo et hortando, alacer peragravit. Caritatis operibus ac vitae sanctitate refulsit, in egenos et pauperes adeo liberalis ut domesticam quoque supellectilem, vestes ac lectum in eorum auxilium erogaverit. Denique, post brevem lethalem morbum, placide obdormivit in Domino decimo quarto Kalendas iulias, anno millesimo sexcentesimo nonagesimo septimo. Quem, meritis ac virtutibus clarum, Clemens decimus tertius Beatorum, Ioannes vero vigesimus tertius Sanctorum numero accensuit.

Missae *Statuit* de Communi Conf. Pont. I loco, cum oratione propria, ut supra.

48. Dnia 28 czerwca w wigilię Świętych Apostołów Piotra i Pawła lekcję z homilii na ewangelię dnia należy zaczerpnąć ze święta św. Piusa X (3 września).

49. W święto św. Ireneusza Biskupa i Męczennika (3 lipca) należy umieścić następującą lekcję własną:

Lectio III

Ireneus, non longe ab urbe Smyrna natus, iam inde a puero sese Polycarpo, Ioannis Evangelistae discipulo eidemque episcopo Smyrnaeorum, tradiderat in disciplinam. Polycarpo in caelum martyrii gloria sublato cum incredibili studio flagraret discendi quae dogmata depositi loco custodienda ceteri accepissent, quos Apostoli instituerant; horum quam potuit plures convenit, quaeque ab iisdem audivit, memori mente tenuit, ea deinceps opportune adversus haereses allaturus. In Galliam profectus, Ecclesiae Lugdunensis presbyter a Photino episcopo est constitutus; cui cum successisset, tam feliciter munus obiit episcopatus, ut sapientia, oratione exemploque suo non modo brevi

cives lugdunenses omnes, sed multos etiam aliarum Galliarum urbium incolas superstitionem atque errorem abieciſſe, dedisseque christianae militiae nomina viderit. Multa ecripsit, quorum magna pars intercidit iniuria temporum. Extant eius adversus haereses libri quinque, in quorum tertio libro grave imprimis atque praeclarum de Romana Ecclesia, deque illius episcoporum successione, divinae traditioni fidei, perpetua, certissima custode, testimonium dixit. Atque ad hanc, dixit, Ecclesiam propter potiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est eos qui sunt undique fideles. Martyrio coronatus, migravit in caelum anno salutis ducentesimo secundo.

50. We Wspomnienie N. Maryi P. z Góry Karmelu (16 lipca):

a) w *Brewiarzu*, po modlitwie, należy umieścić następującą rubrykę:

Si Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo venerit in sabbato, fit quidem Officium de S. Maria in sabbato, sed antiphona *ad Benedictus*, et oratio ad omnes Horas dicuntur ut supra;

b) w *Mszale* zaś należy umieścić następującą rubrykę:

Si Commemoratio B. Mariae Virg. de Monte Carmelo venerit in sabbato, Missa dici potest aut de sancta Maria in sabbato, aut propria de Commemoratione B. Mariae Virg. de Monte Carmelo.

51. W święto św. Wawrzyńca z Brindisi, Wyznawcy i Doktora Kościoła (21 lipca) należy umieścić następującą lekcję własną:

Lectio III

Laurentius, Brundisii in Apulia natus, adolescens Ordinem Fratrum Minorum Capuccinorum ingressus, philosophiam ac theologiam penitus didicit, complures autem linguas et antiquas et recensiores calluit. Sacerdos inauguratus, praedicandi munus suscepit, quod per totam fere Italiam aliasque Europae regiones indefessus obivit. Singulari prudentia consillique dono praeditus, universo Ordini regendo praefectus est, et a Summis Pontificibus saepe adhibitus ad gravissimas obeundas legationes. Atque eius potissimum effectum est, ut principes christiani copias suas consociaverint contra ingruentes Turcarum turmas: quibuscum exercitus christianus in Hungaria congressus, Laurentio praeeunte cum cruce, milites ducesque cohortante, celeberrimam retulit victoriam. Inter tot vero tantaque negotia, religiosi hominis virtutes heroico modo coluit. Quidquid supererat temporis, orationi impedens, vitam interiorem cum externa actuositate mirifice coniunxit. Tandem Olisipone, quo a populo neapolitano orator ad regem Hispaniae missus

fuerat, libertatis christianae et iustitiae strenuus assertor, quasi in acie occubuit anno millesimo sexcentesimo undevicesimo. Multa reliquit scripta ad fidem catholicam adversus haereses defendendam, et ad sacras Litteras explanandas. Eum Leo Papa decimus tertius in Sanctorum numerum retulit, Ioannes vero Papa vigesimus tertius universae Ecclesiae Doctorem declaravit.

52. W święto Przemienienia Pańskiego (6 sierpnia) psalm 88, *Gratias Domini in aeternum cantabo* (Misericordias Domini in aeternum cantabo), który zachodzi w III Nokturnie kończy się po wersecie *Nam Domini est clipeus noster, et Sancti Israel Rex noster* (Quia Domini est assumptio nostra, et sancti Israel regis nostri).

53. W święto św. Filipa Benicjusza Wyznawcy (23 sierpnia) należy umieścić następującą lekcję własną:

Lectio III

Philippus, e nobili Benitiorum familia Florentiae natus, singulari visione a beatissima Virgine in Servorum suorum familiam, nuper institutam, est vocatus. Primum in Senarii montis antrum concessit, ubi asperam quidem iugi corporis castigatione, sed Christi Domini cruciatuum meditatione, suavem duxit vitam; deinde per universam fere Europam magnamque Asiae partem sodalicia septem dolorum Dei Matris instituit. Sui Ordinis Generalis invitatus renuntiatus, divinae caritatis ardore vehementer accensus, plurimas Italiae urbes concursans, gliscentes in eis civium discordias composuit, multasque ad Romani Pontificis obedientiam revocavit, et perditissimos homines ad poenitentiam perduxit. Denique Tuderti, anno millesimo ducentesimo octogesimo quinto, in Christi Domini e cruce pedentis amplexu, quem suum appellabat librum, sanctissime ex hac vita migravit. Eum Clemens decimus, Sanctorum numero adscripsit.

54. W święto N. Maryi Panny Różańcowej (7 października), hymn *Caelestis aulae nuntius*, który w Brewiarzu jest wyznaczony na I Nieszpory, umieszcza się przed hymnem Jutrznii, opuszczając zakończenie, chyba, że gdzieś trzeba odmówić I Nieszpory.

55. W święto św. Antoniego Marii Claret, Biskupa i Wyznawcy, (23 października) należy umieścić następujące części własne:

Oratio

Deus, qui beatum Antonium Mariam Confessorem tuum atque Pontificem, apostolicis virtutibus sublimasti, et per eum novas in Ecclesia

clericorum ac virginum familias collegisti: concede, quaesumus; ut eius dirigentibus monitis ac suffragantibus meritis, animarum salutem quaerere iugiter studeamus. Per Dominum.

Lectio III

Antonius Maria Claret, Sallentii in Hispania, piis honestisque parentibus natus, adolescens textoriam artem exercuit, sed dein, sacerdotio auctus, primum paroeciale ministerium excoluit, postea vero Romam venit ut a Propagandae Fidei Congregatione ad exteris missiones mitteretur. Sed, Deo disponente, Hispaniam reversus, missionarius apostolicus Catalauniam, et Fortunatas Insulas peragravit. Bonorum librorum scriptor fecundus, Congregationem quoque Filiorum Immaculati Cordis Mariae fundavit. Archiepiscopali sedi Sancti Iacobi in Cuba praefectus, zelantis Pastoris virtutibus mire effulsit; seminarium restituit, doctrinam et disciplinam clericorum promovit, opera socialia condidit, pro christiana filiarum institutione Sorores Docentes a Maria Immaculata instituit. Matriti demum accersitus, ut Hispaniarum Reginae a confessionibus et in gravissimis ecclesiasticis negotiis a consiliis esset, austeritatis omniumque virtutum eximium praebuit exemplar. In Vaticano Concilio Romani Pontificis infallibilitatem strenue defendit. Devotionem erga Sanctissimum Sacramentum et Cor Mariae Immaculatum eiusque Rosarium mirifice propagavit. Tandem, apud Fontem Frigidum, in Gallia, exsul moritur, anno millesimo octingentesimo septuagesimo. Quem, miraculis clarum, Pius Papa undecimus Beatorum, Pius vero duodecimus Sanctorum fastis adscripsit.

Missa *Sacerdotes tui*, de Communi Conf. Pont. II loco, cum oratione propria, ut supra.

56. W święto św. Rafała Archaniola (24 października) w Jutrzni odmawia się trzy lekcje z księgi Tobiasza, które dawniej były wyznaczone na I Nokturn, z pierwszym i drugim responsorium tam podanym.

57. W święto Chrystusa Króla w III Nokturnie, druga część psalmu 88 *Si derelinquerint filii eius* (Si autem derelinquerint filii eius) kończy się po wersecie *Ut luna quae manet in aeternum, testis in caelo fidelis* (Et thronus eius sicut sol in conspectu meo, et sicut luna perfecta in aeternum, et testis in caelo fidelis).

58. Nieszpory za zmarłych z własną Kompletą wyznaczone dawniej na dzień 1 listopada, przenosi się na Dzień Zaduszny; jeżeli jednak spotkają się one z Nieszporami niedzieli lub święta 1 klasy, Oficjum Dnia Zadusznego kończy się po Nonie.

Jeżeli był taki zwyczaj ze względu na pobożność wiernych można nadal odprawiać Nieszpory za zmarłych po II Nieszporach dnia 1 listopada, łącząc je z innymi tradycyjnymi obchodami, jako specjalną formę nabożeństwa.

ROZDZIAŁ VI

ZMIANY W COMMUNE SANCTORUM

59. W hymnie *Iste Confessor* trzeci werset zawsze będzie brzmiał *Meruit supremos laudis honores*.

60. W *Commune Dedicationis Ecclesiae* na początku należy umieścić następującą rubrykę: *Festum Dedicationis Ecclesiae est festum Domini*. (Święto konsekracji kościoła jest świętem Pańskim).

W samym dniu konsekracji kościoła aż do Nony. odmawia się Oficjum z przypadającego dnia liturgicznego.

Przed relikwiami Świętych, które mają być zamurowane w ołtarzu konsekrowanego kościoła, odprawia się Wigilię, jeżeli można ją odpowiednio wykonać i śpiewa się lub odmawia Jutrznę z trzema Nokturnami na cześć świętych Męczenników, których relikwie mają być zamurowane. Należy również wezwać wiernych aby uczestniczyli w tej Wigilii.

Obowiązani do odmawiania Oficjum, sełniają swój obowiązek co do Jutrzni, odmawiając w czasie Wigilii Nokturny na cześć Świętych Męczenników.

Od Nieszporów samego dnia Konsekracji odmawia się Oficjum z Konsekracji kościoła, które przeciąga się aż do Kompletu następnego dnia i odmawia się jako Oficjum 1 klasy.

61. Wotywno Oficjum za zmarłych, czy odmawia się jeden Nokturn, czy trzy Nokturny, zaczyna się zawsze od *invitatorium* z psalmem 94; jeżeli odmawia się je za wszystkich zmarłych, kończy się modlitwą *Fidelium*.

ROZDZIAŁ VII

ZMIANY W MSZACH I MODLITWACH W RÓŻNYCH POTRZEBACH

62. Msza wotywna „*Contra paganos*“ otrzymuje tytuł „*Missa pro Ecclesiae defensione*“; Msza zaś „*Ad tollendum schisma*“ odtąd się nazywa „*Missa pro unitate Ecclesiae*“.

63. Wśród modlitw „różnych“ usuwa się modlitwę „Pro Imperatore romano“ i zamiast niej umieszcza się następującą:

Pro res publicas moderantibus

Oratio

Omnipotens sempiterna Deus, in cuius manu sunt omnium potestates et omnium iura populorum: respice benignus ad eos, qui nos in potestate regunt; ut ubique terrarum, dextera tua protegente, et religionis integritas, et patriae securitas indesinenter consistat. Per Dominum.

Secreta

Propitiare, Domine, preces et hostias famulorum tuorum, et propter nomen tuum patriae defende rectores; ut salus servientium tibi principum, pax tuorum possit esse populorum. Per Dominum.

Postcommunio

Protege, Domine, famulos tuos subsidiis pacis; et corporis et spiritualibus enutrients alimentis, a cunctis hostibus redde securos. Per Dominum.

ZMIANY W MARTYROROLOGIIUM RZYMSKIM

ROZDZIAŁ I

ZMIANY W ELOGIACH ŚWIĄT I OFICJÓW RUCHOMYCH

1. Pro festo sanctae Familiae.

Rubrykę, która poprzedza elogium odnoszące się do tego święta należy poprawić w następujący sposób:

Sabbato ante dominicam, quae occurrere potest a die 7 ad diem 13 ianuarii inclusive.

2. Pro dominica prima Passionis.

Rubrykę i elogium zmienić w następujący sposób:

Sabbato ante dominicam primam Passionis.

Dominica prima Passionis.

3. Pro commemoratione septem dolorum B. Mariae Virg.

Rubrykę i elogium zmienić w następujący sposób:

Feria quinta post dominicam primam Passionis.

Commemoratio septem dolorum beatissimae Virginis Mariae.

4. Pro dominica II Passionis.

Rubrykę i elogium zmienić w następujący sposób:

Sabbato ante dominicam secundam Passionis, seu in palmis.

Dominica secunda Passionis, seu in palmis, quando..

5. Pro litanis maioribus.

Rubrykę należy zmienić w następujący sposób:

Feria tertia infra octavam Paschae, quoties ipsum Pascha, vel secunda feria infra octavam Paschae, in diem 25 aprilis inciderit.

6. Feria tertia ante dominicam tertiam post Pascha.

Usunąć rubrykę oraz elogium odnoszące się do uroczystości św. Józefa.

7. Feria tertia ante dominicum quartam post Pascha.
Usunąć rubrykę i elogium odnoszące się do oktawy uroczystości św. Józefa.
8. Feria quarta infra octavam Ascensionis Domini.
Usunąć rubrykę i elogium odnoszące się do oktawy Wniebowstąpienia Pańskiego.
9. Feria quarta infra octavam sanctissimi Corporis Christi.
Usunąć rubrykę i elogium odnoszące się do oktawy tego święta.
10. Feria quinta infra octavam sacratissimi Cordis Iesu.
Usunąć rubrykę i elogium odnoszące się do oktawy tego święta.

ROZDZIAŁ II

ZMIANY W ZASADNICZEJ CZĘŚCI MARTYROLOGIUM ¹⁾

11. Kalendis Ianuarii (1 ian.).
Pierwsze elogium zmienić w następujący sposób:
Octava Nativitatis Domini nostri Iesu Christi.
Na drugim miejscu wpisać:
Circumcisio eiusdem Domini nostri Iesu Christi.
12. Quarto Nonas Ianuarii (2 ian.).
Usunąć pierwsze elogium:
Octava sancti Stephani Protomartyris.
13. Tertio Nonas Ianuarii (3 ian.).
Usunąć pierwsze elogium:
Octava sancti Ioannis, Apostoli et Evangelistae.
14. Pridie Nonas Ianuarii (4 ian.).
Usunąć pierwsze elogium:
Octava sanctorum Innocentium Martyrum.
15. Nonis Ianuarii (5 ian.).
Usunąć pierwsze elogium:
Vigilia Epiphaniae Domini.
16. Idibus Ianuarii (13 ian.).
Zamiast elogium: Octava Epiphaniae Domini, umieścić Comemoratio Baptismatis Domini nostri Iesu Christi.

¹⁾ Przeprowadzając te zmiany należy zważyć także na Kalendarz własnej diecezji lub Zakonu.

17. Quintodecimo Kalendas Februarii (18 ian.).

Usunąć pierwsze elogium:

Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primum Romae sedit.
Początek następnego elogium winien brzmieć:
 Romae Passio sanctae Priscae..

18. Sexto Kalendas Februarii (27 ian.).

W elogium św. Anieli Merici zmienić ostatnie słowa w następujący sposób:

Eius tamen festivitas Kalendis Iunii celebratur.

19. Octavo Kalendas Martii (22 febr.).

*Zamiast pierwszego elogium: Antiochiae Cathedrae...
 umieścić następujące:*

Cathedra sancti Petri Apostoli, qua primum Romae sedit,
 z dnia 18 stycznia.

20. Septimo Kalendas Martii (23 febr.).

Usunąć pierwsze elogium:

Vigilia sancti Matthiae Apostoli.

W roku przestępnym czyta się tylko:

Commemoratio plurimorum..

21. Quarto Kalendas Maii (28 apr.).

Należy usunąć elogium św. Witalisa Męczennika.

22. Kalendis Maii (1 maii).

Elogium świętych Apostołów Filipa i Jakuba przenieść na dzień 11 maja, na pierwsze miejsce, a zamiast niego umieścić następujące:

Sollemnitas sancti Ioseph opificis, Sponsi beatae Mariae Virginis, Confessoris, opificum Patroni.

W elogium św. Piusa V usunąć wyraz item.

23. Quinto Nonas Maii (3 maii).

Elogium Znalezienia Krzyża św. umieścić w tym dniu na ostatnim miejscu. W elogium św. Aleksandra i Towarzyszy wykreślić słowa Papae primi.

24. Pridie Nonas Maii (6 maii).

Elogium św. Jana Apostoła i Ewangelisty umieścić w tym dniu na drugim miejscu.

25. Octavo Idus Maii (8 maii).

Elogium Ukazania się św. Michała umieścić w tym dniu na ostatnim miejscu.

26. Pridie Kalendas Iunii (31 maii).

Pierwsze elogium umieścić w następnym dniu na pierwszym miejscu, a zamiast niego wpisać następujące:

Festum Beatae Mariae Virginis Reginae.

27. Quintodecimo Kalendas Iulii (17 iunii).

Na pierwszym miejscu umieścić następujące elogium:

Sancti Gregorii Barbadici, Cardinalis, Episcopi et Confessoris, cuius dies natalis sequenti die recensetur.

28. Quartodecimo Kalendas Iulii (18 iunii).

Na trzecim miejscu umieścić następujące elogium:

Patavii Sancti Gregorii Barbadici, Veneti, Cardinalis et Bergomatis primum, deinde Patavinae dioeceseos Episcopi, quem mira virtutum et pastoralis sapientiae laude conspicuum, Ioannes vigesimus tertius Sanctorum corona insignivit. Ipsius tamen festum pridie huius diei celebratur.

29. Quarto Kalendas Iulii (28 iunii).

Na końcu elogium św. Ireneusza dodać:

Ipsius tamen festivitas quinto Nonas Iulii celebratur.

30. Kalendas Iulii (1 iulii).

Usunąć pierwsze elogium:

Octava Nativitatis sancti Ioannis Baptistae.

31. Quinto Nonas Iulii (3 iulii).

Na pierwszym miejscu umieścić:

Sancti Irenaei, Episcopi et Martyris, qui migravit in caelum quarto Kalendas Iulii.

Elogium św. Leona umieścić na szóstym miejscu, to znaczy po elogium śś. Męczenników Marka i Mucjana.

32. Pridie Nonas Iulii (6 iulii).

Usunąć pierwsze elogium:

Octava sanctorum Apostolorum Petri et Pauli.

33. Tertio Idus Iulii (13 iulii).

Usunąć pierwsze elogium:

34. Decimo septimo Kalendas Augusti (16 iulii).

Zmienić początek pierwszego elogium w następujący sposób:
 Commemoratio beatae Mariae...

35. Duodecimo Kalendas Augusti (21 iulii).

Na pierwszym miejscu umieścić następujące elogium:

Sancti Laurentii de Brundusio, Confessoris et Ecclesiae Doctoris, ex Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum, qui sequenti die migravit in caelum.

36. Undecimo Kalendas Augusti (22 iulii).

Na drugim miejscu umieścić następujące elogium:

Ulyssipone, in Lusitania, natalis sancti Laurentii de Brundusio, Confessoris, ex Ordine Fratrum Minorum Capuccinorum, quem verbi Dei praedicatione, caelesti doctrina, pontificiis legationibus rebusque ad Dei gloriam et Ecclesiae utilitatem feliciter gestis praeclarum, Leo Papa decimus tertius Sanctorum fastis adscripsit, et Summus Pontifex Ioannes vigesimus tertius universalis Ecclesiae Doctorem declaravit, eiusque festum pridie huius diei celebrari iussit.

37. Nono Kalendas Augusti (24 iulii).

Usunąć pierwsze elogium:

Vigilia sancti Iacobi Apstoli.

38. Quarto Kalendas Augusti (29 iulii).

Usunąć elogium św. Feliksa drugiego.

Następne elogium poprawić w ten sposób:

Romae, via Portuensi, sanctorum Martyrum Felicis, Simplicii, Faustini et Beatricis, temporibus...

39. Kalendis Augusti (1 aug.).

Pierwsze elogium umieścić na ostatnim miejscu w tym samym dniu.

40. Tertio Nonas Augusti (3 aug.).

Elogium Znalezienia św. Stefana umieścić na ostatnim miejscu.

41. Pridie Nonas Augusti (4 aug.).

Elogium św. Jana Baptisty-Marii Vianney (na drugim miejscu) zmienić w następujący sposób:

In vico Ars,... quem Pius Papa Undecimus in Sanctorum numerum retulit, et omnium parochorum caelestem Patronum constituit. Ipsius tamen festum sexto Idus huius mensis recolitur.

42. Sexto Idus Augusti (8 aug.).
Na pierwszym miejscu umieścić elogium św. Jana Baptysty Marii Vianney z następnego dnia.
43. Sextodecimo Kalendas Septembris (17 aug.).
Usunąć pierwsze elogium:
Octava sancti Laurentii Martyris.
44. Tertiodecimo Kalendas Septembris (20 aug.).
Na drugim miejscu umieścić następujące elogium:
Romae depositio sancti Pii decimi, Papae et Confessoris, fidei integritate et ecclesiasticae libertatis propugnatoris invicti, religionisque zelo insignis, cuius festum tertio Nonas septembris recolitur.
45. Undecimo Kalendas Septembris (22 aug.).
Usunąć elogium:
Octava Assumptionis beatæ Mariæ Virginis.
W drugim elogium, które należy przesunąć na pierwsze miejsce, należy skreślić wyraz: eiusdem.
46. Decimo Kalendas Septembris (23 aug.).
Należy usunąć pierwsze elogium:
Vigilia sancti Bartholomaei Apostoli.
47. Tertio Nonas Septembris (3 sept.).
Na pierwszym miejscu należy umieścić następujące elogium:
Sancti Pii Papae decimi, cuius natalis dies tertiodecimo Kalendas septembris recensetur.
48. Decimo septimo Kalendas Octobris (15 sept.).
Usunąć pierwsze elogium:
Octava Nativitatis beatæ Mariæ Virginis.
W następnym elogium, które staje się pierwszym, usunąć wyraz: eiusdem.
49. Duodecimo Kalendas Octobris (20 sept.).
Usunąć pierwsze elogium:
Vigilia sancti Matthaei, Apostoli et Evangelistae.
50. Octavo Kalendas Octobris (24 sept.).
W pierwszym elogium zamiast festum ma być Commemoratio.
51. Nonis Octobris (7 oct.).

Początek pierwszego elogium należy zmienić w następujący sposób:

Festum beatae Mariae Virginis a Rosario; itemque...

52. Octavo Idus Octobris (8 oct.).

Na drugim miejscu umieścić następujące elogium:

Sanctorum Martyrum Sergii, Bacchi, Marcelli et Apuleii, quorum dies natalis praecedenti die refertur.

53. Decimo Kalendas Novembris (23 oct.).

Na pierwszym miejscu umieścić następujące elogium:

Sancti Antonii Mariae Claret, Episcopi et Confessoris, cuius dies natalis sequenti die recensetur.

54. Nono Kalendas Novembris (24 oct.).

Elogium św. Antoniego Marii Claret umieścić na drugim miejscu.

Nazwę Montis Frigidi poprawić na Fontis Frigidi. Na końcu zaś dodać:

Ipsius autem festum pridie huius diei celebratur.

55. Sexto Kalendas Novembris (27 oct.).

Usunąć pierwsze elogium:

Vigilia sanctorum Apostolorum Simonis et Iudae.

56. Pridie Kalendas Novembris (31 oct.).

Usunąć pierwsze elogium:

Vigilia omnium Sanctorum.

57. Sexto Idus Novembris (8 nov.).

Usunąć pierwsze elogium:

Octava omnium Sanctorum.

58. Tertio Kalendas Decembris (29 nov.).

Usunąć pierwsze elogium:

Vigilia sancti Andreae Apostoli.

59. Septimo Idus Decembris (7 dec.).

Usunąć pierwsze elogium:

Vigilia Conceptionis Immaculatae beatae Mariae Virginis.

60. Decimo octavo Kalendas Ianuarii (15 dec.).

Usunąć pierwsze elogium:

Octava Conceptionis Immaculatae beatae Mariae Virginis.

61. Tertiodecimo Kalendas Ianuarii (20 dec.).

Usunąć pierwsze elogium:

Vigilia sancti Thomae Apostoli.

WYJAŚNIENIE

ŚWIĘTEJ KONGREGACJI OBRZĘDÓW

O ZMIANACH W KALENDARZACH PARTYKULARNYCH OBOWIĄZUJĄCYCH OD ROKU 1961

Ponieważ Ojciec św. Jan XXIII swoim pismem apostołskim „Rubricarum instructum“ wydanym z własnej inicjatywy dnia 25 lipca br. zarządził, „aby wszyscy do których to należy, postarali się jak najprędzej dostosować Kalendarz i Propria diecezjalne i zakonne do zasad i ducha nowej redakcji rubryk i kalendarza“, ta Św. Kongregacja podaje odpowiednie wskazania co do rewizji partykularnych kalendarzy oraz Propriów i Mszału i Brewiarza. Tymczasem jednak uznała za stosowne wyjaśnić jakie zmiany obowiązują w kalendarzach partykularnych już od roku 1961.

1. W kalendarzach partykularnych również należy przestrzegać wszystkich postanowień zawartych w ramach „Zmian w Brewiarzu i Mszale rzymskim w myśl zasad nowego kodeksu rubryk“.

2. W kalendarzach diecezjalnych i zakonnych należy tymczasem zachować wszystkie święta partykularne, które obecnie są wpisane w tych kalendarzach.

3. Stopień tych świąt należy określić według zasad, które zawarte są w nn. 1—4 *Zmian*.

4. Odnośnie do świąt *własnych* i ich stopnia, należy ściśle zachować postanowienia zawarte w nn. 42—46 nowego kodeksu rubryk.

5. Odnośnie do świąt, które Zakonnicy powinni obchodzić w poszczególnych diecezjach razem z duchowieństwem diece-